

Rapport no 149.

ONDERZOEK NAAR DE RENTABILITEIT VAN HET LANDBOUWBEDRIJF
IN DE WIERINGERMEER ONDER DE HUIDIGE OMSTANDIGHEDEN

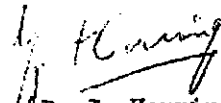
Dit rapport is samengesteld op verzoek van
de Centrale Grondkamer te Arnhem.

's Gravenhage 28 November 1950

LANDBOUW-ECONOMISCH INSTITUUT

Samengesteld o.l.v.
Ir J.F. van Riemsdijk
Ir J.A.W. van Heusden

De Directeur,

(Dr J. Horring)

INHOUD

	Blz.
§ 1. Inleiding	3
§ 2. Beschikbare basisgegevens	6
§ 3. Beschrijving van het typebedrijf	7
§ 4. Opbrengsten en opbrengstprijzen	10
§ 5. Korte toelichting op de belangrijkste kostenfactoren	12
§ 6. Resultaten van het typebedrijf volgens de voorcalculatie 1950	17
§ 7. Vergelijking van de resultaten van het typebedrijf met de uitkomsten van pacht- en staatslandbouwbedrijven, oogst 1948	19
§ 8. Invloed van de sedert oogst 1948 opgetreden wijzigingen in kosten-prijspeil op de rentabiliteit van het typebedrijf (vergelijking voorcalculaties 1950 en 1948)	25
§ 9. Vergelijking van de resultaten van een aantal pachtbedrijven over de jaren 1946, 1947 en 1948	26
§ 10. Samenvatting en conclusies	28

BIJLAGEN

I Verloop ontginning in de Wieringermeer en verbouwde akkerbouwgewassen in de jaren 1937, 1938 en 1939 in vergelijking met 1949	30
II Indeling van het grondgebruik in de Wieringermeer, 1947	31
III Documentatie bouwplan	32
IV Documentatie van de opbrengsten	33
V Berekening van de geldelijke opbrengst van het typebedrijf van de voorcalculatie 1950	50
VI Het uitwinteringsrisico van tarwe in de Wieringermeer	51
VII A t/m N. Specificatie van de arbeidstijden	53
VIII A t/m G. Documentatie van de arbeidstijden	61
IX A t/m H. Uitvoerige toelichting op de diverse kostenfactoren	70
X Kostenpeil van voor- en nacalculatie oogst 1948	85
XI Opbrengsten per gewas (naar hoeveelheid en prijs) oogst '48	85
XII Vergelijking van de rentabiliteit van het typebedrijf en van praktijkbedrijven, oogst 1948	86
XIII Overzicht van de rentabiliteit van het typebedrijf voor de voorcalculatie oogst 1950 en oogst 1948 (bij verschillend bouwplan)	89
XIV Resultaten per ha cultuurgrond van een aantal pachtbedrijven over de jaren 1946, 1947 en 1948	90
XV Aanvullend overzicht van de rentabiliteit van het typebedrijf en van praktijkbedrijven	92

ONDERZOEK NAAR DE RENTABILITEIT VAN HET LANDBOUWBEDRIJF
IN DE WIERINGERMEER ONDER DE HUIDIGE OMSTANDIGHEDEN

§ 1. I n l e i d i n g.

1. Dit rapport is opgesteld naar aanleiding van een verzoek van de Centrale Grondkamer te Arnhem, gedateerd 18 April 1950. Gevraagd werd te worden ingelicht omtrent:
 - a. De rentabiliteit van het landbouwbedrijf in de Wieringermeer over de jaren 1946 t/m 1949.
 - b. De wijze, waarop de gegevens bij het onderzoek sub a verkregen geïnterpreteerd moeten worden met het oog op de pacht-prijzen voor de huidige toestand.
 - c. Voorts werd gevraagd of de netto-opbrengst per ha verband houdt met de bedrijfs grootte en zo ja of dat verschil zodanig is, dat hiermede bij het vaststellen van de pacht prijs rekening moet worden gehouden.
 2. Bij dit onderzoek is het zwaartepunt geheel gelegd op het berekenen van de rentabiliteit voor een gemiddeld bedrijf in de Wieringermeer onder de huidige omstandigheden (dus op vraag b). Hiertoe is bepaald het verschil tussen opbrengsten en kosten, dat volgens redelijke verwachtingen onder genormaliseerde omstandigheden - doch overigens gebaseerd op de huidige toestand (oogst 1950) - gerekend moet worden beschikbaar te zijn voor pacht + ondernemers(pachters-)inkomen. Onder ondernemersinkomen wordt verstaan de ondernemerswinst, de beloning voor de niet verzekerbare technische en economische risico's, de bedrijfsleidersvergoeding of de beloning voor leidinggevende arbeid en de beloning voor de handenarbeid van de boer persoonlijk.
 3. Ten aanzien van vraag a wordt voor een aantal pacht bedrijven de gemiddelde rentabiliteit over de jaren 1946 t/m 1948 gegeven in § 9, blz. 26. Hieruit kan men zich omtrent de winstgevendheid in de afgelopen jaren oriënteren. Als gevolg van de inundatie waren de omstandigheden voor oogst 1946 en 1947 niet normaal. De gegevens over oogst 1949 waren niet tijdig beschikbaar en konden dus niet in het rapport worden verwerkt. 1)
 4. De vraag bedoeld onder 1c kon wegens gebrek aan gegevens niet beantwoord worden. In Juli 1947 is door het L.E.I. een nota (no 34) uitgebracht, waarin voor een tweetal bedrijven van resp. 48 ha en 24 ha in de Noord-Oost-Polder een theoretische vergelijking van de rentabiliteit is gegeven. Hierin is echter uitgegaan van hetzelfde bedrijfsplan voor beide bedrijven, terwijl ook dezelfde wijze van bedrijfsvoering is aangenomen (afgezien van het feit, dat op het grote bedrijf met een trekker wordt gewerkt en op het kleine bedrijf niet). In feite zal de bedrijfsvoering op kleinere bedrijven niet volkomen identiek aan die van de grotere bedrijven zijn, zodat de in de nota gegeven opstelling niet gebruikt mag worden voor het bepalen van een standpunt ten aanzien van vraag c. De gemiddelde resultaten van de Staatslandbouwbedrijven, zoals
- 1) Na het gersedkomen van dit rapport, is nog een aantal gegevens over oogst 1949 beschikbaar gekomen. Dit is samengevat in een aanvullend overzicht, hetwelk als Bijlage XV aan dit rapport is toegevoegd (pag. 92 o.v.).

deze in § 7 over 1948 voor verschillende grootteklassen van bedrijven worden gegeven, zijn onderling niet geheel vergelijkbaar daar o.a. de gemiddelde kwaliteit van de grond uiteenloopt. Deze verschillen in aanmerking genomen, vallen ook op basis van deze gegevens geen conclusies omtrent een eventueel verband tussen bedrijfsgrootte en winstgevendheid te trekken. Het aantal bedrijven is bovendien zeer beperkt, terwijl de variatie in uitkomsten, welke de individuele bedrijven vertonen groot is. Dit laatste is een verschijnsel, dat algemeen wordt waargenomen.

Zonder een breed opgezet onderzoek dat speciaal op de betekenis van de bedrijfsgrootte is gericht lijkt het niet mogelijk een goed inzicht in het betreffende vraagpunt te verkrijgen.

5. Teneinde de gemiddelde rentabiliteit te kunnen berekenen is uitgegaan van een zgn. *t y p e b e d r i j f*. Dit is een bedrijf, dat wat betreft grondsoort, bedrijfsgrootte, verkaveling, veebezetting, bouwplan, arbeids- en trekkrachtvoorziening normatief voor de polder kan worden gesteld.
6. De winstgevendheid voor een landbouwbedrijf kan men niet op de resultaten van één jaar bepalen. De oogstresultaten lopen hiervoor van jaar tot jaar te veel uiteen. Bovendien vertonen de prijzen onder de huidige omstandigheden weer grote fluctuaties. Het is dus nodig de berekeningen in verschillende opzichten te normaliseren teneinde de bijzondere omstandigheden zoveel mogelijk uit te schakelen. Alleen dan kunnen de resultaten van de berekeningen als een normatief gegeven worden gebruikt. In verband hiermede zijn de volgende normalisaties doorgevoerd:
 - a. De opbrengsten zijn gesteld op die kwantiteiten, welke onder gemiddelde weersomstandigheden worden verkregen.
 - b. De kosten zijn naar hoeveelheid in natura in overeenstemming gebracht met deze opbrengsten.
 - c. Het huidige bouwplan is herzien in dier voege, dat het is afgesteld op gemiddelde omstandigheden. De extra omvang van een gewas is verminderd in geval niet verwacht mag worden, dat dit gewas zich in de komende jaren op het huidige peil zal handhaven. In verband hiermede is de oppervlakte koolzaad lager gesteld dan deze in 1950 was.
 - d. De prijzen vertonen grote fluctuaties. Verschillende prijzen zijn thans extra hoog in verband met de bijzondere tijdsomstandigheden. De gunstige verhouding, welke thans tussen prijspeil en kostenniveau bestaat zal zich in de toekomst vermoedelijk niet handhaven. Het zou onjuist zijn voor het doel waarvoor de berekening is gemaakt, zonder meer dit prijsniveau in te calculeren. De prijzen zijn deels meer in overeenstemming met het kostenniveau gebracht (vlas, poot-aardappelen) deels, nl. voor de voedergranen gesteld op de prijzen, waarvoor de geïmporteerde partijen door het A.V.A. aan de handel worden aangeboden. In de praktijk lopen de marktprijzen voor overeenkomstige inlandse producten hier boven uit. Dit is een omstandigheid, waarop in § 6 nader wordt ingegaan. De uitkomsten van het rapport dienen steeds in betrekking tot de ingecalculerde prijzen te worden gezien. Voor de belangrijkste producten is tevens de invloed van de prijsveranderingen op het eindresultaat aangegeven.

7. Daarnaast beweegt het algemene prijs- en kostenniveau zich in stijgende lijn. In hoeverre in de komende jaren het kostenpeil nog zal stijgen en het prijspeil zich daarbij zal aansluiten is thans niet te overzien.

In dit rapport is de verdere stijging van het kostenpeil buiten beschouwing gelaten. Het is op dat van 1950 gefixeerd. De loonsverhoging, welke per 1 September jl. is doorgevoerd is nog niet in de kosten begrepen.

De opbrengstprijzen, welke zijn aangehouden hebben ook op oogst 1950 betrekking (behoudens de correcties bedoeld in 6 sub d).

De berekende bedrijfsresultaten zijn alleen geldig voor de toekomst in zoverre de verhouding tussen kosten- en prijspeil, zoals deze in het rapport is gesteld, blijft bestaan.

8. De volgende berekeningen zijn voor het typebedrijf uitgevoerd:
- a. Voor het kosten- en prijspeil van 1950 is een rentabiliteit bepaald bij gemiddelde opbrengsten en genormaliseerd bouwplan. Verschillende prijzen zijn in verband met de bijzondere omstandigheden gecorrigeerd.
Deze berekening wordt met "voorcalculatie 1950" aangeduid.
 - b. Ten einde de berekeningen voor het typebedrijf te toetsen aan de hand van verkregen boekhoudkundige resultaten werd de rentabiliteit over oogst 1948 nagecalculeerd. Dit geschiedde aan de hand van de werkelijke opbrengsten van oogst 1948, het werkelijke bouwplan en de in werkelijkheid gemaakte prijzen. Deze "nacalculatie 1948" is vergeleken met de gemiddelde uitkomsten volgens de fiscale boekhoudingen van een aantal pachtersbedrijven als wel met de gemiddelde uitkomsten van een aantal Staatslandbouwbedrijven (zie § 7).
 - c. Ten einde het verschil van de nacalculatie over oogst 1948 met de resultaten onder gemiddelde omstandigheden voor oogst 1948 te kunnen vaststellen is de "voorcalculatie A-1948" gemaakt. De kwantiteiten, zowel aan opbrengst- als aan kosten- zijde van de voorcalculatie 1950 zijn hierbij ongewijzigd overgenomen, doch er is uitgegaan van het bouwplan van 1948. De geldelijke opbrengsten zijn berekend op basis van genormaliseerde prijzen en de kosten op basis van het kostenpeil van 1948.
 - d. Ten einde de gevolgen t.a.v. de rentabiliteit van het typebedrijf vast te stellen van de sedert 1948 opgetreden veranderingen in prijs- en kostenniveau is de calculatie bedoeld onder c tevens uitgevoerd voor het bouwplan van de voorcalculatie 1950. De berekening is aangeduid als "voorcalculatie B-1948".
9. Bij het beoordelen van de bedrijfsresultaten van dit rapport dient in aanmerking te worden genomen, dat indertijd bij de uitgifte van de bedrijven de gegadigden zijn geselecteerd. Het is mogelijk, dat hierdoor en door de omstandigheid dat het voor het merendeel jongere boeren zijn, het gemiddelde peil voor de bedrijfsvoering wat hoger ligt dan in andere zoekleigebieden het geval is. De afwijking die hiermee zou kunnen samenhangen valt niet in cijfers uit te drukken. De variatie in bedrijfsuitkomsten is evenwel ook in dit gebied groot.

10. De Wieringermeer heeft zich ontwikkeld tot een gebied met een belangrijke teelt van zaaizaad en pootgoed. Een vraag is evenwel of van de extra-uitkomsten voor deze teelten ook de eigenaar van de gronden moet profiteren. Ten aanzien van deze vraag heeft het L.E.I. geen standpunt te bepalen. In verband hiermede zou de rentabiliteit bepaald moeten zijn met en zonder zaaizaad- en pootgoedteelt. De extra-inkomsten van deze teelten zijn echter moeilijk te becijferen. De teelt van zaaizaad is geheel buiten beschouwing gelaten. Ten aanzien van de poterteelt, die opbrengst- en kostenniveau van de bedrijven in sterke mate beïnvloed, zijn de extra kosten en opbrengsten echter wel geraamd. Deze ramingen zijn opgenomen in de rentabiliteitsberekeningen voor het typebedrijf, om vergelijking met de uitkomsten van de praktijkbedrijven mogelijk te maken. De geschatte extra winst op pootaardappelen is bij de voorcalculatie voor oogst 1950 weer op het uiteindelijke resultaat in mindering gebracht, om te komen tot de rentabiliteit bij bedrijfsvoering zonder pootgoedteelt.

§ 2. Beschikbare basisgegevens.

Het beschikbare cijfermateriaal was tamelijk beperkt, zowel t.a.v. de opbrengsten als van de kosten.

De opbrengstgegevens, welke beschikbaar waren zijn vermeld in bijlage IV.

Het berekenen van de kosten is vergemakkelijkt door de omstandigheid dat in de Wieringermeer algemeen in accord gewerkt wordt. Voor werkzaamheden waarvoor accoortarieven bestaan zijn deze aangehouden. Bij het vaststellen van de kosten is verder gebruik gemaakt van de volgende gegevens:

1. Financiële gegevens van:

- a. De Staatslandbouwbedrijven over 1948. Ook zijn enkele gegevens over oogst 1949 verkregen, doch het volledige verslag over deze oogst was nog niet beschikbaar. De gegevens van de Staatslandbouwbedrijven over 1946 en 1947 zijn als gevolg van de inundatie niet representatief. Bovendien zijn zij niet per individueel bedrijf uitgewerkt, doch slechts tot één verslag over alle bedrijven gezamenlijk. De financiële gegevens van de Staatslandbouwbedrijven over de oorlogsjaren konden wegens de afwijkende omstandigheden niet worden gebruikt.
- b. Met toestemming van de betrokken pachters is met medewerking van de boekhoudbureaux de beschikking verkregen over de (fiscale) boekhoudingen van een 18-tal pachtersbedrijven in de Wieringermeer over de jaren 1946 t/m 1948. Het zijn alle bedrijven van ± 40 ha, welke door de gehele polder verspreid zijn gelegen. Ook van deze bedrijven waren de resultaten over 1949 nog niet beschikbaar.

2. Tijdschrijfgegevens van:

- a. De Staatslandbouwbedrijven over de jaren 1939 t/m 1943. Over de na-oorlogse jaren is de tijdschrijving op deze bedrijven niet uitgewerkt.

- b. Een aantal pachtbedrijven over de jaren 1939 t/m 1941, welke door de Accountantsdienst van het toenmalige Ministerie van Economische Zaken zijn opgesteld.
- c. Momenteel bestaat er een bedrijfsstudiegroep in de Wieringermeer welke zich tot tijdschrijving op een aantal bedrijven beperkt. Hiervan zijn ook enkele gegevens verkregen. Het betreft echter een aantal bedrijven, waarvan de grondsoort en trekkrachtvoorziening onderling nogal variëren. Ook bij de bedrijven bedoeld sub a en b week de trekkrachtvoorziening indertijd af van die, welke voor het huidige typebedrijf is aangenomen. Het waren of grote bedrijven met een rupstrekker of bedrijven van gemiddelde grootte vrijwel zonder motorische trekkracht.

§ 3. Beschrijving van het type bedrijf.

a. Algemeen.

Wat bedrijfstype betreft is de Wieringermeer een vrij uniform gebied, zij het dat behalve het akkerbouwtype tevens bedrijven voorkomen van meer gemengd karakter. Er is echter een aanzienlijke variatie in grondsoort en eveneens in de grootte der bedrijven. Het zou uiteraard wenselijk zijn geweest, overeenkomstig de in de Wieringermeer voorkomende variatie berekeningen voor meerdere typebedrijven op te stellen, die elk voor één bepaalde combinatie met beperkte variatie van bedrijfs grootte, grondsoort en bedrijfstype representatief geacht konden worden. Hiervoor zouden echter veel meer gegevens nodig zijn, dan thans beschikbaar waren. Dientengevolge zijn de berekeningen slechts opgesteld voor één typebedrijf. Deze berekening geeft uiteraard het gemiddelde bedrijf in de Wieringermeer minder goed weer dan bovenbedoelde combinatie van berekeningen voor meerdere bedrijfstypen; bij de beoordeling van de resultaten dient hiermee rekening te worden gehouden.

Wat de grootte betreft zijn de bedrijven van ca 40 ha getypeerd, de bedrijfs grootte die voor de Wieringermeer, gezien aantal bedrijven en het aandeel in de oppervlakte cultuurgrond het belangrijkste is. Als grondsoort van het typebedrijf moest in verband met de beschikbare gegevens over de opbrengsten der gewassen worden uitgegaan van grond van gemiddelde kwaliteit, waarop ook de opbrengsten betrekking hebben. Het classificatiecijfer van het typebedrijf is evenals het gemiddelde van de Wieringermeer 70 à 75. Tenslotte is, in verband met de beschikbare basisgegevens, voor de berekeningen het akkerbouwtype gekozen dat in de Wieringermeer verreweg het belangrijkste is. Bouwplan, grondbewerking, bemesting, werkmethoden enz. zijn afgesteld op het gemiddelde der akkerbouwbedrijven van ca 40 ha in het betreffende gebied.

b. Bedrijfs grootte.

De variatie in bedrijfs grootte in de Wieringermeer blijkt uit de gegevens van bijlage II blz. 31. Ongeveer 40% van het aantal bedrijven heeft een grootte van ca 40 ha, terwijl deze bedrijven in totaal 50% van de oppervlakte cultuurgrond innemen. De overige oppervlakte is gelijkelijk verdeeld over bedrijven

groter dan 50 ha resp. kleiner dan 30 ha. Op grond hiervan is als typebedrijf gekozen een 2-kavel bedrijf van 40 ha kadastrale maat. Van deze oppervlakte wordt ± 1 ha ingenomen door het erf; door wagenpad, sloten e.d. eveneens 1 ha. De oppervlakte cultuurgrond bedraagt dus 38 ha, gemeten maat.

c. Bouwplan.

In bijlage III blz.32 wordt het gemiddelde bouwplan vermeld van 60 akkerbouwbedrijven van ± 40 ha, van de oogsten 1948 en 1949. Aan de hand hiervan is het bouwplan van het typebedrijf opgesteld. Zoals in de vorige § is aangegeven, dient het bouwplan op genormaliseerde omstandigheden gebaseerd te zijn.

Dientengevolge is het gewas koolzaad, waarvan de oppervlakte in 1950 extra groot was, in oppervlakte teruggetraacht (2 ha i.p.v. 3 ha). Bij de wintertarwe is rekening gehouden met een uitwinteringsrisico van eens in de 8 jaar (zie bijlage VI, blz.51). De oppervlakten wintertarwe en zomertarwe, die uiteindelijk geoogst worden, zijn dus gesteld op resp. 7 en 3 ha, in plaats van 8 en 2 ha. Wel is uitgegaan van een uitzaai van wintertarwe van 8 ha. De oppervlakte haver en gerst zijn wat ruimer gesteld, dan zonder meer uit de genoemde bouwplannen der praktijkbedrijven zou volgen. Dit is gedaan omdat in het bouwplan van het typebedrijf geen rogge is opgenomen, daar de omvang van dit gewas op de akkerbouwbedrijven een te geringe betekenis heeft om er uitvoerige berekeningen over te maken.

De oppervlakte pootaardappelen is gebaseerd op de omvang van de poterteelt in de laatste drie jaren (zie tabel 9 op blz.46).

De totale oppervlakte stoppelklaver is gesteld op 6 ha rode klaver en 7 ha hopperupsklaver of totaal op $\pm 60\%$ van de oppervlakte welke hiervoor qua stoppel in aanmerking komt. De uitgezaaide oppervlakte is 2 ha groter genomen, rekening houdende met de kansen op een te slechte stand.

De berekeningen voor het typebedrijf oogst 1950 zijn gebaseerd op het volgende genormaliseerde bouwplan (zie ook bijlage III, blz.32)

Wintertarwe	7 ha	Pootaardappelen	3 ha
Zomertarwe	3 "	Consumptieaardappelen	2 "
Zomergerst	2 "	Suikerbieten	5,5 "
Haver	2,5 "	Voederbieten	0,2 "
Groene erwten	2,5 "	Rode klaver	1,3 "
Koolzaad	2 "	Grasland	1 "
Spinaziezaad	1 "		
Vlas	5 "	Totaal cultuurgrond	38 ha
		(stoppelklaver 13 ha)	

d. Trekkrachtvoorziening.

De trekkracht voor het typebedrijf is gesteld op een wiel-trekker en 3 werkpaarden, op basis van de in bijlage IX blz.72 vermelde gegevens.

e. Vaste personeelskern.

Voor het typebedrijf is aangenomen dat behalve de boer nog 2 arbeidskrachten het gehele jaar aanwezig zijn. In de praktijk varieert het aantal arbeiders op weekloon; gemiddeld 1 à 2 man. Voor het typebedrijf is ingecalculeerd de arbeid van $1\frac{1}{2}$ man tegen weekloon (waarbij één de toeslag van eerste knecht à f.3,- per week

ontvangt) en de overige arbeid in uurloon of in accord.

De handenarbeid van de boer is gesteld op 700 uur per jaar.¹⁾

f. Rundveestapel.

Voor het typebedrijf is deze gesteld op één melkkoe.

g. Werkmethoden.

Verpleging. Hoewel de chemische onkruidbestrijding in de Wieringermeer in de laatste jaren meer ingang vindt, is in dit rapport nog uitgegaan van mechanische verpleging gecombineerd met handwerk.

Oogstmethode. Voor het typebedrijf is van de volgende werkmethode uitgegaan:

Granen en spinaziezaad worden met de binder gemaaid.

De granen welke worden binnengereden, worden te velde in gewone hokken gezet. Zomergerst wordt direct van het land gescheld, haver wordt geruiterd, evenals spinaziezaad. Koolzaad wordt met de binder gemaaid (ongebonden) en uit het zwad met de combine gedorst.

Erwten worden met de maaimachine gemaaid.

Vlas wordt machinaal getrokken door loonwerker. Het gewas wordt al of niet via hagen in grote bossen gebonden, waarna het in mijten wordt gezet.

Van de in klasse A goedgekeurde aardappelen wordt het loof getrokken. De poot- zowel als de consumptieaardappelen worden met de lichter gerooid. De pootaardappelen worden in hopen op het land geleverd; vervolgens worden zij in de schuur door derden gesorteerd, waarna ze per vrachtauto worden afgehaald. Consumptieaardappelen worden bij het rooien op een wagen geleverd, waarna ze in de kuil worden gereden. De bisten worden met de hand gerooid.

h. Wijze van afleveren.

Bij de calculaties voor het typebedrijf zijn de volgende afleveringscondities toegepast:

Granen, zaden en peulvruchten: vrij pakhuis te Middenmeer
Stro: af boerderij
Vlas: wordt in schip gereden (5 à 6 km afstand)
Suikerbieten: vrij schip
Pootaardappelen: vrij leveringsplaats
Consumptieaardappelen: af boerderij (vrij op auto)

Eenvoudigheidshalve is verondersteld dat alle aardappelen in de herfst worden afgeleverd. De winterbewaring van aardappelen is dus buiten beschouwing gelaten.

i. Werk door derden.

Dorsen, sproeien, vlastrekken, maaidorsen van koolzaad en het sorteren van de pootaardappelen wordt door derden uitgevoerd. De suikerbieten worden met een vrachtauto van de hoop aan harde weg naar het schip vervoerd. Ook is verondersteld dat al het graan met behulp van een vrachtauto in Middenmeer wordt afgeleverd. Ook bij pootaardappelen is afleveringsvracht ingecalculleerd.

1) De hoeveelheid handenarbeid van de boer is mede bepalend voor het overschot van pacht - ondernemersinkomen. Naar mate de boer meer handenarbeid verricht, wordt de post loon voor werkzaamheden verricht door anderen uiteraard kleiner, . . . dienengevolge het bedoelde overschot groter. Aangenomen is dat het aantal uren voor handenarbeid van de boer redelijkerwijze gesteld moest worden op hetgeen volgens de desbetreffende gegevens door het L.E.I. op de bedrijven in de Noordelijke Bouwstreek is gevonden

§ 4. Opbrengsten en opbrengstprijzen.

a. Opbrengsten.

De opbrengsten welke zijn aangehouden hebben betrekking op de oogsten welke onder gemiddelde weersomstandigheden en bij het huidige rassensortiment worden verkregen. Aan de hand van het beschikbare basismateriaal zijn zij uitvoerig gedocumenteerd in bijlage IV. Tot de volgende opbrengsten is geconcludeerd:

Gewas	Opbrengst hoofdprod. kg/ha	Opbrengst bijprod. kg/ha
Wintertarwe	4300	5600
Zomertarwe	3600	5000
Zomergerst	3600	3200
Haver	4200	3800
Groene erwten	3400	2000
Koolzaad	2300	-
Consumptieaardappelen	33000 (waarvan 4000 kg veevoer)	
Suikerbieten	44000 (met 16½% suiker)	

De opbrengsten welke bij de nacalculatie 1948 zijn gebruikt zijn in bijlage XI vermeld.

b. Opbrengstprijzen.

De thans geldende marktprijzen kunnen niet zonder meer worden gebruikt voor het berekenen van een bedrijfsresultaat dat maatgevend is voor gemiddelde omstandigheden (zie § 1, 5 d). De prijzen dienen weliswaar in redelijke overeenstemming te zijn met het kostenniveau, maar thans is de prijs van vele producten - o.a. in verband met de t.o.v. het aanbod relatief grote vraag naar voedergraan, vlas e.d. - hiervoor te hoog.

Onderstaand wordt aangegeven welke prijzen ten grondslag liggen aan de berekeningen voor het typebedrijf, oogst 1950. Er dient echter op gewezen te worden, dat een objectieve maatstaf ontbreekt voor het vaststellen van prijzen die voor de huidige omstandigheden "normaal" zijn. De prijzen die in de berekeningen voor oogst 1950 zijn gebruikt, hebben t.o.v. de werkelijke prijzen bij sommige producten duidelijk een minimum-karakter, voor andere producten echter niet of in mindere mate. Echter dient rekening te worden gehouden met het feit dat het prijs-risico voor de boer, gezien over meerdere jaren, nog steeds bestaat, ook al zijn t.a.v. "normaal" de uitslagen der huidige jaren voor hem gunstig te noemen.

Gezien de belangrijkheid van de prijs van elk product voor het eindresultaat van de berekening - alle prijsverschillen zijn daarin ten volle terug te vinden - is voor de belangrijkste producten in § 6, blz. 19 tevens aangegeven de invloed van een prijsverandering op het bedrijfsresultaat.

De producten zijn naar de aard van de prijzen als volgt ingedeeld:

1. Producten waarvoor richtprijzen zijn vastgesteld. Dit zijn tarwe, koolzaad, suikerbieten en melk; Deze prijzen zijn ongewijzigd aangehouden;

2. Producten waarvoor in het binnenland een vrije prijs bestaat, doch waarvan de geïmporteerde partijen tegen een vaste prijs door de overheid aan de handel worden verkocht. Dit is bij voedergranen het geval; de importpartijen worden verkocht tegen de zgn. AVA-prijzen. Onder normale omstandigheden zijn de prijzen van voedergranen lager dan van tarwe. In vergelijking met de onder 1 bedoelde tarweprijs van f. 22,85 per 100 kg liggen de verkoopprijzen van het AVA, nl. f. 20,75 voor gerst en f. 19,25 voor haver, gezien de vroeger normale verhoudingen dus op een aanvaardbaar niveau. De AVA-prijzen hebben echter het karakter van minimumprijzen, voor de in ons land geteelde producten is een prijsuitloop boven het AVA-niveau mogelijk, een uitloop die in de praktijk reeds geruime tijd zeer groot is. Hoewel deze prijzen voor inlandse producten ongetwijfeld abnormaal hoog zijn, kan niet gezegd worden wat in deze als normale uitloop moet worden beschouwd 1). Dienengevolge zijn in de calculaties de AVA-prijzen aangehouden, terwijl - zoals hierboven reeds werd opgemerkt - apart is aangegeven met welke bedragen de uitkomsten van deze calculaties worden verhoogd als voor de verschillende producten een zekere prijsverhoging wordt doorberekend.
3. Producten waarvoor in het geheel geen prijzen zijn vastgesteld, vnl. groene erwten, vlas, consumptie- en pootaardappelen. De vlasprijzen zijn momenteel zeer hoog, terwijl ook de prijs van erwten in de loop van de laatste maanden gestegen is. Voor deze producten zijn prijzen in rekening gebracht zoals deze zich in het begin van de afgelopen zomer lieten aanzien, dus vóór het conflict in Korea ook de prijzen in beweging bracht. Voor consumptie-aardappelen zijn thans maximum consumentenprijzen vastgesteld, de S.I.V.A. koopt nu kleiaardappelen aan voor f. 6,50 - f. 8,50 per 100 kg, gemiddeld f. 7,50, vrij gebruikelijke leveringsplaats. In het rapport is voor oogst 1950 f. 7.- af boerderij, in rekening gebracht. Tenslotte moest een prijs worden geraamd voor suikerbietenblad en -koppen. Aangenomen is dat $\frac{2}{3}$ van het beschikbare loof wordt verkocht tegen f. 150,- per ha, af veld, en dat $\frac{1}{3}$ wordt ondergeploegd doordat het rooien laat en onder slechte weersomstandigheden geschiedt. Zoals in § 1, sub 10 reeds werd opgemerkt, is voor het vergelijken van de typeberekening met de resultaten van praktijkbedrijven, ook de teelt van pootaardappelen opgenomen. De prijzen van pootaardappelen bewegen zich thans op een zeer hoog peil en ook hier is een normaal prijsniveau moeilijk vast te stellen. Bovendien is het bij de poterteelt uiterst moeilijk een goede basis te vinden voor het bepalen van de kwantitatieve opbrengsten in de verschillende maten en klassen. Er is dan ook geen gespecificeerde opbrengstberekening voor pootgoedteelt zelf

1) De regering heeft bekend gemaakt, dat voor oogst 1951 de prijs van tarwe f. 24,25 zal bedragen en die van gerst f. 22.-, bij verplichte levering (voor 2500 kg/ha opgelegd); voor het overige deel van de gerst zal de prijs vrij zijn evenals die van haver. Bij het genormaliseerde bouwplan van het typebedrijf betekent dit een verhoging van de opbrengstwaarde van de granen t.o.v. de huidige richt- en AVA-prijzen ter grootte van ± f. 20,- per ha cultuurgrond. Tengevolge van de loonsverhoging van September jl. en de hiermee samengaan- de prijsverhogingen voor productiemiddelen is echter naar ruwe schatting een stijging van de kosten te verwachten van ca f. 25,- per ha cultuur- grond. Ook de vrije prijzen zullen dus nog iets moeten stijgen om gelijke bedrijfsuitkomsten te houden.

gemaakt doch aansluiting gezocht bij consumptieaardappelen. Daarbij is het uitgangspunt geweest dat de poterteelt in de kleigebieden gemiddeld betere resultaten geeft dan de consumptieteelt. Aangenomen is dat op de poterteelt per goedgekeurde ha in vergelijking met de consumptieteelt f.200,- extra wordt verdiend. De opbrengstwaarde per ha van de goedgekeurde pootaardappelen is dan gelijk aan die van één ha consumptieaardappelen, plus een bedrag ter grootte van de extra kosten voor de teelt van pootgoed (incl. extra kosten afgekeurde oppervlakte) plus f.200,-. Op het uiteindelijke resultaat van de voorcalculatie voor het typebedrijf voor oogst 1950, zijn echter deze extra kosten en opbrengsten voor pootgoed weer in mindering gebracht (zie § 1, sub 10).

Hieronder volgt nog een overzicht van de prijzen welke bij de voorcalculatie voor oogst 1950 zijn aangehouden (prijzen per 100/1000 kg):

Tarwe	f. 22,85	Voeraardappelen	f. 4,-
Gerst	" 20,75	Suikerbieten (16½%)	" 37,-
Haver	" 19,25	Rode klaverhooi	" 75,-
Groene erwten	" 36,-	Melk (3,60%)	" 18,60
Koolzaad	" 55,-	Graanstro	" 18,-
Spinaziezaad	" 55,-	Erwtenstro	" 35,-
Vlas (ongerepeld)	" 18,-	Suikerbietenloof	" 150,-
Consumptieaardappelen	" 7,-		

De opbrengstprijzen welke zijn gebruikt voor de voorcalculatie oogst 1948 en voor de nacalculatie oogst 1948 zijn gedocumenteerd in bijlage XI.

§ 5. Korte toelichting op de belangrijkste kostenfactoren.

Voor de gedetailleerde gegevens wordt verwezen naar bijlage IX waarin de berekening van elk der afzonderlijke kostenfactoren nader wordt omschreven.

a. Arbeidskosten.

De bepaling van de arbeidskosten is geschied op basis van genormaliseerde arbeidstijden welke omgerekend zijn tegen het geldende loonpeil volgens de C.A.O.

De arbeidstijden per werkzaamheid zijn gebaseerd op de tijdschrijfgegevens van de Staatslandbouwbedrijven en van enkele pachtersbedrijven vlg. de administratie van de Accountantsdienst van het toenmalige Departement van Economische Zaken. De documentatie van deze gegevens is vervat in de bijlage VIII. Tevens is gebruik gemaakt van de gegevens in de rapporten 116 en 117 betreffende de kostprijsberekening van akkerbouwproducten op de zeekleigronden. Hierbij is rekening gehouden met de grondsoort en de gunstige verkaveling van het gekozen typebedrijf in de Wieringermeer. De periode, waarop de documentatie betrekking heeft, ligt in de jaren 1939 tot 1942. Gezien de veranderingen in de arbeidsverhoudingen welke sindsdien zijn opgetreden zijn de arbeidstijden zoveel mogelijk op de huidige omstandigheden afgestemd. In verband hiermede is zoveel mogelijk gebruik gemaakt van de accoortarieven volgens

het C.A.O.-contract. Steeds is het maximum tarief genomen, daar dit in de Wieringermeer algemeen wordt toegepast.

Bij de berekening van het gemiddelde uurloon is gesteld dat één arbeider op weekloon aanwezig is, die tevens een toeslag voor eerste knecht ontvangt. Verder is aanwezig een tweede vaste arbeider die voor de helft tegen weekloon (zonder toeslag) en voor de helft tegen uurloon is ingecalculleerd. Verondersteld is dat de boer voor $\frac{1}{4}$ of ± 700 uur medewerkt. De uren welke de boer handenarbeid verricht zijn gewaardeerd tegen het uurloon van de arbeider op weekloon, echter zonder de toeslag.

Het op deze wijze berekende gemiddelde uurloon bedraagt f.0,97. De arbeidskosten zijn verhoogd met 6% voor niet gewerkte maar wel betaalde uren in verband met vacantie, verlet, kort verzuim e.d. Hierboven zijn 19,1% voor sociale lasten in rekening gebracht, terwijl voor een bepaald gedeelte van het accoordloon de sociale lasten en bijkomende kosten gesteld zijn op 45% in verband met de verrichte werkzaamheden door de arbeiders van Bureau Oogstvoorziening e.d. Eveneens is een bedrag berekend voor de reis- en verblijfkosten van de arbeiders hetwelk eveneens in de totale arbeidskosten is begrepen.

Opgemerkt wordt dat in de loonkosten niet is begrepen de 5% loonsverhoging welke met ingang van September 1950 in de landbouw geldt.

De totale arbeidskosten zijn voor het typebedrijf berekend op f.14544,-, waarvan f.6600,- voor accoordloon (incl. soc.lasten en bijk.k.)

b. Paardekosten.

De paardekosten zijn hoofdzakelijk interne kosten. De verzorging is onder arbeidsloon opgenomen. Betaalde paardekosten zijn onder diverse kosten ondergebracht. Gerekend is dat slechts 2 paarden worden beslagen en voor 1 paard slechts hoofverzorging wordt betaald.

Verder wordt door het grasland en de stoppelklaver voor een groot deel in de voederbehoefte voorzien. Verondersteld is tevens dat per dier nog 1000 kg klaver hoofdgewas wordt vervoederd alsmede wat erwtenstro.

Het haververbruik is voor de 3 paarden gezamenlijk op 600 kg gesteld.

Voor een vergelijking van de trekkrachtvoorziening van het typebedrijf met enkele pachtersbedrijven wordt verwezen naar bijlage VIII-G.

c. Werktuigkosten.

Onderhoud werktuigen en aanschaf klein gereedschap.

De trekkarkosten zijn mede in de werktuigkosten opgenomen. Dit geschiedde omdat de post onderhoud van werktuigen en aanschaf van klein gereedschap voor de Wieringermeerbedrijven gebaseerd is op gegevens van de 8 staatslandbouwbedrijven (akkerbouwbedrijven) over de jaren 1948/49 en 1949/50. In de post onderhoud is hier het betaalde onderhoud voor trekkarkosten mede opgenomen.

Op grond van de gemiddelde uitgaven voor betrokken posten over de jaren 1948 en 1949 zijn de volgende kosten per ha ingecalculleerd:

Onderhoud werktuigen (incl. voor trekkers)	f. 30,-
Aanschaf klein gereedschap (incl. bindertouw)	" 20,-
Totaal	f. 50,-

Ter vergelijking zij opgemerkt dat voor de Noordelijke Bouwstreek voor een bedrijf van 43 ha ingecalculceerd werd:

Onderhoud werktuigen en aanschaf van klein gereedschap	f. 24,-
Onderhoudskosten trekker \pm f.350,- per jaar	" 8,-
of per ha	" 6,-
Bindertouw	f. 38,-

In het Zuidwestelijk Zeekleigebied zijn de kosten voor onderhoud werktuigen en aanschaf van klein gereedschap voor een bedrijf van 30 ha eveneens voor f.24,- per ha ingecalculceerd.

Afschrijving.

De werktuigeninventaris is uitvoerig gespecificeerd in Bijlage IX-B. Gevonden wordt een totale vervangingswaarde (excl. klein gereedschap en trekker) van f.20975,- of f.552,- per ha cultuurgrond.

De vergelijkbare cijfers (excl. ruiters en kiembakjes) uit de rapporten 116 en 117 zijn:

Noordelijke Bouwstreek	f. 487,-
Oldambt	" 458,-
Z.W.Zeekleigebied	" 399,-

Rente.

Rente wordt berekend over 60% van de vervangingswaarde van de werktuigeninventaris.

De totale werktuigkosten per ha cultuurgrond bedragen:

Afschrijving en rente	f. 64,-
Onderhoud en reparatie	" 30,-
Klein materiaal	" 20,-
	f. 114,-

Hierin is de brandstof van de trekker n i e t begrepen.

d. Werk door derden.

In de Wieringermeer wordt gedorst met ruim 20 grote dorskasten door loondorsters. Daarnaast zijn er een aantal combine (\pm 35) terwijl er 7 à 8 zelfdorsters zijn. (De Staatslandbouwbedrijven hebben ook een eigen dorsmachine).

Gemiddeld wordt nog geen 300 ha per garnituur gedorst. Dit wordt veroorzaakt doordat men het algemeen op prijs stelt een groot gedeelte van de oogst van het veld te dorsen.

Het gevolg is dat de tarieven aan de hoge kant zijn. Ingecalculceerd werden de accoortarieven voor oogst 1950, terwijl voor spinaziezaad het uurtarief is gebruikt.

Het koolzaad is met de combine van het land gedorst en het vlas is machinaal getrokken door derden. In beide gevallen is

f. 100,- per ha ingecalculleerd. Onder de kosten van het werk door derden zijn eveneens opgenomen de kosten van loonsproeier (ziektebestrijding) en de sorteringskosten van de goedgekeurde pootaardappelen.

e. Kosten zaaizaad en pootgoed.

De verhouding tussen aangekocht zaaizaad en het gebruik van zaaizaad uit eigen bedrijf is gebaseerd op gegevens van de L.E.I.-bedrijven in de Noordelijke Bouwstreek. Bij het zaaizaad dat uit eigen bedrijf wordt aangewend, is uitgegaan van de consumptieprijs vermeerderd met een marge voor uitschoningsverliezen.

Verder is verondersteld dat het pootgoed voor consumptie-aardappelen uit het eigen bedrijf afkomstig is, terwijl voor een gedeelte van het pootgoed voor de pootaardappelen (1/6 van de oppervlakte) wordt aangekocht. De kosten van het pootgoed zijn verhoogd met f. 2,- per 100 kg voor de bewaarkosten.

Voor het aangekochte zaaizaad werd le nabouw aangehouden, behalve bij haver en erwten waarbij voor de helft van het aangekochte zaaizaad van origineel is uitgegaan.

Voor het overige wordt verwezen naar bijlage IX-E.

f. Bemestingskosten.

Zoals in § 3 is opgemerkt, dient de bemesting op het gemiddelde van de polder te worden afgestemd. Daar deze sterk afhangt van de grond is het moeilijk het juiste gemiddelde te vinden. De verschillende opgaven welke zijn verkregen zijn in bijlage IX-F vermeld. De voorlichtingsdienst geeft op dat op granen zonder stoppelklaver als voorvrucht $3\frac{1}{2}$ à 4 baal N en met stoppelklaver als voorvrucht 2- $2\frac{1}{2}$ baal wordt gestrooid. Aangenomen dat 60% van de granen stoppelklaver als voorvrucht heeft, wordt de gemiddelde stikstofgift $\frac{6 \times 46 + 4 \times 77}{10} = 58$ kg of afgerond 55 kg. Voor

koolzaad is 120 kg N gerekend, voor consumptie-aardappelen 120 kg, voor pootaardappelen 80 kg en voor suikerbieten 160 kg.

De fosfaatbemesting is op 70 kg $P_{25}O_5$ gesteld, daar de Wieringermeer sterk fosfaatbehoefstig is.

De kalibemesting is gesteld op 1 baal K-40 per ha. Voor het overige wordt verwezen naar bijlage IX-F.

g. Ziektebestrijding.

De volgende bestrijdingen zijn ingecalculleerd:

Erwten: eenmaal tegen bladrandkever
Koolzaad: 75 % bespoten tegen aardvlo en de halve oppervlakte
2 x bestoven
Vlas: 25 % wordt bestoven tegen aardvlo en thrips
Bieten: geen bestrijding
Aardappelen: 3 x bespoten tegen phytophthora inclusief
1 x tegen coloradokevers.

h. Pacht.

Hoewel de pacht niet in de kosten is begrepen doch ter oriëntatie is vermeld, wordt voor het typebedrijf de volgende pacht berekend. Uitgegaan wordt van de pachtregeling waarbij f. 140,- voor op 100 geclassificeerde gronden werd gegeven. Op basis van een classificatiecijfer van 70-75 voor het typebedrijf bedraagt de

pacht 73 x 1,4 = f.102,- per ha kadastrale maat ofwel f.104,- per ha gemeten maat. Hierbij is in mindering gebracht een huurwaarde van de woning van ± f.150,- per jaar.

1. Onderhoud en afschrijving bedrijfsgebouwen voor rekening van de pachter.

De onderhoudskosten van bedrijfsgebouwen zijn gesteld op f.1,- per ha cultuurgrond op basis van de gegevens van de staatslandbouw-bedrijven (akkerbouwbedrijven) over 1948. De afschrijving op bedrijfsgebouwen is gesteld op f.7,- per ha cultuurgrond op basis van de gegevens van 18 fiscale boekhoudingen over 1948. Bij de bepaling van het afschrijvingsbedrag is in aanmerking genomen dat juist op de pachtersbedrijven veel noodgebouwen voorkomen (bijv. nisserhutten e.d.) in verband met het verloren gaan van de bedrijfsgebouwen door de inundatie.

§ 6. Resultaten van de voorcalculatie voor oogst 1950 van het typebedrijf.

In het voorgaande zijn de gegevens besproken die ten grondslag liggen aan de inhoud van deze paragraaf, de resultaten van de voorcalculatie voor oogst 1950 van het typebedrijf. In de berekeningen waarvan onderstaande tabel een samenvatting is, zijn geen kosten of opbrengsten opgenomen voor zaaizaadteelt, echter wel voor pootgoedteelt. Zoals reeds eerder is opgemerkt, moest in de berekeningen voor het typebedrijf ook pootgoedteelt worden opgenomen (3 ha pootgoed, waarvan 2,5 ha goedgekeurd, op een totale oppervlakte aardappelen van 5 ha) om een goede vergelijking te kunnen maken met de resultaten van praktijkbedrijven (zie § 7.) Daar het een open vraag is, of de grondeigenaar via de pacht moet delen in de winstgevendheid ontstaan door pootgoed- en zaaizaadteelt, is in onderstaande tabel enerzijds het bedrag voor de extra kosten (f. 36,-) van pootgoed t.o.v. consumptieteelt in mindering gebracht, terwijl anderzijds het bedrag voor opbrengst aardappelen is verlaagd tot dat voor volledige consumptieteelt. De rentabiliteit van het bedrijf is hierdoor, berekend per ha cultuurgrond, f. 13,- gedaald.

Tabel 1/

RENTABILITEIT VAN HET TYPEBEDRIJF - VOORCALCULATIE OOGST 1950 (per ha cultuurgrond, in gld)

Kosten		Opbrengsten	
1. Arbeidskosten (incl. f. 21,- handarbeid boer)	f. 383,-	1. Granen	f. 335,-
2. Werk door derden	" 121,-	2. Peulvruchten	" 81,-
3. Werktuigkosten	" 114,-	3. Handelszaden	" 87,-
4. Brandstoffen en smeermiddelen trekker	" 19,-	4. Vlas	" 189,-
5. Zaaizaad en pootgoed	" 103,-	5. Aardappelen (alleen consumptie)	" 284,-
6. Aangekochte meststoffen	" 114,-	6. Bieten	" 236,-
7. Overige kosten	" 86,-	7. Overige opbrengsten	" 80,-
Totaal	f. 940,-	Totale opbrengsten	f. 1292,-
8. Extra kosten pootgoedteelt	" 36,-	Totale kosten (excl. pacht)	" 904,-
Totale kosten (excl. pacht)	f. 904,-	Opbrengsten - kosten (excl. pacht)	f. 388,-
		Loon voor handarbeid boer	" 21,-
		Bedrag van ondernemersinkomen + pacht	f. 409,-

Uit de beschikbare gegevens volgt dus, dat als gemiddelde voor de Wieringermeer volgens redelijke verwachtingen onder genormaliseerde omstandigheden - doch overigens gebaseerd op de huidige toestand (oogst 1950) - gerekend moet worden op een bedrag van iets meer dan f. 400,- per ha gemeten maat voor pacht + ondernemers (pachters-)inkomen

Ter nadere oriëntering wordt bovenstaande berekening, die betrekking heeft op het gehele bedrijf, aangevuld met een overzicht van de resultaten per gewas (tabel 2). De berekening van de productiekosten van de afzonderlijke gewassen is op dezelfde wijze

uitgevoerd als omschreven in de LEI-rapporten 116 en 117. Ter besparing van ruimte worden de gespecificeerde berekeningen achterwege gelaten. Opgemerkt zij dat in de kosten per gewas *n i e t* is begrepen de pacht, echter *w e l* de kosten voor de handenarbeid van de boer.

Tabel 2

KOSTEN EN OPBRENGSTEN PER HA VAN DE VOORNAAMSTE GEWASSEN

Gewassen	Opbr. hoofd- prod. kg/ha	Bruto kosten 2) gld/ha	Opbr. bij- prod. gld/ha	Netto kosten 2) gld/ha	Opbr. hoofd- prod. gld/ha	Opbr. minus kosten 2) 3) gld/ha	Prijzen per 100/1000 kg	
							Hoofd- prod.	Bij- prod.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Wintertarwe	4300	708,-	101,-	607,-	983,-	376,-	22,85	18,-
Zomertarwe	3600	610,-	90,-	600,-	823,-	223,-	22,85	18,-
Zomergerst	3600	663,-	58,-	605,-	747,-	142,-	20,75	18,-
Haver	4200	707,-	68,-	639,-	809,-	170,-	19,25	18,-
Groene erwten	3400	757,-	70,-	687,-	1224,-	537,-	36,-	35,-
Koolzaad	2300	750,-	-	750,-	1265,-	515,-	55,-	-
Spinaziezaad	1400	757,-	-	757,-	770,-	13,-	55,-	-
Vlas(ongerepeld)	8000	858,-	-	858,-	1440,-	582,-	18,-	-
Cons.aardappelen (herfstlevoring)	29000	1496,-	160,-	1336,-	2030,-	694,-	7,-	4,-
Suikerbieten	44000	1304,-	150,-	1154,-	1628,-	477,-	37,-	150,-/ha

1) Kolom 5 = kol. 3 - kol. 4

" 6 = " 2 x " 8

" 7 = " 6 - " 5

2) Excl. pacht, doch incl. loon voor handenarbeid.

3) Daar geen rekening is gehouden met eventuele verschillen tussen de gewassen t.a.v. de verhouding vaste : variabele kosten, is de betekenis van de cijfers van kolom 7 als maat voor het verschil in winstgevendheid tussen de gewassen, beperkt.

De winstgevendheid per gewas en van het gehele bedrijf wordt in sterke mate beïnvloed door de opbrengstprijzen die in rekening zijn gebracht. De invloed van een wijziging in het prijspeil op de uitkomsten per gewas en per ha cultuurgrond voor het gehele bedrijf is in onderstaande tabel 3 aangegeven. Deze tabel kan gebruikt worden als calculatieschema voor het berekenen van de invloed van een willekeurige prijscombinatie.

In kolom 2 wordt het basisprijsniveau gegeven waarop de voorcalculatie 1950 is gebaseerd. De wijziging in het prijsniveau, hetzij stijging of daling is gegeven in kolom 3, terwijl in kolom 4 is berekend de invloed daarvan op de totale waarde van de opbrengst van 1 ha van het betreffende gewas. In kolom 5 zijn ter oriëntatie nog vermeld de getallen (uit tabel 2 kolom 7) die per gewas aangeven het verschil tussen opbrengsten en kosten (excl. pacht) bij het basisprijsniveau. In kolom 6 is de invloed becijferd van de prijswijziging volgens kolom 3 op de waarde van de opbrengst per ha cultuurgrond van het gehele bedrijf, terwijl de waarde van deze opbrengsten bij het basisprijsniveau is vermeld in kolom 7.

Tabel 13

INVLOED WIJZIGING OPBRENGSTPRIJZEN OP DE RESULTATEN PER GEWAS EN DE
OPBRENGSTEN VAN HET GEHELE BEDRIJF (IN GLD)
(voorcalculatie 1950)

Gewassen	Basis prijsniveau opbrengst- prijzen p. 100/1000kg	Wijziging opbrengst- prijzen p. 100 kg	Per ha gewas		Per ha cultuurgrond	
			Wijziging v/h result. bij prijs- wijziging v.kolom3	Resultaten bij basis- prijsniveau 1)	Wijziging v/d opbr. bij prijs- wijziging v.kolom3	Opbrengsten bij basis- prijsniveau
1	2	3	4	5	6	7
Wintertarwe	22,85	1,-	43,-	376,-	7,90	181,-
Zomertarwe	22,85	1,-	36,-	223,-	2,80	65,-
Zomergerst	20,75	1,-	36,-	142,-	1,90	39,-
Haver	19,25	1,-	40,-	170,-	2,60	50,-
Groene erwten	36,-	1,-	34,-	537,-	2,20	81,-
Koolzaad	55,-	1,-	23,-	515,-	1,20	67,-
Spinaziezaad	55,-	1,-	14,-	13,-	0,40	20,-
Vlas	18,-	1,-	80,-	582,-	10,50	189,-
Cons.aardap- pelen(5 ha) 3)	7,-	1,-	290,-	694,-	38,10	284,-
Suikerbieten (16,5%)	37,-	1,- ²⁾	44,-	477,-	6,40	236,-

1) Opbrengst-kosten(excl.pacht); zie kolom 7 van voorgaande tabel.

2) per 1000 kg

3) herfstaflevering

Ter verduidelijking van deze tabel wordt nog het volgende voorbeeld genoemd. Het effect van een vlasprijs die f.2,- hoger is dan de aangenomen basisprijs, dus f.20,- per 100 kg, kan als volgt worden berekend. De winst per ha vlas wordt $2 \times f.80,-$ hoger, dus f.582,- + f.160,- of totaal f.742,-. Per ha cultuurgrond, dus voor het bedrijf als geheel, betekent dit een meerdere winst van $2 \times f.10,50 = f.21,-$.

Het aandeel van het vlas uitgedrukt per ha cultuurgrond in de totale (geld)opbrengst van het bedrijf wordt $f.189,- + f.21,- = f.210,-$.

§ 7. De resultaten van het typebedrijf in vergelijking met die van pacht- en staatslandbouwbedrijven in de Wieringermeer, oogst 1948.

Voor een goede beoordeling van de resultaten van het typebedrijf is het nodig, deze te vergelijken met de uitkomsten, die werkelijk verkregen zijn op praktijkbedrijven in de Wieringermeer. De gegevens welke voor deze vergelijking ter beschikking stonden zijn afkomstig uit de fiscale boekhoudingen van een aantal pachtbedrijven en uit het financieel verslag van de staatslandbouwbedrijven over het oogstjaar 1948.

1. De fiscale boekhoudingen van de pachtbedrijven zijn voor de samenstelling van dit rapport aan het L.E.I. ter inzage afgestaan door pachters die bij de Grondkamer in beroep zijn gegaan. De bedrijven, waarvan gegevens voor deze vergelijking beschikbaar waren zijn in twee groepen gesplitst nl. het type "zuiver" akkerbouwbedrijf en het meer "gemengde" type; beide

groepen bevatten bedrijven van ongeveer dezelfde grootte, nl. 40 ha cultuurgrond. Daar het doel van de fiscale boekhouding - bepaling van de fiscaal belastbare winst - afwijkt van de bedrijfsboekhouding (bepaling van de bedrijfseconomische winst), zijn de gegevens van de pachtbedrijven niet zonder meer vergelijkbaar met de berekeningen voor het typebedrijf. In verband hiermee moeten de kosten uit de fiscale boekhoudingen der pachtbedrijven worden verhoogd met de waarderingen voor die kostenbestanddelen welke niet in geld tot uitdrukking komen en welke dus niet in een fiscale boekhouding worden opgenomen. Dit betreft bv. de arbeidskosten voor de handenarbeid van de boer en de rentekosten van het eigen kapitaal dat in het bedrijf is geïnvesteerd. Anderzijds dienen alleen die kosten opgenomen te worden die ten laste van het bedrijf komen.

Zoveel mogelijk is met deze factoren rekening gehouden. De kosten voor rente en voor handenarbeid van de boer zijn op gelijke wijze berekend als voor het typebedrijf, zodat er t.a.v. deze posten geen verschil bestaat tussen de pachtbedrijven en het typebedrijf. De kosten voor arbeid van medewerkende gezinsleden, berekend in overeenstemming met de opgaven van de betreffende bedrijven, zijn onder arbeidskosten opgenomen.

Het is echter niet mogelijk uit de fiscale boekhoudingen eventuele niet-bedrijfskosten achteraf af te splitsen, zodat voor de post algemene kosten het totale kostenbedrag is opgenomen. Een uitzondering is gemaakt voor de op vervoermiddelen - personenauto of motor - betrekking hebbende kosten. Hier zijn nl. alleen ten laste van het bedrijf gebracht de betaalde kosten; het gemiddelde afschrijvingsbedrag is echter niet overgenomen ten laste van het bedrijf.

2. Ook uit het financieel verslag van de staatslandbouwbedrijven voor Oogst 1948 zijn de gemiddelde cijfers van bepaalde groepen bedrijven berekend en ter vergelijking opgenomen. Deze gemiddelde cijfers hebben betrekking op de volgende bedrijven:

- Groep I 4 akkerbouwbedrijven met een gemiddelde bedrijfsgrootte van \pm 40 ha cultuurgrond en \pm f.110,- pacht;
- Groep II 4 akkerbouwbedrijven met een gemiddelde bedrijfsgrootte van \pm 70 ha en \pm f.135,- pacht;
- Groep III 5 gemengde bedrijven met een gemiddelde bedrijfsgrootte van \pm 25 ha en een pacht van \pm f.90,-;
- Groep IV 6 gemengde bedrijven met een gemiddelde bedrijfsgrootte van \pm 25 ha en een pacht van \pm f.55,-.

Het cijfermateriaal uit het financieel verslag van de staatslandbouwbedrijven is niet zonder meer geschikt voor de te maken vergelijking. Er moesten enige correcties worden aangebracht, voortvloeiende uit het speciale karakter van deze bedrijven.

Deze correcties hadden voornamelijk betrekking op de rentekosten, de arbeidskosten van de betreffende bedrijfsleiders en de kosten welke inhaerent zijn aan de bijzondere wijze van exploitatie bij deze bedrijven en tot uiting komen in t.o.v. de pachtbedrijven hoge algemene, kantoor- en administratiekosten. De rentekosten per ha zijn gesteld op die van het typebedrijf. De arbeidskosten voor de bedrijfsleiders zijn afgeleid uit de desbetreffende arbeidsuren vermeld in de tijdschrijving van deze bedrijven. Het was echter niet

mogelijk, na te gaan in hoeverre deze uren tevens betrekking hadden op zuiver leidinggevende arbeid. Vermoedelijk zijn deze kosten aan de hoge kant gehouden.

De algemene kosten met inbegrip van de administratiekosten, zijn voor deze bedrijven vastgesteld aan de hand van de gegevens van de pachtbedrijven, zoals ook voor het typebedrijf is gedaan.

3. Voor het beoordelen van de resultaten van het typebedrijf kan niet worden volstaan met een vergelijking tussen de resultaten welke op de praktijkbedrijven met oogst 1948 zijn bereikt en de gegevens welke de voorcalculatie van oogst 1950 voor het typebedrijf opleverde. De resultaten van de praktijkbedrijven zijn immers beïnvloed door de omstandigheden van dat oogstjaar, zowel t.a.v. bouwplan als t.a.v. kosten en opbrengsten naar hoeveelheid en prijs van elk productiemiddel resp. product. De genoemde voorcalculatie is daarentegen gebaseerd op genormaliseerde omstandigheden.

Om tot een goede vergelijking te komen, zijn voor het typebedrijf twee berekeningen gemaakt in aansluiting op de reeds besproken voorcalculatie voor oogst 1950. In de eerste plaats is opgesteld voorcalculatie-A voor oogst 1948 en vervolgens een nacalculatie voor oogst 1948.

De beide laatste berekeningen wijken in meerdere opzichten af van die voor oogst 1950. Allereerst is het bouwplan waarop ze gebaseerd zijn niet gelijk gehouden aan het genormaliseerde bouwplan zoals voor oogst 1950, doch voor beide berekeningen zoveel mogelijk in overeenstemming gebracht met dat van de praktijkbedrijven in 1948. Vervolgens is er verschil in het kostenpeil; zowel voor de voorcalculatie-A 1948 als voor de nacalculatie 1948 zijn de prijzen der productiemiddelen gesteld op die welke in 1948 golden. Deze prijzen zijn nader gespecificeerd in bijlage X.

Tevens is er verschil in prijspeil der geteelde producten; voor de voorcalculatie-A 1948 zijn de toen geldende richtprijzen aangehouden waar zulks mogelijk was, terwijl voor de nacalculatie het prijsniveau is genomen dat volgens de beschikbare gegevens (verslag staatslandbouwbedrijven, zo nodig aangevuld met marktberichten) voor de producten van de betreffende oogst in werkelijkheid is bereikt. De prijzen der producten zijn nader aangegeven in bijlage XI.

T.a.v. de hoeveelheden productiemiddelen en oogstopbrengst per product is voor de voorcalculatie-A 1948 uitgegaan van dezelfde genormaliseerde hoeveelheden als voor de voorcalculatie voor oogst 1950 zijn gebruikt. De geringe wijzigingen in het rassensortiment van 1948 t.o.v. 1950 zijn hierbij verwaarloosd. Voor de nacalculatie 1948 zijn de opbrengsten echter gelijkgesteld aan die welke onder de omstandigheden van 1948 op het typebedrijf verkregen zouden zijn (zie bijlage XI). Als hoeveelheden van de verschillende productiemiddelen per product, zoals gewerkte uren, kg meststoffen, zaaizaad e.d. zijn voor de nacalculatie 1948 nagenoeg dezelfde hoeveelheden aangehouden als voor de voorcalculaties 1950 en 1948. Aangezien de weersomstandigheden vrij normaal waren, was er geen aanleiding tot wijzigingen van betekenis.

4. Het resultaat van de beide berekeningen voor het typebedrijf oogst 1948, en de resultaten van de bovengenoemde praktijkbedrijven zijn volledig vermeld in bijlage XII, blz. 88. Als samenvatting van de berekeningen wordt de volgende opstelling gegeven.

Tabel 4

DE RENTABILITEIT VAN HET TYPEBEDRIJF EN VAN DE PRAKTIJKBEDRIJVEN
OOGST 1948

Omschrijving	Akkerbouwbedrijven					Gemengde bedrijven		
	Typebedrijf	Pacht	Staatslandb. bedr.		Pacht	Staatslandb. bedr.		
	Voor- calculatie 1948A	Nacal- culatie 1948	bedr. (gem. 11 bedr.)	I (gem. 4 bedr.)	II (gem. 4 bedr.)	bedr. (gem. 7 bedr.)	III (gem. 5 bedr.)	IV (gem. 6 bedr.)
Oppervlakte cul- tuurgrond	38 ha	38 ha	41,8ha	41,5ha	73,4ha	36,9ha	24,3ha	22,9ha
Gem. classificatie- cijfer v.d. grond	73	73	84,5	86	94	60,5	76,5	51,5
% Aardappelen en bieten	28 %	28 %	28 %	28 %	29 %	26 %	30 %	40 %
Arbeidskosten	341	343	367	393	382	274	514	535
Overige kosten	529	532	540	498	501	491	566	559
Totale kosten (excl. pacht)	870	875	907	891	883	765	1080	1094
Totale opbrengsten	1305	1284	1263	1365	1301	1130	1430	1352
Opbrengsten-Kosten (excl. pacht)	435	409	356	474	418	365	350	258
Berekende arbeids- kosten handenarbeid v.d. boer	18	18	18	48	17	31	157	152
Inkomen v.d. boer + pacht	453	427	374	522	435	396	507	410
Betaalde pacht (excl. huurw. woning)	(104)	(104)	109	112	135	74	92	55

a. Uit de vergelijking van de gegevens der akkerbouwbedrijven blijkt, dat de winstgevendheid van het typebedrijf volgens de nacalculatie 1948 ca f.50,- per ha hoger komt dan die van de pachtbedrijven, doch ca f.100,- lager dan de staatslandbouwbedrijven van groep I (eveneens bedrijven van ca 40 ha). De verschillen in kosten zijn niet zo groot; de pachtbedrijven zijn ca f.30,- en de staatslandbouwbedrijven f.16,- per ha hoger in kosten dan het typebedrijf. Hierbij dient bedacht te worden dat een deel van het vlas op de pachtbedrijven betrekking heeft op verhuurd vlasland, waardoor deze bedrijven relatief minder kosten en eveneens minder opbrengsten voor dit gewas hebben gehad dan de bedrijven met vlasteelt geheel in eigen beheer.

Het lijkt er dus op dat de kosten van het typebedrijf te laag zijn gesteld, in de eerste plaats t.o.v. de pachtbedrijven van akkerbouw en ook, doch in mindere mate, t.o.v. de staatsbedrijven (groep I). Er zijn echter over verschillende posten nog enkele opmerkingen te maken, waaruit volgt dat de verschillen tussen typebedrijf en praktijkbedrijven betrekkelijk gering zijn. Deze opmerkingen kunnen echter slechts kwalitatief worden gegeven.

Zo zijn bij de staatsbedrijven van groep I, die qua grootte het best met de pachtbedrijven en het typebedrijf vergeleken kunnen worden, de kosten van bewerking 1) te hoog, in verband met werk voor derden (f.21,- per ha). Tevens zal bij groep I de post loon voor handenarbeid van de bedrijfsleider aan de hoge kant zijn, zoals reeds eerder

1) Deze bestaan uit arbeidsloon, werk door derden, trekkracht- en werktuigkosten.

is opgemerkt (typebedrijf en pachtbedrijven f.18,- loon voor handenarbeid boer, groep I f.48,-).

Bij de nacalculatie zijn de indirecte werkzaamheden gelijk gehouden aan die van de voorcalculatie; op de pachtbedrijven en vermoedelijk ook op de staatsbedrijven zijn in 1948 meer uren voor onderhoud erf en gebouwen besteed dan normaal (zie bijl. VIII-C, blz.64).

Verder is er verschil in afschrijving en onderhoud. Bij de pachtbedrijven is de eerste post lager (fiscale afschr.), de tweede echter in sterkere mate hoger dan bij het typebedrijf. Op een deel van de pachtbedrijven zijn nl. meer werktuigen aanwezig, o.a. een tweede trekker en een auto. Dit heeft hogere kosten voor onderhoud en eveneens een hogere post voor brandstof en smeermiddelen ten gevolge. Bij de staatsbedrijven (groep I) zijn deze kosten laag t.o.v. het typebedrijf. Deze bedrijven gebruiken sommige werktuigen gemeenschappelijk bv. één trekker voor twee bedrijven; voor het typebedrijf is echter van individueel gebruik uitgegaan.

De post zaaizaad en pootgoed bij de pachtbedrijven is laag, doordat producten afkomstig uit eigen bedrijf niet als kosten (doch evenmin als opbrengsten) zijn meegeteld. Verder is door verhuur van vlasland op de pachtbedrijven minder voor zaaizaad uitgegeven. Hier staat echter tegenover dat meer aardappelen voor pootgoedteelt zijn uitgezet; blijkens gegevens van de N.A.K.-Noordholland is op de betrokken pachtbedrijven een grotere oppervlakte aardappelen voor de keuring aangegeven. Doordat echter op deze bedrijven 40% van het pootgoed is afgekeurd, is uiteindelijk de oppervlakte pootgoed gelijk aan die van de staatsbedrijven (groep I) en van het typebedrijf (nl. 7% van de oppervlakte cultuurgrond).

De post diverse kosten is op de pachtbedrijven te hoog doordat er kosten in zijn opgenomen die weliswaar niet ten laste van het bedrijf zouden moeten komen, doch moeilijk zijn af te splitsen daar geen nauwkeurige specificatie beschikbaar is.

Rekening houdende met de lage opbrengst aan veehouderijproducten en in vergelijking met de gegevens van groep I is de post veevoer bij de pachtbedrijven-akkerbouw te hoog.

T.a.v. de opbrengsten zijn weinig verschillen op te merken bij granen, peulvruchten, handelszaden, bieten en overige gewassen (verdisconteerd in overige opbrengsten), alsmede gelet wordt op het bouwplan. De opbrengst van vlas is bij de pachtbedrijven lager, die van aardappelen daarentegen hoger dan bij de andere groepen. Bij de aardappelen speelt de behaalde opbrengstprijs per 100 kg vermoedelijk een rol; deze varieerde bij oogst 1948 van bedrijf tot bedrijf vrij sterk. Hoewel ook bij vlas de behaalde prijs een rol gespeeld kan hebben, is hier de factor verhuur van vlasland bij de pachtbedrijven van veel meer betekenis. Hoewel voor verhuur van vlasland goede prijzen zijn gemaakt, is de geheel in eigen beheer gehouden vlasteelt vermoedelijk nog iets meer winstgevend geweest.

Tenslotte dient nog gewezen te worden op de lage opbrengst voor veehouderijproducten bij de pachtbedrijven. De in de huishouding verbruikte producten zijn vermoedelijk tegen een laag bedrag in de boekhoudingen opgenomen.

De gunstige uitkomsten van de staatsbedrijven (groepen I en II) zullen voor een deel mede veroorzaakt zijn door betere grond; de pachtwaarde was in 1948 hoger dan die van de pachtbedrijven-akkerbouw.

Bij vergelijking van gemiddelden van kleine aantallen bedrijven zijn uiteraard vaak verschillen waar te nemen die bij herhaling van de vergelijking door middel van overeenkomstige groepjes andere bedrijven vaak andersom uitvallen. Wanneer wordt rekening gehouden

met de bovenstaande opmerkingen t.a.v. de verschillende posten en met het feit dat het aantal voor vergelijking beschikbare bedrijven gering was, kan als conclusie gesteld worden, dat de nadeloosatie voor oogst 1948 van het typebedrijf in grote mate overeenkomt met de werkelijke uitkomsten van de twee groepen overeenkomstige akkerbouwbedrijven.

De gemiddelde uitkomst 1) van 23 bedrijven (gemiddelde grootte ca 45 ha) uit de Wieringermeer over oogst 1948 blijkt eveneens op eenzelfde niveau te liggen als de besproken groepen. Het overschot voor pacht + inkomen van de boer bedroeg nl. f.396,- per ha cultuurgrond (gemeten maat). Opgemerkt dient te worden dat voor deze bedrijven als betaald voor pacht (excl. huurwaarde woning) is opgegeven f.117,-, dus f.13,- meer dan voor het typebedrijf is aangenomen. Tevens gelden voor deze bedrijven de opmerkingen die boven voor de pachtbedrijven-akkerbouw zijn gemaakt t.a.v. posten als overige kosten en opbrengsten veehouderijproducten. Het genoemde overschot à f.396,- is daardoor aan de lage kant t.o.v. de werkelijkheid.

- b. Volgens de resultaten van de nadeloosatie en de voorloosatie-A zijn de uitkomsten in het jaar 1948 ca f.25,- lager dan bij omstandigheden die t.a.v. opbrengsten in natura en prijzen ongeveer als "normaal" zijn te beschouwen. Dit hangt samen met de lage aardappelprijs van oogst 1948.
- c. De kosten en opbrengsten der pacht- en staatsbedrijven van meer gemengd type (groepen III en IV) vertonen grotere verschillen. Zowel de kosten als de opbrengsten van de betrekkelijk kleine staatsbedrijven (\pm 24 ha) zijn aanzienlijk hoger dan die van de grote gemengde pachtbedrijven (\pm 37 ha). Het verschil in "kosten - opbrengsten" loopt minder uiteen dan men zou verwachten bij een dergelijke variatie in grootte en in kwaliteit van de grond (de pacht varieerde in 1948 van gem. f.55,- tot f.92,- per ha). Door extra hoge aardappelopbrengsten (meer oogst) komt groep IV van de staatsbedrijven echter relatief te gunstig uit.

De gegevens van deze gemengde bedrijven zijn echter niet voldoende gespecificeerd om met behulp van een typeberekening een goede beoordeling mogelijk te maken van het effect dat door verschil in bedrijfsgrootte wordt veroorzaakt.

- d. Bij de gemengde pachtbedrijven zijn vooral de arbeidskosten en in mindere mate ook de overige kosten laag, in vergelijking met de akkerbouwbedrijven van overeenkomstige grootte. Ook de opbrengsten zijn laag, doch de winstgevendheid is ongeveer gelijk aan die van het akkerbouwtype. Evenals bij de onder o behandelde groepen moet ook hier gewezen worden op het tekort aan gegevens, nodig voor een goede beoordeling door middel van een typeberekening.

1) Statistiek van de bedrijfs-uitkomsten in de landbouw, boekjaar 1948/49. (ter perse)

§ 8. Wijziging van de rentabiliteit van het typebedrijf door de stijging van het kosten- en prijspeil, voorcalculatie voor oogst 1948 en 1950.

In deze paragraaf wordt de invloed nagegaan welke de rentabiliteit van het typebedrijf onderging door het verschil in kosten- en prijspeil van 1950 t.o.v. 1948. In de voorgaande paragrafen zijn enerzijds de uitkomsten vermeld van het typebedrijf volgens de voorcalculatie-oogst 1950 (§ 6), terwijl anderzijds een vergelijking is gegeven van de voorcalculatie-A voor oogst 1948 met de uitkomsten van enige pachtbedrijven en de staatslandbouwbedrijven over oogst 1948 (§ 7).

Hoewel voor de voorcalculaties 1950 en 1948-A van dezelfde kwantitatieve gegevens wordt uitgegaan, kunnen ze niet vergeleken worden om de invloed van de prijsstijgingen te beoordelen. Het bouwplan van voorcalculatie A voor oogst 1948 is afgesteld op het werkelijke bouwplan van de pacht- en staatslandbouwbedrijven in dat jaar en wijkt daardoor af van het genormaliseerde bouwplan dat de basis is voor de calculatie voor oogst 1950.

Om deze factor uit te schakelen is tevens een voorcalculatie-B gemaakt voor oogst 1948, dus bij het kosten- en prijzenpeil van 1948, doch voor het genormaliseerde bouwplan dat reeds voor oogst 1950 is gebruikt.

Deze drie voorcalculaties zijn in bijlage XIII, pag. 89 naast elkaar opgenomen. Het verschil in de uitkomsten van de beide voorcalculaties A en B voor oogst 1948, veroorzaakt door het verschil in bouwplan, bedraagt slechts f. 20,- per ha cultuurgrond in het nadeel van de voorcalculatie B (genormaliseerd bouwplan).

De invloed van de stijging in kosten- en prijspeil op de rentabiliteit der bedrijven kan worden afgeleid uit de vergelijking van de voorcalculatie-B voor oogst 1948 en de voorcalculatie voor 1950. De volledige specificaties der bovengenoemde calculaties zijn te vinden in bijlage XIII. In totaal is het eindresultaat voor oogst 1950 circa f. 14,- per ha ongunstiger dan voor oogst 1948. Dit bedrag is de resultante van de wijzigingen in kosten en opbrengsten die in het volgende staatje nog nader zijn aangegeven.

De in § 6 besproken uitkomsten van de typeberekeningen zijn dus in vergelijking met de genormaliseerde verhoudingen voor 1948 aan de lage kant; zou voor 1949 een voorcalculatie gemaakt zijn dan zou de uitkomst daarvan tussen die van 1948 en 1949 in hebben gelegen.

Tabel 5.

INVLOED OP DE RENTABILITEIT VAN HET TYPEBEDRIJF VAN WIJZIGING IN HET KOSTEN- EN PRIJSPEIL - VOORCALCULATIE 1950 t.o.v. 1948 (Bouwplan 1950)

Kosten	Opbrengsten
1. Arbeidskosten + werk door derden + f. 51,-	1. Granen + peulvruchten + f. 30,-
2. Werktuigkosten + brandst. en smeerm. + " 15,-	2. Handelszaden - " 24,-
3. Zaaizaad en pootgoed + " 4,-	3. Vlas + " 13,-
4. Aangekochte meststoffen + " 15,-	4. Aardappelen + " 28,-
5. Overige kosten (excl. ondernemingsbel.) + " 1,-	5. Suikerbieten + " 32,-
6. Ondernemingsbelasting - " 14,-	6. Overige opbrengsten - " 21,-
Totaal + f. 72,-	Totaal + f. 58,-

Sinds 1948 is echter het karakter van de prijzen veranderd. Waren in 1948 vele prijzen nog vast, thans hebben zij meer een minimum karakter.

§ 9. Vergelijking van de resultaten van een aantal pachtbedrijven over enige jaren.

Uit de fiscale boekhoudingen van pachtbedrijven is bijgaande tabel opgesteld ter vergelijking van de bedrijfsresultaten over de naoorlogse jaren. Hierbij is weer een onderscheid gemaakt in de uitkomsten van akkerbouw- en gemengde bedrijven.

De berekening van de uitkomsten over de jaren 1948/49 en 1947/48 is gebaseerd op dezelfde bedrijven; over 1946/47 op een viertal na eveneens. Verder was er in de loop van de jaren een verschuiving van akkerbouw- naar meer gemengd bedrijfstype door de toenemende omvang van de rundveehouderij. Over 1946/47 zijn de uitkomsten van de gemengde bedrijven beïnvloed door de geringe omvang van de veehouderijsector. Het percentage grasland en klaver in het bouwplan en de opbrengsten van de veehouderijproducten per ha cultuurgrond waren in 1946/47 slechts $\pm 1/3$ gedeelte van dat in de volgende jaren (invloed inundatie).

Samengevat is het resultaat per ha cultuurgrond voor de verschillende jaren als volgt.

Tabel 6

	Akkerbouwbedrijven			Gemengde bedrijven		
	1948	1947	1946	1948	1947	1946
Aantal bedrijven	11	12	11	7	6	4
Oppervlakte cultuurgrond p. bedrijf	41,8 ha	41,2 ha	39,3 ha	36,9 ha	37,3 ha	35,6 ha
% aardappelen en bieten	28 %	20 %	8 %	26 %	17 %	13 %
% grasland en klaver	6 %	4 %	5 %	19 %	18 %	7 %
	gld/ha	gld/ha	gld/ha	gld/ha	gld/ha	gld/ha
Arbeidskosten	367	307	259	274	258	245
Overige kosten (excl. pacht)	540	524	554	491	497	526
Tot. kosten (excl. pacht)	907	831	813	765	755	771
Totale opbrengsten	1263	1043	944	1130	961	890
Verschil	356	212	131	365	206	119
Inkomen v.d. boer + pacht	374	229	149	396	235	150
Betaalde pacht (excl. huurwaarde woning)	109	99	74	74	77	78

Van 1946 tot 1948 is de rentabiliteit der bedrijven volgens bovenstaande gegevens aanzienlijk verbeterd. De cijfers van de Statistiek van de bedrijfsuitkomsten in de landbouw tonen een gelijke gang; voor de jaren 1946, 1947 en 1948 was het overschot voor pacht + inkomen van de pachters resp. f.150,-, f.235,- en f.396,-.

Er is weinig verschil in de vooruitgang van de rentabiliteit van de akkerbouwbedrijven t.o.v. die met een meer gemengd karakter; de winstgevendheid van deze bedrijfstypen ligt ook volgens de gegevens van 1947 en 1946 op hetzelfde niveau. De post arbeidsloon op de gemengde bedrijven is - in overeenstemming met hetgeen bij

oogst 1948 is gebleken - in 1947 weer laag t.o.v. de zuivere akkerbouw-bedrijven. In 1946 toen de beide groepen practisch hetzelfde bouwplan hadden was er betrekkelijk weinig verschil in arbeidskosten; ook de verschillen in de overige posten waren toen over het algemeen minder groot. Het is echter niet mogelijk de oorzaken van de verschillen die in de jaren 1947 en 1948 t.a.v. de post arbeidsloon zijn ontstaan tussen de groepen akkerbouw en gemengd, achteraf nog na te gaan.

De vraag dient gesteld te worden of, en in hoeverre de slechtere resultaten voor de oogstjaren 1946 en 1947 zijn toe te schrijven aan de bijzondere omstandigheden (inundatie) waarin de Wieringermeer nog verkeerde, dan wel aan normale bedrijfsrisico's.

In verband hiermee wordt onderstaand nog een opgave verstrekt van de verschillen in rentabiliteit tussen de betrokken jaren in enkele andere zeekleigebieden.

Tabel 7
VERSCHIL IN WINSTGEVENDHEID¹⁾ VAN OOGST 1948 t.o.v. 1947 EN 1946(gld)

Gebieden	1948 t.o.v. 1947		1948 t.o.v. 1946	
	L.E.I. 2)	Stat. 3)	L.E.I. 2)	Stat. 3)
N.Bouwstreek Groningen	+ 162	+ 95	+ 200	+ 187
Friese Bouwstreek	.	+ 120	.	+ 61
Z.W.-zeekleigebied 4)	.	+ 75	.	- 12
Wieringermeer	+ 152 5)	+ 161	+ 236 5)	+ 246

- 1) Een +teken geeft aan dat oogst 1948 meer winstgevend is dan oogst 1947 of 1946; een -teken wijst op het omgekeerde.
- 2) Gegevens gebaseerd op bedrijfsboekhoudingen van het L.E.I.
- 3) " statistiek bedrijfsuitkomsten.
- 4) Zuid-Holl.eilanden, W.-NoordBrabant, N.- en Z.-Beveland, Zeeuws-Vlaanderen.
- 5) Gegevens volgens bijlage XIV.

Uit deze gegevens blijkt, dat de fluctuaties in de rentabiliteit ook in andere delen van het zeekleigebied aanzienlijk zijn geweest. Volgens de gegevens der L.E.I.-bedrijven van de Noordelijke Bouwstreek was het verschil in winstgevendheid tussen de jaren 1947 en 1948 ongeveer gelijk aan dat van de Wieringermeer; het verschil van oogst 1948 t.o.v. 1946 was in Groningen geringer. De gegevens van de statistiek stemmen hiermee goed overeen voor zover het 1948 t.o.v. 1946 betreft; het verschil tussen 1947 en 1948 is echter voor Groningen volgens deze bron veel geringer dan in de Wieringermeer. De gegevens betreffende eenzelfde gebied zijn dus niet eensluidend.

Vervolgens blijkt uit de gegevens van de statistiek dat in de andere delen van het zeekleigebied kleinere verschillen voorkomen tussen de winstgevendheid der betreffende jaren. Dit geeft een tweede moeilijkheid, nl. het vinden van het juiste gebied voor de vergelijking.

Met behulp van het geringe aantal gegevens dat ter beschikking staat, is het niet mogelijk tot een volledig bevredigend antwoord op de gestelde vraag te komen. Als conclusie kan slechts gesteld worden, dat waarschijnlijk vooral de rentabiliteit van oogst 1946 in de Wieringermeer sterker is achtergebleven bij die van 1948 dan

in normale omstandigheden, d.w.z. zonder voorafgaande inundatie, het geval geweest zou zijn. De fluctuaties in winstgevendheid die in de Wieringermeer zijn voorgekomen hebben zich, zij het in minder extreme vorm, eveneens in Noord-Groningen voorgedaan.

§ 10. S a m e n v a t t i n g e n c o n c l u s i e s.

1. Dit rapport werd opgesteld om inzicht te verkrijgen in de rentabiliteit van de landbouwbedrijven in de Wieringermeer. Daar slechts een beperkte hoeveelheid gegevens beschikbaar was, konden maar voor één type-bedrijf berekeningen worden opgesteld. De invloed van het verschil in bedrijfs grootte op de winstgevendheid kon dus niet worden nagegaan. Als typebedrijf is gekozen een gemiddeld akkerbouwbedrijf, groot 40 ha, dat als representatief voor de polder is beschouwd. Alle omstandigheden van dit typebedrijf, zoals grondsoort, bemesting en opbrengstniveau zijn op het gemiddelde van de polder afgestemd. Bij dit bedrijf wordt een classificatiecijfer van 70-75 verondersteld.
2. Bij de opzet van het rapport is in gedachten gehouden, dat de resultaten betrokken zullen worden in de overwegingen die moeten leiden tot het vaststellen van de pacht prijzen voor de Wieringermeer. Er is naar gestreefd uitkomsten te geven, welke maatgevend zijn voor normale productie- en afzetverhoudingen, rekening houdende met de huidige omstandigheden. Dientengevolge is voor de berekeningen gebruik gemaakt van opbrengsten, die naar hoeveelheid en prijs zijn genormaliseerd, terwijl ook t.a.v. het bouwplan enige normalisatie werd toegepast.
Op de moeilijkheden welke zich speciaal bij de normalisatie van de prijzen voordoen is ter plaatse uitvoerig gewezen. De omstandigheid, dat de prijzen thans weer grote schommelingen vertonen en het kostenniveau nog in beweging is, bemoeilijkt in hoge mate het geven van inzicht in de rentabiliteit van het bedrijf.
3. Uit de berekeningen (voorcalculatie voor oogst 1950) volgt het bedrag dat bij het huidige kostenniveau en het in overeenstemming daarmee genormaliseerde prijsniveau als totaal-som over is voor pacht + inkomen van de pachter. Het inkomen van de pachter omvat zowel de beloning van de ondernemerswerkzaamheid als de beloning voor de handenarbeid van de boer. Wat dit laatste betreft, is voor het typebedrijf van 40 ha aangenomen dat de boer gedurende een vierde deel van de normale werktijd handenarbeid verricht. Dit is in overeenstemming met de verhoudingen op overeenkomstige bedrijven in de Noordelijke Bouwstreek van Groningen.
4. Als algemeen resultaat van het onderzoek kan geconcludeerd worden, dat gemiddeld onder de huidige (genormaliseerde) prijs-kostenverhouding als overschot voor pacht en inkomen van de pachter per ha cultuurgrond (gemeten maat) rond f.400,- verwacht mag worden (§ 6 voorcalculatie voor oogst 1950). Extra inkomsten uit zaai- en pootgoedteelt zijn hierin niet begrepen.
Gezien de wijze waarop de opbrengstprijzen gesteld zijn, kan dit bedrag vermoedelijk als een minimum worden beschouwd.

5. Uit het verschil tussen de berekeningen opgesteld volgens de genormaliseerde prijs-kostenverhoudingen van 1950 en 1948 is gebleken, dat de winstgevendheid van het bedrijf sinds 1948 ca f.14,- is gedaald. Het onder 4 genoemde bedrag van rond f.400,- per ha kan dus ook voor de jaren 1948 en 1949 als een minimum beschouwd worden (§ 8 voorcalculaties A en B voor oogst 1948 in vergelijking met die voor oogst 1950). In verband met deze daling sinds 1948 dient opgemerkt te worden dat tevens het karakter van de prijzen gewijzigd is. Waren in 1948 vele prijzen nog vast, thans is er een grote mate van vrijheid in de prijsvorming.
6. Onder normale productie- en afzetverhoudingen mag voor 1951 - naar ruwe schatting - op een zelfde winstgevendheid gerekend worden als voor het jaar 1950. Deze schatting hangt samen met hetgeen door de regering is bekend gemaakt t.a.v. de prijsregeling van de tarwe en gerst van oogst 1951 en de loonstijging van September jl.
7. Aan de hand van fiscale boekhoudingen van een beperkt aantal pachtbedrijven en het financiële jaaroverzicht van de staatslandbouwbedrijven over oogst 1948, kon een vergelijking worden gemaakt tussen de winstgevendheid van het typebedrijf en van overeenkomstige praktijkbedrijven. Uit de gegevens kan geconcludeerd worden dat de winstgevendheid van het typebedrijf in grote mate met die van de praktijkbedrijven overeenkomt; deze is nl. iets gunstiger dan voor de pachtbedrijven en iets ongunstiger dan voor de staatslandbouwbedrijven.
8. Uit de boekhoudingen van een aantal pachtbedrijven kan worden geconcludeerd, dat de winstgevendheid van oogst 1947 ca f. 150,- slechter was dan die van 1948, terwijl oogst 1946 ca f.240,- bij oogst 1948 achterbleef.
9. Aan de hand van bedrijfsresultaten uit andere delen van het zeekeleigebied kan worden aangegeven, dat fluctuaties in winstgevendheid, als die van de Wieringermeerbedrijven, zich - zij het in minder extreme vorm - eveneens hebben voorgedaan in Noord Groningen. In andere zeekeleigebieden waren de fluctuaties aanzienlijk geringer. Als conclusie kan echter slechts worden gesteld, dat waarschijnlijk vooral de rentabiliteit van oogst 1946 in de Wieringermeer sterker is achtergebleven bij die van 1948 dan in normale omstandigheden, d.w.z. zonder voraftgaande inundatie het geval geweest zou zijn.

Bijlage I

VERLOOP ONTGINNING IN DE WIERINGERMEER

In ha

	1932	1933	1934	1935	1936	1937 ³⁾	1938	1939 ³⁾	1940	1941
Opgave Directie van de Wieringermeer	1)									
Landbouw Cultuur Bij:										
In cultuur	2227	10485	14045	11079	9458	9000	7609	4800	2896	1553
onbezaaid	-	1724	2138	3751	2284	1232	500	1100	456	23
Bij pachters in cultuur	-	-	-	1509	4480	6268	8647	10508	12483	14030
Staatslandbouwbedrijven	-	-	-	-	-	-	-	301	787	1019
Verhuurd los land	-	-	-	91	788	1000	1113	1000	945	1052
Totaal	-	12209	16183	16430	17008	17500	17869	17700	17567	17677
Gedraineerd (voor zaaien van de oogst gereed)	43	537	884	2479	4955	8721	11216	12892	14773	16180
Opgave Centraal Bureau voor de Statistiek	2)									
Oppervlakte cultuurgrond	3458	8078	10453	11561	13742	14975	16453	16042	16671	16630
Hiervan bouwland(excl.braak)	2205	6047	7031	8228	11042	12298	13682	12640	13958	14761
Oppervlakte klaver en lucerne	-	1605	1726	2545	2278	1668	1199	1197	832	386
% klaver en lucerne	-	26,5	24,5	30,9	20,6	13,6	8,8	9,5	6,0	2,6

1) Gepubliceerd in Driemaandelijksche Mededelingen.

2) " In Verslagen en mededelingen van de Directie van de Landbouw.

3) Geschat.

VERBOUNDE AKKERBOUWGEWASSEN IN DE JAREN 1937, 1938 EN 1939 IN VERGELIJKING MET 1940

In ha

	1937		1938		1939		1940
	L.C.M.	Pachtbedr.	L.C.M.	Pachtbedr.	L.C.M.	Pachtbedr.	Gehete polder
Wintertarwe	1921	1108	1784	1787	47	700	2940
Zometarwe	491	307	542	402	800	2448	683
Rogge	30	34	103	32	61	74	266
Wintergerst	440	374	874	443	110	3	111
Zomergerst	1251 ¹⁾	202 ¹⁾	340	58	296	129	528
Haver	829	1509	1654	1129	1228	1216	756
Erwtien	56	319	103	736	52	1148	895
Koolzaad	-	13	-	3	-	4	1014
Vlas	-	515	338	720	170	741	1672
Aardappelen	-	61	1	90	-	192	1894
Suikerbieten	100	427	73	667	36	939	2209

1) Hevig aangetast door roest.

De oppervlakten op de pachtbedrijven zijn verkregen door de totale oppervlakte vgl. het C.B.S. met de oppervlakte van de L.C.M. te verminderen.

Bijlage II

INDELING VAN HET GRONDGEBRUIK NAAR GROOTTEKLASSE
IN DE WIERINGERMEER, 1947 -)

Oppervl. bedrijf	Grondgebruik			Totaal cultuurgrond		Aantal grond- gebruikers	
	bouw- land ha	gras- land ha	groenten, fruit, boom- kweek.	ha	%	totaal	%
5-10 ha	496,2	37,7	79,9	613,8	3,8	71	13,6
10-20 "	1415,8	141,7	9,5	1567,0	9,7	102	19,5
20-30 "	1939,9	109,1	26,6	2075,6	12,8	83	15,9
30-40 "	4039,0	231,7	10,3	4281,0	26,4	119	22,8
40-50 "	3857,0	89,6	9,4	3956,0	24,4	90	17,2
50-60 "	1312,3	35,6	3,0	1350,9	8,3	25	4,8
60-70 "	1416,9	17,0	14,6	1448,5	8,9	22	4,2
70-80 "	496,5	-	-	496,5	3,1	7	1,3
80-90 "	-	-	-	-	-	-	-
90-100 "	190,0	-	-	190,0	1,2	2	0,4
> 100 "	183,9	22,3	-	206,2	1,3	1	0,2
Totaal (5 ha en meer)	15347,5	684,7	153,3	16185,5	100	522	100

x Bron: C.B.S. (incl. tuinbouwers - 31 grondgebruikers)

Bijlage III

DOCUMENTATIE BOUWPLAN

Gemiddeld bouwplan op 60 pachtbedrijven in 1948 en 1949
in vergelijking tot het bouwplan dat voor het
typebedrijf voor gemiddelde omstandigheden
is aangenomen.

Gewassen	Bedrijven van 37-43 ha				Typebedrijf 1950	
	1948 (60 waarn.)		1949 (62 waarn.)		1950	
	ha 1)	%	ha 1)	%	ha 2)	%
Granen: Wintertarwe	8,5		11,1		7 3)	
Zomertarwe					3	
Rogge	0,7		0,7		-	
Gerst	1,4		1,1		2	
Haver	2,1		1,8		2,5	
Subtotaal	12,7	31,9	14,7	36,9	14,5	38,1
Peulvruchten:						
Groene erwten	1,3		2,5		2,5	
Overige	0,3		0,5		-	
Subtotaal	1,6	4,0	3,0	7,5	2,5	6,6
Zaderijen:						
Koolzaad	2,2		2,7		2	
Land- en tuin- bouwzaden	1,1		1,3		1 4)	
Overige	0,5		0,2		-	
Subtotaal	3,8	9,5	4,2	10,6	3	7,9
Vlas: Eigen verbouw	4,0		3,5		5	
Verhuurd land	1,9		0,7		-	
Subtotaal	5,9	14,8	4,2	10,6	5	13,2
Hakvruchten:						
Aardappelen	6,9	17,3	4,2	10,6	5	13,2
Suikerbieten	4,2	10,6	6,0	15,1	5,5	14,5
Voederbieten	0,5	1,2	0,4	1	0,2	0,5
Subtotaal	11,6	29,1	10,6	26,6	10,7	28,2
Klaver (incl.lucerne):	2,1	5,3	1,3	3,2	1,3	3,4
Diversen:	0,6	1,5	0,5	1,2	-	
Totaal bouwland	38,3		38,5		37,0	
Grasland:	1,5	3,8	1,3	3,3	1	2,6
Totaal cultuurgrond	39,8	100	39,8	100	38	100
Erf, tuin enz.	1,0		1,0		2 5)	
Totaal Kadastraal	40,8		40,8		40	

- 1) In kadastrale maat
- 2) In gemeten maat
- 3) Ingezaaid 8 ha, geoogst 7 ha
- 4) Spinazie.
- 5) Erf en tuin + sloten, wagenpad e.d.

Bijlage IV

DOCUMENTATIE VAN DE GENORMALISEERDE OPBRENGSTEN WELKE
VOOR HET TYPEBEDRIJF ZIJN AANGEHOUDEN

1. Algemeen

De rentabiliteit van het typebedrijf is berekend bij de opbrengsten welke bij het huidige rassensortiment onder gemiddelde weersomstandigheden kunnen worden verwacht.

Zoals in § 1, onder 5 is opgemerkt, hebben de opbrengsten betrekking op de gehele polder. De minder goede gedeelten zijn dus ook in de aangehouden opbrengsten verdisconteerd.

2. Verloop ontginning

Bij het gebruik van de vooroorlogse opbrengstgegevens is het goed een overzicht te hebben van het verloop van de ontginning in die jaren. Gegevens hiervan worden verstrekt in bijlage I. In 1932 waren de eerste gronden in cultuur. Volgens de gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek werd de cultuurgrond eerst in 1938 volledig geëxploiteerd. In 1941 had de Landbouw Cultuur Mij nog 1550 ha in exploitatie. In de periode 1932-1942 heeft zich dus ontginning en uitgifte voltrokken. In de eerste jaren na de ontginning kunnen de omstandigheden nog niet normaal worden genoemd, vooral niet in de Wieringermeer waar de grond na de drooglegging nog ontzilt moest worden.

De opbrengstgegevens over de eerste jaren hebben voor een groot deel betrekking op ongedraineerd land, waarbij de verhouding kadastrale tot gemeten maat ongunstig is. Op begreppeld land ging 10% van de oppervlakte aan sloten en greppels verloren. In verband met het opbrengstniveau moet er tevens op gewezen worden, dat bij de exploitatie door de Landbouw Cultuur Mij niet die zorg aan de gewassen kon worden besteed als voor een individuele boer mogelijk is.

Tegenover bovenvermelde omstandigheden welke het opbrengstniveau in die jaren benadeelden moet de grote oppervlakte lucerne worden genoemd. In de jaren 1933 t/m 1936 besloeg de oppervlakte klaver en lucerne 20-30% van de oppervlakte bouwland. Hierdoor is het opbrengstniveau gunstig beïnvloed.

Uit de tabel blijkt, dat in 1937 de helft van het bouwland gedraineerd was, terwijl ruim een derde van de polder aan pachters was uitgegeven. Ook in 1937 was de toestand in de polder dus nog lang niet normaal. Evenwel zijn de opbrengstgegevens over de jaren 1937/40 mede gebruikt om er het huidige opbrengstniveau uit af te leiden. De opbrengsten van de jaren 1932 t/m 1936 zijn buiten beschouwing gelaten.

Verder wordt in bijlage I nog een overzicht van de verbouwde gewassen over de jaren 1937 t/m 1939 gegeven. Hieruit blijkt, dat de Landbouw Cultuur Mij vrijwel uitsluitend granen verbouwde, terwijl ook op de pachtbedrijven de graanteelt een overwegende plaats innam. Aardappelen werden nog vrijwel niet verbouwd. Ook de oppervlakte suikerbieten was weinig omvangrijk.

3. De beschikbare opbrengstgegevens.

- a. Jaarlijkse opbrengstramingen van de gemeentelijke Commissie van Bijstand (ten behoeve van de ramingen van de Directie van de Landbouw). De ramingen over de jaren 1937/40 komen behoorlijk overeen met de gewogen gemiddelde opbrengsten bedoeld

onder b en c. De opbrengstramingen na 1940 zijn niet voldoende betrouwbaar om als basis voor dit rapport te worden gebruikt.

- b. De gemiddelde geoogste hoeveelheden op door de Landbouw Cultuur Mij geëxploiteerde gronden¹⁾. Daar de Landbouw Cultuur Mij in het laatst in de minder goede gedeelten van de polder werkte zullen deze opbrengsten doorgaans iets lager zijn dan gemiddeld over de gehele polder werden verkregen.
- c. Gemiddelde opbrengsten op de pachtbedrijven ingevolge een enquête voor Domeinbeheer over dezelfde 3 jaren¹⁾. Daar in het begin over het algemeen de betere gronden werden uitgegeven zullen deze opbrengsten gemiddeld iets boven het gemiddelde van de gehele polder uitkomen.
- d. De opbrengsten van de staatslandbouwbedrijven over de jaren 1939 t/m 1949 (excl. 1944 en 1945).
Over het algemeen geven de gemiddelde gewogen opbrengsten van deze bedrijven, welke tezamen een 1000 ha beslaan, het gemiddelde van de polder vrij goed weer.
Het volledige aantal van 37 staatslandbouwbedrijven werd echter pas bij het oogstjaar 1941 bereikt. De opbrengsten in de jaren 1939 en 1940 zijn dus minder maatgevend. De opbrengsten gedurende de jaren 1941 t/m 1943, hoewel op zichzelf juist, zijn beïnvloed door de oorlogsomstandigheden (kunstmesttekort). Bij de opbrengsten van 1946, het eerste oogstjaar na de inundatie, kan ook nog niet van normale verhoudingen worden gesproken (o.a. ook abnormaal bouwplan).
Alleen de opbrengsten 1947, 1948 en 1949 kunnen als behoorlijk maatgevend voor de polder worden beschouwd.
- e. De opbrengsten van enige pachtbedrijven over 1939 en 1940 (geadministreerd door de accountantsdienst van het toenmalige Departement van Economische Zaken).
Het betreft hier een klein aantal bedrijven, welke over het algemeen in het betere gedeelte van de polder zijn gelegen. Hierdoor zijn deze opbrengstgegevens voor de gehele polder minder representatief.
- f. De op de dorsbriefjes verantwoorde hoeveelheden granen en erwten over het jaar 1948 en die van tarwe over 1949. Het is niet bekend of de laatste korrel op de dorsbriefjes is verantwoord. Deze gegevens moeten waarschijnlijk als een minimum worden beschouwd.

Een samenvatting van de beschikbare opbrengstgegevens wordt gegeven in tabel 1.

4. Verschuivingen in het rassensortiment.

Alvorens de opbrengstgegevens te vergelijken moet aandacht geschonken worden aan de opwaartse trend, welke de opbrengsten vertonen tengevolge van verschuivingen in het rassensortiment.

In de volgende tabel is de gemiddelde productiviteit van de rassensortimenten voor de verschillende gewassen berekend in % van een zeker standaardras. De cijfers zijn gebaseerd op de opbrengstverhoudingen van de verschillende rassen en de rassens statistiek, welke in de Rassenlijst worden gegeven. Ter vergelijking zijn ook de gegevens voor de Noordelijke Bouwstreek vermeld.

¹⁾ Gepubliceerd in Driemaandelijksche Mededelingen betreffende de werkzaamheden voor de afsluiting en droogmaking van de Zuiderzee.

OPBRENGSTEN WIERINGERMEER (kg/ha herleid tot gemeten maat)

Oogst	Winter- tarwe	Zomer- tarwe	Zomer- gerst	Haver	Groene erwten	Koolzaad	Vlas 1) op basis ongerepeld	Aardappelen (Poot- en consumptie)	Suiker- bieten	Gemidd. suiker- gehalte
A. Ramingen Gemeentelijke Commissie (Directie v.d. Landbouw) 2)										
1937	3.846	3.538	2.067	3.949	4.021	-	-	-	42.051	.
1938	4.395	3.613	3.013	4.742	3.536	-	-	-	43.077	.
1939	4.560	4.204	3.298	3.986	4.359	-	-	43.651	44.103	.
1940	3.744	3.359	3.410	3.718	3.821	-	-	28.718	43.077	.
1941	3.580	2.974	3.179	3.179	3.179	-	6.496	32.308	38.974	.
1942	2.051	1.846	2.769	2.974	2.231	-	6.836	28.718	32.821	.
1943	3.179	2.769	2.462	3.580	1.495	2.154	7.521	30.771	36.923	.
1946	4.103	3.795	3.897	4.103	1.796	-	-	30.769	44.103	.
1947	3.077	3.333	2.974	3.282	3.073	1.641	6.154	35.897	.	.
1948	4.205	3.672	3.785	4.164	2.723	2.051	8.205	35.897	42.564	.
1949	5.333	4.410	4.103	4.615	3.454	2.564	8.205	30.769	37.949	.
1950(voorl.)	3.450	3.000	3.500	4.000	3.200	1.900	6.700	(27.500 C (15.000 P	40.000	.
B. Opbrengsten pachtbedrijven volgens enquête van het Domein-beheer 2)										
1937	3.846	3.670	2.333	4.154	4.103	-	10.250	-	41.200	.
1938	4.478	3.720	3.085	4.923	3.571	-	8.350	-	42.600	.
1939	4.615	4.308	.	4.359	4.359	-	6.850	29.300	44.600	.
C. Opbrengsten Landbouwcultuur Wj. 3)										
1937	3.996	3.537	2.041	3.949	4.016	-	.	-	44.500	17.1
1938	4.337	3.737	3.042	5.031	2.863	-	8.384	-	46.000	15.5
1939	4.105	3.677	3.603	3.603	5.606	-	6.921	-	42.000	17.4
D. Opbrengsten Staatslandbouwbedrijven 7)										
1939	5.101(4)	4.490(4)	4.595(4)	4.714(4)	4.633(4)	-	8.202(4)	-	42.633(4)	.
1939 pachtb.	5.181(5)	4.297(8)	3.286(1)	4.596(8)	4.723(8)	-	7.957(6)	38.952(2)	43.268(8)	.
1940	3.615(9)	3.353(6)	-	3.501(10)	3.484(17)	2.820(1)	7.363(4)	28.532(16)	42.245(19)	.
1940 pachtb.	3.830(5)	3.934(3)	-	3.945(5)	3.565(5)	-	8.250(3)	25.544(2)	44.613(5)	.
1941	3.887	3.191	2.510(2)	3.383	3.544	2.990(1)	6.955	30.189	42.118	16.8
1942	2.688	2.117	3.347(6)	3.142	3.034	-	8.005	27.258	41.805	.
1943	3.859	3.210	3.155	3.783	1.905	2.634	-	23.908	39.946	.
1946	3.673(4)	3.049	3.580	1.421	-	-	-	-	39.731	.
1947	3.069(6)	3.325(6)	3.297	3.105	2.158	-	6.452	24.549	38.386	19.0
1948	4.613(6)	4.027(6)	3.591	4.370	2.213	2.413	8.419	31.000	40.288(29)	16.2
1949	5.703	4.565	4.621	5.447	3.491	2.520	-	31.450(8)	45.899	.
1950(gedeelt.)	4.204	3.384(5)	4.691	3.897	2.266	-	-	-	-	.
E. Op dorsoverlijes verantwoorde hoeveelheden 2) 6)										
1948	4.583	4.010	4.489	4.744	2.847	-	-	-	-	.
1949	5.383	4.451	-	-	-	-	-	-	-	.

1) Opbrengsten van gerepeld product zijn door vermenigvuldiging met 100/75 op ongerepeld ongerekend.

2) Herleiding kad. maat op gemeten maat door vermenigvuldiging met 100/975.

3) De gepubliceerde opbrengsten zijn met 5% verhoogd. Bij suikerbieten met 2% daar deze hoofdzakelijk op gedraai-
neerd land zullen zijn verbouwd.

4) Hoofdzakelijk zomertarwe.

5) Inclusief wintergerst.

6) Gedorate hoeveelheden zijn als "tarwe" of "gerst" verantwoord. De opbrengsten van wintergranen en zomergranen
zijn hieruit afgeleid op basis van verbouwde oppervlakten en opbrengstverhouding tussen winter- en zomertarwe
of winter- en zomergerst volgens raming van de gemeentelijke commissie.

7) De tussen haakjes geplaatste cijfers, die achter de opbrengsten zijn vermeld, hebben betrekking op het aantal
waarnemingen

ONTWIKKELING VAN DE PRODUCTIVITEIT VAN HET RASSENSORTIMENT
IN DE WIERINGERMEER EN DE NOORDELIJKE BOUWSTREEK

Tabel 2

Standaardras	Wieringermeer ¹⁾					Noordelijke Bouwstreek		
	Winter- tarwe Juliana	Zomer- tarwe Juliana	Zomer- gerst Kenia	Haver Adelaar	Groene erwten Unia	Winter- tarwe Juliana	Zomer- tarwe Juliana	Haver Adelaar
<u>Productiviteitsindex rassensortiment (standaard = 100)</u>								
1930	95,0	92,0	96,0	94,1	98,5	93,6	90,1	95,3
1932	95,4	92,0	95,5	94,5	98,7	96,1	90,1	95,4
1934	96,8	92,4	95,5	95,2	98,7	99,0	90,6	96,8
1936	98,6	92,7	98,0	96,9	99,4	99,4	94,1	97,4
1938	98,9	93,3	98,5	97,0	99,2	99,6	94,9	97,7
1940	99,3	93,2	97,6	96,9	100,6	100,2		
Gem. 30/40	97,3	92,6	96,9	95,8	99,2	98,0	92,0	96,4
1947	.	94,1	99,4	100,2	100,2	102,3	95,0	99,2
1948	105,3	95,0	99,7	100,7	99,7	102,7	95,5	100,5
1949	106,5	95,0	101,0	100,5	100,6	103,5	95,4	101,3
1950	106,8	95,0	100,4	103,0	101,3	.	.	.
1948 in % v. gem. 30/40	108,2	102,6	102,9	105,1	100,5	104,8	103,8	104,3
1950 " " " " "	109,8	102,6	103,6	107,1	102,1	.	.	.
<u>Percentage winter- vaste rassen</u>								
1936	10					24		
1940	22					30		
1948	19					46		
1950	24					.		

1) Bij de vooroorlogse jaren is het rassensortiment van Noord-Holland boven het IJ gebruikt. Voor 1938 en 1940 kwam de opgave van het rassensortiment voor de Wieringermeer geheel overeen met de opgave, welke in de Rassenlijst voor geheel Noord-Holland boven het IJ is opgegeven.

Vooraf bij tarwe is de opbrengstverhoging door rasverschuiving opmerkelijk wegens de grote verbreiding welke rassen als Alba en Staring de laatste jaren hebben verkregen.

Doch ook bij haver is de stijging van de opbrengsten als gevolg van rassen als Marne en Zonne II van betekenis.

Bij het afleiden van het huidige opbrengstniveau uit vooroorlogse opbrengsten dient in het bijzonder bij tarwe en haver met deze opbrengstverhogende factor rekening te worden gehouden.

Bij suikerbieten moet verder de invloed van de rasverschuiving in de richting van de E-bieten worden ingecalculleerd.

Tabel 3

VERGELIJKING GEMIDDELDE OPBRENGSTEN 37/40 en 47/49 VAN DE WIERINGERMEER
MET DIE VAN ENIGE ANDERE KLEIGEBIEDEN VOLGENS RAMINGEN
DIR. v.d.LANDBOUW
(alles herleid op gemeten maat 1)

	Opbrengsten in kg/ha					Opbrengsten in % W'meer				
	Wier. meer	Nrd. Bouw- streek	N.O. pol- ders	IJ- pol- ders	Haarl. meer	Wier. meer	Nrd. Bouw- streek	N.O. pol- ders	IJ- pol- ders	Haarl. meer
<u>Wintertarwe</u>										
1937/40	4136	3663	3630	3459	3373	100	88,6	87,8	83,6	81,6
1947/49	4205	3654	3432	3750 ²⁾	3438	100	86,9	81,6	89,2	81,8
<u>Zomertarwe</u>										
1937/40	3679	3461	3346	3180	3217	100	94,1	90,9	86,4	87,4
1947/49	3805	3482	3308	3307	2951	100	91,5	86,9	86,9	77,6
<u>Zomergerst</u>										
1937/40	2948	3558	3300	3391	3405	100	120,7	111,9	115,0	115,5
1947/49	3624	3262	3114	3929	3559	100	90,0	85,9	108,4	98,2
<u>Haver</u>										
1937/40	4098	4297	4236	3730	3633	100	104,9	103,4	91,0	88,7
1947/49	4021	4071	3646	3042	3542	100	101,2	90,7	75,7	88,1
<u>Erwten</u>										
1937/40	3934	3059	3023	2925	3115	100	77,8	76,8	74,4	79,2
1947/49	3083	2669	2551	2197	2274	100	86,6	82,7	71,3	73,8
<u>Koolzaad</u>										
1937/40	2764	2480	-	-	2194	100	89,7	-	-	79,4
1948/49	2308	2576	2099	1354	2214	100	111,6	90,9	58,7	95,9
<u>Suikerbieten</u>										
1937/40	43077	38684	38958	39419	38021	100	89,8	90,4	91,5	88,3
1948 3)	42564	38974	38613	45833	44792	100	91,6	90,7	107,7	105,2

1) Gemeten in

% van kad.

97,5 95 96 96 96

2) 1947 en 1949.

3) Voor 1947 is geen raming van de suikerbietenopbrengst voor de Wieringermeer opgegeven; in 1949 is de raming duidelijk te laag (verschil gemidd. opbrengst Staatslandbouwbedrijven en raming bedraagt 8 ton).

5. De opbrengsten welke door de pachters zelve worden opgegeven

Alvorens aan de hand van de beschikbare opbrengstgegevens het genormaliseerde opbrengstniveau voor de Wieringermeer af te leiden worden de opbrengsten gereleveerd welke door de pachters in Mei 1944 zijn genoemd in het rapport dat door hen is opgesteld naar aanleiding van het rapport van Ir. A. Ovinge¹⁾;

Deze opbrengsten waren:

tarwe:	3000 kg	korrel	en	5500 kg	stro
gerst:	3575 "	"	"	5500 "	"
haver:	4000 "	"	"	5000 "	"
erwtten:	2800 "	"	"	2000 "	"
koolzaad:	2800 "				
vlas:	7000 "				
aardappelen:	32000 "				
bieten:	45000 "				

Deze opbrengsten kunnen dienen ter algemene oriëntering. De tarwe-opbrengst is erg laag. Dit hangt vermoedelijk samen met de lage tarwe-opbrengsten in de voorafgaande jaren (speciaal in 1942).

6. Algemene vergelijking van het opbrengstniveau van de Wieringermeer met enige andere gebieden.

Hieromtrent geeft tabel 3 een indruk. Hoewel de opbrengstramingen na de oorlog te laag zijn, blijkt uit deze tabel wel, dat de opbrengsten in de Wieringermeer over het algemeen boven die van andere gebieden uitkomen. In het bijzonder de tarwe-opbrengsten van de Wieringermeer zijn gunstig, anderzijds duiden de cijfers er op, dat de haveropbrengst in de Noordelijke Bouwstreek iets hoger is. De vooroorlogse zomergerst-opbrengsten waren in de Wieringermeer zeer laag (o.a. door zware roestaantasting); in verhouding zijn de gerstopbrengsten na de oorlog aanmerkelijk beter. Wat de erwtenopbrengst betreft geeft de Wieringermeer gunstige cijfers te zien. De vooroorlogse suikerbietenopbrengsten waren in verhouding hoog. In 1948 lag de suikerbietenopbrengst in de Wieringermeer beneden die van de Haarlemmermeer en IJpolders.

- 1) Pacht- en verkoopwaarde van ingepolderde Zuiderzeegronden, door Ir. A. Ovinge, Februari 1944.

7. Berekening van de genormaliseerde opbrengsten van de granen en groene erwten.

a. In tabel 4 worden de genormaliseerde opbrengsten afgeleid uit de opbrengstgegevens over de jaren 1937 t/m 1940.

Hierbij is voor de jaren 1937 t/m 1939 uitgegaan van de ramingen van het Domeinbeheer, (deze hebben betrekking op de toenmalige pachtbedrijven) en de hoeveelheden welke door de Landbouw Cultuur Mij in die jaren zijn gedorst. Deze opgaven zijn waarschijnlijk iets nauwkeuriger dan de ramingen van de gemeentelijke commissie. Voor het jaar 1940 zijn de ramingen van de gemeentelijke commissie gelijk aan de door het Domeinbeheer voor dat jaar vermelde opbrengsten.

Daar tengevolge van de afwijkende omstandigheden de opbrengstgegevens van de eerste cultuurjaren niet kunnen worden gebruikt zijn de opbrengsten van de 4 jaar 1937 t/m 1940 genormaliseerd op basis van een 11-jarige periode. Dit geschiedde aan de hand van de verhouding van de gemiddelde¹⁾ opbrengsten over de perioden 1937/40 en 1930/40 van enige andere gebieden.

De aldus verkregen opbrengsten beogen dus de opbrengsten weer te geven welke in de Wieringermeer, indien deze reeds een aantal jaren vroeger was drooggelegd, in de periode 30/40 zouden zijn verkregen.

Vervolgens zijn deze opbrengsten gecorrigeerd voor de verschuivingen in het rassensortiment (zie tabel 2). Aldus zijn de genormaliseerde opbrengsten voor de huidige omstandigheden uit de vooroorlogse opbrengstgegevens afgeleid.

Voor het rassensortiment 1950 zijn hierbij de volgende opbrengsten verkregen:

Wintertarwe	4300 kg
Zomertarwe	3450 "
Zomergerst	2900 "
Haver	4375 "
Erwten	3800 "

Opvallend is de lage gerstopbrengst. De omstandigheden waren voor dit gewas gedurende de vooroorlogse jaren ongunstig (vgl. de hevige roestaantasting in 1937). In de vooroorlogse jaren werd gerst op de pachtersbedrijven ook weinig verbouwd. Als voedergraan werd de voorkeur aan haver gegeven. Thans is de oppervlakte gerst in verhouding groter. Hoewel deze uitbreiding mede beïnvloed is door de gunstige prijsontwikkeling duidt deze er toch wel op, dat men de productiviteit van dit gewas thans hoger aanslaat dan voor de oorlog het geval was.

b. Het is niet mogelijk de genormaliseerde opbrengsten af te leiden uit de na-oorlogse opbrengsten van 1947 t/m 1949. De opbrengstgegevens, die nodig zijn om deze op basis van een aansluitend 10-jarig tijdvak te herleiden zijn niet beschikbaar. De opbrengstramingen van de Directie van de Landbouw zijn hiervoor thans niet nauwkeurig genoeg. Zodoende moest worden volstaan met de opbrengsten van 1947 t/m 1949 te vergelijken met de in tabel 4 berekende genormaliseerde opbrengsten. Dit is geschied in tabel 5. Hieruit blijkt, dat de wintertarweopbrengst in 1947 72% bedroeg van genormaliseerd.

1) Bij deze berekeningen is steeds gewerkt met rekenkundige gemiddelde; er is dus geen rekening gehouden met het feit dat de oppervlakte ingenomen door de betreffende gewassen van jaar tot jaar wijzigingen hebben ondergaan.

Tabel 4

BEREKENING VAN GENORMALISEERDE OPBRENGSTEN BIJ RASSENSORTIMENT 1948 EN 1950 OP BASIS VAN VOOROORLOGSE OPBRENGSTGEGEVENS

Omschrijving	Winter- tarwe	Zomer- tarwe	Zomer- gerst	Haver	Groene erwten
Gewogen gemiddelde opbrengst (per gemeten maat) van opbrengsten voor pachtbedrijven vlg. raming Domeinbeheer en van de opbrengsten voor de L.C.M.					
1937	+3950	3590	2080	4080	4090
1938	+4400	3725	3050	4990	3480
1939	+4580	4150	3600	3980	4410
Opbrengst vlg. raming Gemeentelijke Commissie 1940	3750	3360	3410	3720	3820
(I) Gemiddeld 1937/40	4170	3706	3035	4193	3950
(Gemiddeld 1937/40 uitsluitend volgens ramingen Dir. v.d. Landbouw)	(4136)	(3679)	(2947)	(4019)	(3934)
Opbrengst 1937/40 (4 jaar) in % van 1930/40 (11 jaar)					
Noordel. Bouwstreek	105,3	111,5	110,6	103,0	105,4
N.O. Polders (N.H.)	107,7	105,8	106,0	104,0	109,1
Haarl. meer en IJpolders	105,5	114,0	109,2	101,9	104,4
(II) Gemiddeld	106,2	110,4	108,6	103,0	106,3
(III) Opbrengst W' meer genormaliseerd op 30/40 (I x 100)	3927	3357	2795	4071	3716
(IV) Correctie wegens verschuiving rassensortiment (zie tabel 3)					
1930/'40 - '48	108,2	102,6	102,9	105,1	100,5
1930/'40 - '50	109,8	102,6	103,6	107,5	102,1
(V) Genormaliseerde opbrengsten op basis van vooroorlogse opbrengstgegevens:					
1948	4249	3444	2876	4279	3735
1950	4312	3444	2895	4376	3794
(VI) Opbrengstverhouding 1950 van de gswassen (wintertarwe=100)	100	80	67	101	88

VERGELIJKING VOOR DE WIERINGERMEER VAN DE GENORMALISEERDE OPBRENGST
1948 MET DE OPBRENGSTEN IN DE POLDER VAN OOGST 1947, 1948 EN 1949

Omschrijving	Winter- tarwe	Zomer- tarwe	Zomer- gerst	Haver	Groene erwten
(I) <u>Gemiddelde opbrengsten</u> <u>(zie tabel 1)</u>					
1947 Staatslandbouw- bedrijven	3069	3325	3297	3105	2158
Raming Dir.v.d. Landbouw	3077	3333	2974	3282	3073
1948 Staatslandbouw- bedrijven	4613 ³⁾	4027 ³⁾	3591	4370	2213
Raming Dir. v.d. Landbouw	4205 ³⁾	3672 ³⁾	3795	4164	2723
Dorsbriefjes PVC	4593 ³⁾	4010 ³⁾	4489	4744	2847
1949 Staatslandbouw- bedrijven	5703	4565	4621	5447	3491
Raming Dir.v.d. Landbouw	5333 ³⁾	4410 ³⁾	4103	4615	3454
Dorsbriefjes PVC	5383 ³⁾	4451 ³⁾	.	.	.
(II) <u>Gemiddelde opbrengsten aangehouden (gemeten maat)</u>					
1947	3075	3325	3150	3200	3075
1948	4600	4000	4500 ¹⁾	4750 ²⁾	2850
1949	5400	4450	4320 ¹⁾	4860 ²⁾	3475
Gemiddeld 1947/49	4359	3925	3990	4270	3133
(III) <u>Genormaliseerde</u> <u>opbrengsten 1948</u> <u>(zie tabel 3)</u>	4250	3450	2875	4275	3725
(IV) <u>Opbrengsten in de be- trokken jaren in %</u> <u>van genormaliseerd 1948</u>					
1947	72	96	110	75	83
1948	108	116	157	111	77
1949	127	129	150	114	93
Gemiddeld 1947/49	103	114	139	100	84
(V) <u>Opbrengst verhouding</u> <u>1947/49 van de</u> <u>gewassen (zie II)</u> <u>(wintertarwe=100)</u>	100	90	92	98	72

1) Gesteld op 80% van de wintertarwe-opbrengst.

2) " " 90% " " " "

3) Berekend op basis van de opbrengstverhouding, winter-/zomertarwe
vlg. het C.B.S.

De gemiddelde opbrengsten onder (II) zijn aangehouden op basis van
de onderstreepte aantallen kg vermeld onder (I).

Dit percentage was voor de volgende jaren 108 en 127. De zomertarweopbrengst heeft volgens deze gegevens in de betrokken jaren 14% boven het gemiddelde gelegen, de gemiddelde haveropbrengst kwam met de genormaliseerde opbrengst overeen. De erwtenopbrengst was lager (1947 en 1948 waren voetziektenjaren). Het grote verschil tussen de gemiddelde gerstopbrengst over de jaren 1947/49 en de volgens tabel 3 berekende genormaliseerde gerstopbrengst wijst er op dat laatstgenoemde opbrengst te laag is.

Gezocht is naar de mogelijkheid de afwijkingen, welke van de jaren 1947 t/m 1949 t.a.v. de genormaliseerde opbrengst zijn berekend nader te toetsen. In verband hiermede is voor wintertarwe tabel 7 opgesteld. Hierin wordt aan de hand van de gemiddelde opbrengsten van het ras Juliana op de proefvelden op alle zeekeleigronden (gepubliceerd in het verslag van het Centraal Instituut voor Landbouwkundig onderzoek over 1949, blz 81) nagegaan in hoeverre de opbrengsten in de oogstjaren 1947 t/m 1949 van het gemiddelde afwijken. De opbrengsten van Juliana zijn daarbij eerst herleid op het rassensortiment van de Wieringermeer in 1948.

Uit tabel 7 blijkt, dat over alle zeekeleigronden genomen de tarweopbrengst (herleid op rassensortiment van de Wieringermeer) in 1947 op 75% van het gemiddelde kwam, in 1948 was het percentage 97 terwijl in 1949 de tarweopbrengst 25% boven normaal was.

De percentages van 1947 en 1949 komen overeen met die van tabel 5. De tarweopbrengst in de Wieringermeer was in 1948 relatief wat gunstiger dan volgens tabel 7 gemiddeld in het gehele zeekeleigebied het geval was.

Uiteraard is een vergelijking met gemiddelde proefveldresultaten, welke door het gehele land verspreid gelegen zijn globaal. De opbrengsten van een bepaald gebied kunnen hiervan afwijken. Zo was bijv. de gemiddelde opbrengst in 1940 op de proefvelden naar verhouding hoger dan in de Wieringermeer.

Wat echter de afwijkingen van de wintertarweopbrengsten betreft in de jaren 1947, 1948 en 1949 leveren de berekeningen van tabellen 5 en 7 praktisch dezelfde uitkomsten. Op grond hiervan is geconcludeerd, dat de wintertarweopbrengst bij het rassensortiment van 1948 op 4250 kg en bij het rassensortiment van 1950 op 4300 kg gesteld kan worden.

c. Tenslotte kan men ook nog de opbrengsten van de verschillende gewassen vergelijken.

De volgende opbrengstverhoudingen zijn berekend in de reeds besproken tabellen 4 en 5.

Tabel 6

	Winter- tarwe	Zomer- tarwe	Zomer- gerst	Haver	Groene erwten
Opbrengstverhouding genormaliseerde opbrengsten op basis rassensortiment 1950 berekend op basis van vooroorlogse opbrengstgegevens (zie tabel 4)	100	80	67	101	88
Gemiddelde opbrengstverhouding van de opbrengsten in 1947/49 (zie tabel 5)	100	90	92	98	72

Tabel 7

Bepaling van de relatieve hoogte van de wintertarwe-opbrengsten van oogst 1947, 1948 en 1949 op basis van de gemiddelde waarden van het wintertarweras Juliana op de rassenproefvelden in het zeekei-gebied van Nederland 1).

(herleid op het rassensortiment van de Wieringermeer)

Oogst-jaren	Opbrengst Juliana op proefvelden kg/ha	Productiviteits-index rassen-sort. W'meer (Juliana = 100)	Opbrengst op basis rassen sort. betr. jaar(2x3) kg/ha	Oogstra-ming W'meer ²⁾ kg/ha	Opbrengst herleid op basis rassen-sort.1948 (kol. 2x 1.053) kg/ha	Opbr. 1947, 1948 en 1949 in % van gemiddelden
1	2	3	4	5	6	7
1930	4450	95,0	4228	-	4686	
1931	3840	95,2	3656	-	4044	
1932	4420	95,4	4217	-	4654	
1933	4520	95,6	4321	-	4760	
1934	4670	96,8	4521	-	4918	
1935	3550	97,8	3472	-	3738	
1936	3740	98,6	3688	-	3938	
1937	3900	98,7	3849	3846	4107	
1938	4980	98,9	4925	4395	5244	
1940	4910	99,3	4876	3744	5170	
1941	4660	100,3	4674	3590	4907	
1942	3610	100,0 3)	3610	2051	3801	
1943	4470	99,8	4461	3179	4707	
1944	4700	100,5	4724	-	4949	
1946	4560	99,9	4555	4103	4802	
1947	3220	105,6	3400	3077	3391	75
1948	4190	105,3	4412	4205	4412	97
1949	5400	106,5	5751	5333	5686	125
			Gemiddeld		4551	100

1) Zie verslag Centraal Instituut voor Landbouwkundig Onderzoek over 1949, blz. 81. (Opbrengst 1939 en 1945 ontbreekt)

2) Herleid op gemeten maat.

3) Gemiddeld rassensortiment van 1941 en 1943.

- d. Er van uitgaande dat 4300 kg voor wintertarwe een juiste genormaliseerde opbrengst is zijn de opbrengsten van de andere granen en van erwten als volgt vastgesteld:

Zomertarwe

De opbrengst van zomertarwe kan niet gesteld worden op 90% van de wintertarweopbrengst zoals over de jaren 1947/49 gemiddeld werd gevonden. De opbrengstverhouding van 1947, waarbij de zomertarweopbrengst die van wintertarwe overtrof, komt immers gemiddeld niet eens in de 3 jaar voor.

Anderzijds is een verschil van 20 % in wintertarwe- en zomertarweopbrengst te groot. In de jaren 30/40 kwamen in de jaren 30/38 geen koude winters voor, terwijl in de jaren 1939 en 1940 toen dit wel het geval was, de opbrengst van wintertarwe naar verhouding toch hoog was. Aangenomen is dat 84 : 100 de verhouding tussen zomer- en wintertarweopbrengst goed weergeeft, zodat de zomertarweopbrengst genormaliseerd op $84/100 \times 4300 \text{ kg} = 3600 \text{ kg}$ gesteld moet worden.

Zomergerst

Zoals reeds is opgemerkt is de opbrengst van gerst op basis van de vooroorlogse opbrengsten te laag. De na-oorlogse opbrengstverhouding is echter waarschijnlijk wat te gunstig, zodat tenslotte de verhouding 84 : 100 is aangehouden. De gerstopbrengst is daarmee op 3600 kg gesteld.

Haver

De opbrengst van haver komt volgens de na-oorlogse gegevens iets lager dan die van tarwe. Als haveropbrengst is 4200 kg aangehouden.

Erwten

De erwten hebben een periode doorgemaakt, waarin ze sterk van voetziekte-aantasting hadden te leiden. In 1947 en 1948 waren de opbrengsten laag. Op grond hiervan vond de mening ingang dat het opbrengstniveau van erwten hierdoor blijvend zou worden gedrukt. Evenwel zijn de opbrengsten in 1949 en 1950 wederom behoorlijk.

Op grond van de vooroorlogse opbrengstgegevens bedraagt de erwtenopbrengst 88% van de tarweopbrengst. Op basis van de na-oorlogse gegevens 72%.

Voor de erwtenopbrengst is nu het gemiddelde van beide percentages aangehouden en dus gesteld op $80/100 \times 4300 \text{ kg}$ of rond 3400 kg.

8. Handelsgewassen

Koolzaad

Dit gewas is zeer wisselvallig. Vóór 1943 werd het vrijwel niet in de polder verbouwd.

De gemiddelde opbrengsten op de staatelandbouwbedrijven bedroegen volgens tabel 1.

1943	2634 kg
1948	2413 "
1949	2520 "
1950 (gedeeltelijk)	2266 "
Gemiddeld	2450 "

Gezien de omstandigheid dat de opbrengsten in 1943, 1948 en 1949 beter waren dan normaal, lijkt een opbrengst van + 2500 kg hoog. Als gemiddelde opbrengst is 2300 kg aangehouden. Dit is uiteraard een ruwe schatting. 1)

Spinaziezaad

Hiervoor ontbreken opbrengstgegevens. Een gemiddelde opbrengst is gesteld op 1400 kg. Dit is dezelfde opbrengst als in het L.E.I.-rapport 117 voor het Oldambt is aangehouden.

Vlas

Als opbrengstgegevens zijn beschikbaar (op basis ongerepeld):		
1937	+ 10250 kg	(Raming Domeinbeheer)
1938	8350 "	" "
1939	6850 "	" "
1940	7800 "	(Gemiddelde 4 staatslandbouw- en 3 pachters- bedrijven)
1941	6950 "	(Gemiddelde opbrengst staatslandbouwbedr.)
1942	8000 "	" " "
1947	6450 "	" " "
1948	8400 "	" " "
1949	8200 "	(Raming Directie van de Landbouw)
1950 (voorl.)	6700 "	" " " " "

Gemiddeld + 8000 kg

Dit kwantum is ook als gemiddelde opbrengst aangehouden. De laatste jaren komt naast Concurrent, dat vroeger vrijwel het enige ras was, het ras Percello naar voren. Bij oogst 1950 nam dit ras in de Wieringermeer ongeveer een derde van de vlasoppervlakte in. Op de gewichtsofbrengst heeft deze verschuiving weinig invloed.

9. Aardappelen

a. Consumptie-aardappelen

Om een beeld te geven van de productiviteit van het in de Wieringermeer verbouwde sortiment consumptieaardappelen is in onderstaande tabel aangegeven welke oppervlakten van de verschillende rassen bij oogst 1949 voor consumptieteelt werden bestemd, terwijl ook de opbrengstindex der rassen is opgenomen.

- 1) Aangenomen is dat eventuele droogkosten in de opbrengst verdisconteerd zijn.

Tabel 8

BEREKENING GEMIDDELDE KNOLOPBRENGSTINDEX (EIGENHEIMER = 100)
VOOR HET CONSUMPTIEAARDAPPELENRASSENSORTIMENT IN DE
WIERINGERMEER OOGST 1949

Ras	Opp. % vlg. opgave I.V.R.O.	Opp. in ha (gemeten)	Goedgek. oppervl. (opg. N.A.K.)	Resteert v. cons. ha	Index Knd opbr. vlg. Rassenlijst
1	2	3	4	5	6
Earsteling	3	55	46	9	82
Bintje	38	702	553	149	104
Alpha	19	351	178	173	116
Bevelander	6	111	23	88	90
Eigenheimer	14	259	108	151	100
Voran	6	111	83	28	117
Meerlander	3	55	34	21	100
Overige rassen	11	203	97	106	95
Totaal	100	1847	1122	725	103 ²⁾

1) Berekend op grond van de totale oppervlakte aardappelen in de Wieringermeer (herleid op gemeten maat) en de percentages van kolom 2.

2) Gewogen gemiddelde-index.

Uit deze tabel volgt dat het gemiddelde van de knolopbrengst-index 103 bedraagt. De gemiddelde productiviteit van de verbouwde consumptie-aardappelen is dus slechts weinig lager dan van het ras Bintje.

De opbrengstgegevens van aardappelen (zie tabel 1) hebben betrekking op poot- en consumptieaardappelen tezamen. De geringere opbrengst van pootaardappelen is dus in de opgaven verdisconteerd en daar het pootgoed in de Wieringermeer een grotere oppervlakte inneemt dan de consumptieaardappelen, zijn de opbrengstgegevens aanzienlijk te laag t.o.v. die bij zuivere consumptieteelt.

Over de betekenis van de poterteelt in de polder gedurende de laatste jaren geeft onderstaande tabel een overzicht.

OMVANG POOTGOEDTEELT IN DE WIERINGERMEER

Tabel 9

Oogst	Totale oppervl. aardappelen (gem. maat) ha	Aangegeven voor de keu- ring N.A.K. ha	Aangifte in % van de totale aardappelopp. %
1947	1839	1627	88
1948	2631	1616	61
1949	1847	1257	68
1950	1706	985	58

Het gemiddelde van de in tabel 1 vermelde opbrengstramingen voor aardappelen van de gemeentelijke commissie bedraagt ruim 32000 kg per ha en dat voor de in dezelfde tabel vermelde gegevens van de staatslandbouwbedrijven rond 28000 kg. Waarschijnlijk is bij de ramingen van de gemeentelijke commissie te weinig rekening gehouden met de pootgoedteelt, daar het gemiddelde dezer ramingen

aanzienlijk boven de gegevens der staatslandbouwbedrijven ligt. Het lijkt niet verantwoord het gemiddelde der ramingen representatief te stellen voor een aardappelaarstal met circa 50% pootgoedteelt. In verband hiermee is voor het benaderen van de genormaliseerde opbrengst van consumptie-aardappelen het cijfer der staatsbedrijven gebruikt. Uitgaande van de genoemde omvang van de poterteelt (50% van alle aardappelen) en de opbrengst van de oppervlakte met pootgoed beteeld stellende op gemiddeld 70% van een rijp gerooid gewas is uit de opbrengst van 28000 kg voor pootgoed + consumptie de opbrengst voor zuivere consumptieteelt berekend van 33000 kg veldgewas.

Deze opbrengst is aangehouden voor de voorcalculaties, die in dit rapport zijn opgenomen. Ter vergelijking zij nog medegedeeld, dat in het reeds eerder vermelde rapport van de pachters, opgesteld naar aanleiding van het rapport-Ovinge, de opbrengst van consumptie-aardappelen wordt gesteld op 32000 kg, dus 1000 kg lager dan boven werd becijferd.

Bij deze berekeningen is de hoeveelheid kriel en overige voor veevoer bestemde aardappelen gesteld op 4000 kg per ha consumptie-aardappelen. In verband met deze hoeveelheid veevoeder-kwaliteit zij opgemerkt, dat is aangenomen dat alle aardappelen in de herfst worden afgeleverd.

b. Pootaardappelen

Het is niet mogelijk een genormaliseerde opbrengstbepaling voor pootaardappelen te maken zonder een groot aantal schattingen te verrichten o.a. verband houdende met rassen, maten en klassen en de geplombeerd af te leveren hoeveelheden. Dientengevolge is de opbrengst van pootgoed op andere wijze benaderd, nl. door er van uit te gaan dat de pootgoedteelt per ha goedgekeurde aardappelen dooreengenomen f.200,- extra winst oplevert in vergelijking met de consumptieteelt. Voor de voorcalculaties is de opbrengst-waarde van een ha goedgekeurde pootaardappelen dus gesteld op een bedrag gelijk aan de waarde van een ha consumptie-aardappelen, plus een bedrag ter grootte van de extra kosten voor de teelt van pootgoed (incl. extra kosten afgekeurde oppervlakte), plus f.200,- extra winst.

10. Suikerbieten

Op de staatslandbouwbedrijven waren de gemiddelde opbrengsten als volgt (zie ook de overige opbrengstgegevens vlg. tabel 1)

GEMIDDELDE OPBRENGSTEN SUIKERBIETEN OP DE STAATSLANDBOUW-
BEDRIJVEN

Tabel 10

	Gemidd. opbr. Staatslandb. bedrijven kg/ha	% E - bieten	
		Staatslandb. bedrijven	Rassenlijst
1939	43.000 ¹⁾	.	.
1940	42.700 ¹⁾	.	.
1941	42.100	.	.
1942	41.800	.	.
1943	40.000	59	+ 25
1944	.	73	+ 40
1946	39.700	.	8
1947	38.400	24	28
1948	40.200	77	65
1949	45.900	.	61
Gemidd.	41.500		

1)

Incl. van enkele pachtbedrijven.

Bij het beoordelen van de gemiddelde opbrengst van 41½ ton dient het kunstmesttekort gedurende de oorlogsjaren en ook nog voor 1946 en 1947 in aanmerking te worden genomen. Indien de kunstmestvoorziening wel normaal was geweest zou de gemiddelde opbrengst over de betrokken jaren vermoedelijk ca 43 ton hebben bedragen. In het contra-rapport van de pachters voor Mei 1944 wordt de gemiddelde bietenopbrengst zelfs op 45 ton geraamd. In het kader van de beschikbare gegevens lijkt deze opgave wat te hoog.

De gemiddelde suikerbietenopbrengst over de jaren 1937/40 bedroeg 43.100 kg zoals onderstaand is aangegeven:

Tabel 11

	1937	1938	1939	1940	Gemidd. 37/40
Raming Domeinbeheer	41.200	42.600	44.600	-	-
Landbouw Cultuur Mij	44.500	46.000	42.000	-	-
Raming Dir. van de Landbouw	-	-	-	43.100	-
Gewogen gemiddelde	41.900	42.900	44.500	43.100	43.100

De gemiddelde opbrengst over 37/40 bedroeg in de Noordelijke Bouwstreek 104,9 % van de gemiddelde opbrengst over de jaren 30/40.

Voor de N.O.Polders (NH) en de Haarlemmermeer en IJpolders waren deze percentages resp. 101,1 en 100,4 %.

Gemiddeld over deze 3 gebieden bedraagt dit percentage 102,1 %.

De gemiddelde opbrengst 37/40 bedraagt dus genormaliseerd op de periode 30/40:

$$43.100 \times 100/102,1 = 42.200 \text{ kg}$$

Deze opbrengst moet nog gecorrigeerd worden voor verschuivingen in het rassensortiment.

De gemiddelde opbrengstverhouding tussen de verschillende bietenrassen kan als volgt worden aangenomen voor Zeeland¹⁾:

N biet: wortelopbrengst = 100; suikergehalte 17,5 %
 Vroeg gerooide E biet: " = 107; " 16,0 %
 Laat-gerooide E biet: " = 115; " 16,3 %

Voor de Wieringermeer is dezelfde wortelopbrengstverhouding aangehouden, alleen het suikergehalte wordt 0,2% lager gesteld (op grond van het feit dat het gemiddelde suikergehalte in Groningen ± 0,5 % lager is dan in Zeeland. De Wieringermeer ligt tussen de beide klimaatsgebieden in).

Volgens schatting bedroeg het percentage E bieten in de Wieringermeer in de vooroorlogse jaren 20%.

Thans is de verhouding 60% E bieten en 40% N bieten. Aangenomen wordt dat 5% E bieten vroeg worden gerooit.

Men verkrijgt dan:

gemiddelde wortelopbrengst in % van N bieten vóór de oorlog 103,0 %
 " " " " " " N bieten voor 1950 108,6 %

De genormaliseerde opbrengst 1950 bedraagt dus:

$$108,6/103 \times 42.200 \text{ kg} = 44.500 \text{ kg}$$

Het gemiddelde suikergehalte is voor de vooroorlogse jaren berekend op 17%, voor het rassensortiment 1950 bedraagt het 16,5 %.

De oppervlakteverhouding tussen de beide gehaltegroepen, alsmede de wortelopbrengst per ha is medegewogen bij de bepaling van het gemiddelde suikergehalte van het betrokken rassensortiment. Gebleken is dus, dat de gemiddelde opbrengst van de staatslandbouwbedrijven vermoedelijk op 43.000 kg kan worden gesteld. De genormaliseerde opbrengst op basis van vooroorlogse opbrengstgegevens is op 44.500 kg becijferd.

1) Zeeuwsch Landbouwblad dd. 19 Febr. 1949.

2) Rassenverschuiving niet gecorrigeerd.

Op grond van deze gegevens wordt de genormaliseerde opbrengst voor het typebedrijf op 44.000 kg gesteld. Het suikergehalte is aangenomen op 16,5%.

11. Samenvatting genormaliseerde opbrengsten

De volgende opbrengsten zijn dus aangehouden. Tevens zijn de opbrengsten van de bijproducten vermeld. De stro-korrelverhouding van de granen is gesteld tussen die van de Noordelijke Bouwstreek en Zeeland.

Tabel 12

Gewas	Hoofd-product kg/ha	Stro-korrel- verhouding	Bij-product kg/ha
Wintertarwe	4300	1,3	5600
Zomertarwe	3600	1,4	5000
Zomergerst	3600	0,9	3200
Haver	4200	0,9	3800
Groene erwten	3400	0,6	2000
Koolzaad	2300	-	-
Spinaziezaad	1400	-	-
Vlas(ongerepeld)	8000	-	-
Consumptie-aard.	29000	-	4000
Suikerbieten	44000	(gehalte 16½%)	-

12. Opbrengsten aangehouden bij de nacalculatie 1948

Bij de granen en erwten is het eenvoudig de gemiddelde opbrengsten te bepalen. Zij zijn gebaseerd op de gemiddeld op de dorsbriefjes verantwoorde hoeveelheden. Bij koolzaad en vlas zijn de gemiddelde opbrengsten van de staatslandbouwbedrijven aangehouden. Bij spinaziezaad is de opbrengst gebaseerd op de opbrengsten welke in Groningen van oogst 1948 zijn verkregen. De aardappelopbrengst, welke in 1948 in kg iets hoger was dan gemiddeld, is niet in kg uitgedrukt. Aangehouden is de gemiddelde geldopbrengst van alle aardappelen op de staatslandbouwbedrijven in dat jaar. De verhouding tussen de oppervlakte consumptie- en pootaardappelen op deze bedrijven kwam ongeveer met die van het typebedrijf overeen. (Enkele bedrijven welke uitsluitend pootgoed teelden zijn buiten het gemiddelde gelaten.)

De suikerbietenopbrengst is gesteld op die van de staatslandbouwbedrijven, welke iets verhoogd is daar door de gemeentelijke Commissie een hogere opbrengst is geraamd. Als suikergehalte is het gemiddelde van de staatslandbouwbedrijven aangehouden.

De opbrengsten welke voor de nacalculatie 1948 zijn gebruikt volgen (in kg) hieronder.

Wintertarwe	4600 kg
Zomertarwe	4000 "
Zomergerst	4500 "
Haver	4750 "
Erwten	2850 "
Koolzaad	2400 "
Spinaziezaad	1200 "
Vlas	8400 "
Suikerbieten	41000 " (16,2 %)

Bijlage V

BEREKENING VAN DE GELDELIJKE BRUTO-OPBRENGST VAN HET TYPEBEDRIJF
(Voorcalculatie Oogst 1950)

Omschrijving	Aantal ha	Opbrengst in kg per ha	Totaal opbrengst in kg	Prijs per 100 kg/ 1000 kg	Totaal opbrengst in gld	Totaal opbrengst minus veevoeder gld
Hoofdproducten:						
1. Wintertarwe	7 ha	4300 kg	30100 kg	f. 22,85	f. 6878,-	f. 6878,-
2. Zomertarwe	3 "	3600 "	10800 "	" 22,85	" 2468,-	" 2468,-
3. Zomergerst	2 "	3600 "	7200 "	" 20,75	" 1494,-	" 1494,-
4. Haver	2,5 "	4200 "	10500 "	" 19,25	" 2021,-	" 1905,-
5. Groene erwten	2,5 "	3400 "	8500 "	" 36,-	" 3060,-	" 3060,-
6. Koolzaad	2 "	2300 "	4600 "	" 55,-	" 2530,-	" 2530,-
7. Spinaziezaad	1 "	1400 "	1400 "	" 55,-	" 770,-	" 770,-
8. Vlas	5 "	8000 "	40000 "	" 18,-	" 7200,-	" 7200,-
9. Cons. aardappelen	2 "	33000 "1)	58000 "	" 7,-	" 4000,-2)	" 4000,-2)
10. Pootaardappelen	3 "	zie onderstaande berekening			" 8358,-	" 8358,-
11. Suikerbieten	5,5 "	44000 "	242000 "	" 37,-3)	" 8954,-	" 8954,-
12. Rode klaver	1,3 "	9000 "	11700 "	" 75,-	" 878,-	" 578,-
13. Melk			3650 "4)	" 18,60	" 679,-	" 679,-
Bijproducten:						
Voeraardappelen	2 "		8000 "	" 4,-	" 320,-	" 320,-
Graanstro	14,5 "		70200 "	" 18,-	" 1264,-	" 1156,-
Erwtenstro	2,5 "	1700 "	4250 "	" 35,-	" 149,-	" 79,-
Suikerbietenkoppen	5,5 "	2/3 gedeelte verk.		" 150,-5)	" 550,-	" 550,-
Af voor veevoeder:					f. 51573,-	f. 50979,-
Haver			600 "	" 19,25	" 116,-	
Klaverhooi			4000 "	" 75,-	" 300,-	
Erwtenstro			2000 "	" 35,-	" 70,-	
Stro			6000 "	" 18,-	" 108,-	
					f. 594,-	

- 1) 4000 kg voederaardappelen 3) 16,5 % suikergehalte
2) Exclusief de areaalheffing van f. 30,- per ha 4) 3,6 % vet

De opbrengsten van de 2,5 ha pootaardappelen en de 0,5 ha afgekeurde pootaardappelen zijn - mede aan de hand van de berekende opbrengst voor consumptieaardappelen; vermeld in bovenstaande tabel - als volgt berekend:

Basisopbrengst (= waarde van 3 ha cons. aardappelen) = f. 6480,-
Extra kosten van 3 ha pootgoed " 1378,-
Extra winst op 2,5 ha goedgekeurd pootgoed
(à f. 200,- per ha) " 500,-

Totale opbrengst f. 8358,-

HET UITWINTERINGSRISICO VOOR TARWE IN DE WIERINGERMEER

Wintergranen kunnen mislukken door:

- a) uitwintering door vorst en door al wat daarmee samenhangt.
 - b) door omstandigheden welke ook in een zachte winter optreden zoals o.m. slakkenvraat, muizenschade, overlast van water, enz.
- De oppervlakte welke tengevolge van laatstgenoemde oorzaken mislukt is doorgaans gering.

Indien men het bouwplan geheel zou afstemmen op jaren zonder koude winters is de oppervlakte wintertarwe te groot. Dit zou tot te gunstige bedrijfsresultaten leiden, daar in geval van uitwintering doorgaans een minder productief graangewas, met name zomertarwe, wordt gezaaid. In de oppervlakte wintertarwe in het bouwplan dient het uitwinteringsrisico verdisconteerd te zijn.

Teneinde een beeld te verkrijgen van de mate van uitwintering in de Wieringermeer volgt hieronder een overzicht van de wintertarwe-oppervlakten in de jaren 1937 tot 1949. In deze periode viel een aantal koude winters. De mate van uitwintering correleert echter maar zeer ten dele met de strengheid van de winter. De omstandigheden waaronder de vorst inzet (al of niet aanwezig zijn van een sneeuwdek) en daarna die van de dooi zijn in de eerste plaats bepalend.

Tabel 1

Oppervlakten wintertarwe, zomertarwe en granen totaal in de Wieringermeer in enige jaren (volgens C.B.S.)

Oogst- jaar	Soort winter	Oppervlakten in ha				In % van het bouwland			
		Winter- tarwe	Zomer- tarwe	granen totaal	bouw- land	Winter- tarwe	Zomer- tarwe	granen totaal	winter vaste rassen
1937	regenwinter	3029	798	8496	12801	23,7	6,2	66,4	19
1938	regenwinter	3581	944	9158	14681	24,4	6,4	62,4	17
1939	koude winter	760	3248	7215	13930	5,5	23,3	51,8	17
1940	zeer strenge winter	5218	852	8195	14588	35,8	5,8	56,2	22
1941	strenge winter	4072	1834	7731	14841	27,4	12,4	52,1	31
1942	zeer strenge winter	2237	2573	6130	14802	15,1	17,4	41,4	.
1943	regenwinter	3689	1130	6613	15125	24,4	7,5	43,7	72
1947	zeer strenge winter	2441	1148	6743	14706	16,6	7,8	45,9	14
1948	regenwinter	2570	714	5030	14654	17,5	4,9	34,3	19
1949	regenwinter	2940	683	5325	14900	19,7	4,6	35,7	15

Uit de cijfers blijkt dat vooral in 1939, 1942 en 1947 een belangrijke oppervlakte is uitgevroren. In 1940 kan echter het percentage niet groot zijn geweest. Dit blijkt uit het feit dat in dat jaar een naar verhouding grote oppervlakte (minder wintervaste) wintergerst, nl. 300 ha, in de polder voorkwam. In 1941 is een belangrijke oppervlakte tarwe uitgevroren (oppervlakte wintergerst bedroeg 100 ha). In 1943 was de oppervlakte zomertarwe in verhouding groot, ondanks de regenwinter. Mogelijk is de vrees voor uitwintering hiervan de oorzaak (zie Verslag over de Landbouw 1942 t/m 1945, blz. 12).

Ter illustratie volgt hieronder een schatting van de uitwinteringspercentages per ras in 1947 ingevolge de opgave van de Rijks-landbouwconsulent ten behoeve van het Centraal Instituut voor Rassenonderzoek te Wageningen.

UITWINTERING WIERINGERMEER 1947

Tabel 2

R a s	% van uitzaai 1946	Uitwintering in % per ras			% van de totale oppervlakte	
		Uitge- vroren	Bescha- digd	Geen schade	Uitge- vroren	Bescha- digd
Alba	75	50	20	30	37,5	15
Juliana	10	60	20	20	6,0	2
Staring C.B.	1	5	35	60	-	0,3
Astra	1	-	10	90	-	0,1
Carsten V	6	-	30	70	-	1,8
Lovink	5	40	20	40	2,0	1,0
Skandia II	2	-	40	60	-	0,8
Totaal					45,5	21,0

Hieruit volgt ook dat in 1947 de kleinste helft van de tarwe uitvroor.

Aangenomen is dat in de koude winters de volgende percentages van de tarwe zijn uitgevroren:

1939	ca 80%
1940	nihil
1941	ca 20%
1942	" 50%
1947	" 50%

Gemiddeld over 5 koude winters ca 40%

Volgens Staring's Almanak zijn 26% van de winters koud, streng of zeer streng. Aangenomen is dat in deze koude winters gemiddeld 40% uitvriest. Eens in de 4 jaar 40% komt overeen met 10% per jaar. Bij de berekening is dit percentage op 12½% aangehouden d.w.z. dat eens in de 8 jaar de tarwe volledig uitwintert.

TOTALE ARBEIDSUREN VOOR HET TYPEBEDRIJF

Omschrijving	Oppervlakte ha	Arbeidsuren per ha				Arbeidsuren totaal voor het bedrijf			
		Acc. loon gld	m.u.	p.u.	t.u.	Acc. loon gld	m.u.	p.u.	t.u.
Indirecte uren:									
Grondbewerking	35,7	-	16	9	9	-	571	321	321,0
Overige indirecte uren	38	-	39	3	-	-	1482	114	-
Directe uren:									
Wintertarwe	7	50	51	25	4,25	350	357	175	29,8
Zomertarwe	3	50	54	20	6,5	150	162	60	19,5
Zomergerst	2	35	44	18	5	70	88	36	10,0
Haver	2,5	41	54	21	5	103	135	53	12,5
Groene erwten	2,5	54	99	37	3	135	248	93	7,5
Koolzaad	2	6	59	21	5,5	12	118	42	11,0
Spinaziezaad	1	48	92	21	4,5	48	92	21	4,5
Vlas	5	103	88	20	6	515	440	100	30,0
Consumptie-aardappelen	2	286	236	78	4	572	472	156	8,0
Pootaardappelen	3	375	219	73	6	1125	1657	219	18,0
Suikerbieten (incl. voederb.)	5,7	378	42	43	12	2155	239	245	68,4
Rode klaver	1,3	80	52	47	-	104	68	61	-
Diverse uren:	-	-	-	-	-	-	839	152	4,0
Totaal						5339	5968	1848	544,2

W I N T E R T A R W E
(uit de schuur gedorst)

Omschrijving	Arbeid		Trekkracht	
	Accoord- loon	m.u.	p.u.	t.u.
<u>Directe werkzaamheden</u>				
Zaaien (incl. voor- en naeggen)	-	7	11	-
Verplegen (totaal)	-	35	7	-
Oogsten				
Handzichten	5,-	-	-	-
Maaïen met binder	-	7	-	2 $\frac{3}{4}$
Hokken	11,50	-	-	-
Extra voor schelven, omhokken enz.	6,-	-	-	-
Inhalen (met transporteur) ¹⁾	26,75	-	7	1 $\frac{1}{2}$
Afleveren (hulp bij graan en stro op auto laden)	-	2	-	-
Totaal	+50,-	51	25	4 $\frac{1}{2}$

- 1) Perceelen voorop kavel: 3 wag. 3 p. 3 u. = 9 p.u.
 " achterop " : 3 wag. 2 p. tractor 3 u. = 6 p.u. 3 t.u.
 gemiddeld 7 p.u. 1 $\frac{1}{2}$ t.u.

Z O M E R T A R W E
(uit de schuur gedorst)

Omschrijving	Arbeid		Trekkracht	
	Accoord- loon	m.u.	p.u.	t.u.
<u>Directe werkzaamheden</u>				
Zaaien	-	8	7	1 $\frac{1}{2}$
Verplegen (totaal)	-	35	6	-
Oogsten				
Handzichten	5,-	-	-	-
Maaïen met binder	-	9	-	3 $\frac{1}{2}$
Hokken	11,50	-	-	-
Extra voor schelven, omhokken enz.	6,-	-	-	-
Inhalen (met transporteur)	26,75	-	7	1 $\frac{1}{2}$
Afleveren	-	2	-	-
Totaal	+50,-	54	20	6 $\frac{1}{2}$

Toelichting wijze van oogsten en dorsen granen.

Gemiddeld wordt in de Wieringermeer ongeveer 1/3 deel van de granen van het veld gedorst. Het hangt van de omstandigheden af of dit bij tarwe en/of de voedergranen het geval is. Indien zaai-tarwe wordt afgeleverd zal in vele gevallen van het land gedorst worden.

Eenvoudigheidshalve is aangenomen dat de voedergranen van het veld worden gedorst. Met het oog hierop worden deze gescheld resp. geruiterd. Bij tarwe, welke dus wordt binnengehaald, is aangenomen dat deze in gewone hokken wordt gezet. Daar bij dorsen uit de schuur ook nog gedeeltelijk wordt gescheld en soms hokken omwaaien of omgehakt moeten worden is een extra bedrag opgenomen. In totaal is voor hokken van tarwe f.17,50 ingecalculeerd, hetgeen overeenkomt met het bedrag voor schelven "van de grond".

De kosten van hokken en schelven, zoals zij gesteld zijn, dient men niet zo zeer te zien in verband met het betrokken gewas, dan wel met de totale graanteelt op het bedrijf.

Bijlage VII - D

Z O M E R G E R S T
(van het land gedorst)

Omschrijving	Arbeid		Trekkracht	
	Accoord- loon	m.u.	p.u.	t.u.
<u>Directe werkzaamheden</u>				
Zaaien	-	8	7	1½
Verplegen (totaal)	-	25	5	-
Oogsten en dorsen				
Kanten zichten	6,-	-	-	-
Maaien met binder	-	9	-	3½
Schelven (direct in de schelf)	14,-	-	-	-
Mennen naar dorsmachine 5/9 x f.26,75	±15,-	-	6 ¹⁾	-
Afleveren	-	2	-	-
Totaal	±35,-	44	18	5

1) 3 wagens, 3 p., 2 u.

Bijlage VII - E

H A V E R
(van het land gedorst)

Omschrijving	Arbeid		Trekkracht	
	Accoord- loon	m.u.	p.u.	t.u.
<u>Directe werkzaamheden</u>				
Zaaien	-	8	7	1½
Verplegen (totaal)	-	30	5	-
Oogsten en dorsen				
Kanten zichten	6,-	-	-	-
Maaien met binder	-	9	-	3½
Ruiteren (ineens op de ruiter)	18,-	-	-	-
Ruitervervoer 2x	-	5	2	-
Mennen naar dorsmachine (5/9 x f.30,-)	±17,-	-	7	-
Afleveren	-	2	-	-
Totaal	±41,-	54	21	5

Bijlage VII - F

GROENE ERWTEN
(uit de schuur gedorst)

Omschrijving	Arbeid		Trekkracht	
	Accoord- loon	m.u.	p.u.	t.u.
<u>Directe werkzaamheden</u>				
Zaaien	-	10	8	1½
Verplegen	-	70	10	-
Oogsten				
Kanten zichten	5,-			
Maaien met machine				
2 m., 2 p., 6 u.		12	12	-
Keren (gemiddeld 1½ maal)	8,-	-	-	-
Ruiteren	19,-	-	-	-
Ruitervervoer (2x)	-	5	2	-
Inhalen	22,-	-	5	1½
Afleveren	-	2	-	-
Totaal	54,-	99	37	3

Bijlage VII - G

K O O L Z A A D

Omschrijving	Arbeid		Trekkracht	
	Accoord- loon	m.u.	p.u.	t.u.
<u>Directe werkzaamheden</u>				
Zaaien	-	8	9	1½
Verplegen	-	30	12	-
Oogsten				
Kanten snijden	6,-	-	-	-
Maaien met binder	-	9	-	4
Maaidorsen uit zwad	-	10 1)	-	-
Stro verbranden en afleveren zaad	-	2	-	-
Totaal	6,-	59	21	5½

1) 2 m. à 5 u. (In het tarief van de maaidorser zijn 2 man begrepen).

Bijlage VII - H

V L A S
(ongerepeld afgeleverd op schip)

Oogstmethode: getrokken met grote machine (door loontrekker).

Omschrijving	Arbeid		Trekkracht	
	Accoord- loon	m.u.	p.u.	t.u.
Directe werkzaamheden				
Zaaien	-	12	11	2
Verplegen	-	60	1	-
Oogsten:				
Kanten trekken en binden	9,-	-	-	-
Halve oppervlakte:				
Hagen uit zwad	22,50	-	-	-
Binden uit haag	13,-	-	-	-
Mijten	10,-	-	-	-
Halve oppervlakte:				
Binden uit zwad	25,50	-	-	-
Hokken	5,50	-	-	-
Schelven	9,25	-	-	-
Overbinden	8,-	-	-	-
Afleveren	-	16	8	4
Totaal	103,-	88	20	6

Bijlage VII - I

S P I N A Z I E Z A A D
(dorsen van het veld)

Omschrijving	Arbeid		Trekkracht	
	Accoord- loon	m.u.	p.u.	t.u.
Directe werkzaamheden				
Zaaien (zie voorjaarsgraan)	-	8	7	1½
Verplegen	-	70	6	-
Oogsten				
Handzichten	12,-	-	-	-
Maaien	-	6	-	3
Ruitervervoer (2x)	-	6	2	-
Ruiten	23,-	-	-	-
Mennen bij dorsmachine	13,-	-	6	-
Afleveren	-	2	-	-
Totaal	48,-	92	21	4½

Bijlage VII - J

CONSUMPTIE - AARDAPPELEN

Omschrijving	Arbeid		Trekkracht	
	Accoord- loon	m.u.	p.u.	t.u.
<u>Directe werkzaamheden</u>				
Pootklaar maken	-	4	-	4
Aanvoer pootgoed	-	4	2	-
Geulen trekken en dichtrijden	-	9	9	-
Poten (42000 planten)	28,-			
Verplegen totaal	-	70	22	-
Oogsten				
Lichten	-	5	10	-
Rooien achter lichter in zakken op wagen (66 ² /3 rij à 250 m à f.1,55 per 100 m = 166 ² /3 x f.1,55)	258,-	-	-	-
Rijden	-	10	20	-
Lossen en dekken	-	20	-	-
Loof opruimen	-	4	3	-
Naeltivateren-naeggen (1 ¹ /2 x)	-	6	12	-
Afleveren:				
Sorteren (incl. op auto laden)	-	100	-	-
Kuil opruimen	-	4	-	-
Totaal	286,-	236	78	4

Bijlage VII - K

SUÏKERBIETEN
(geleverd in de hoop aan de harde weg)

Omschrijving	Arbeid		Trekkracht	
	Accoord- loon	m.u.	p.u.	t.u.
<u>Directe werkzaamheden</u>				
Zaaien	-	12	11	2
Verplegen				
Stikstof strooien en machinaal wieden	-	20	12	-
Onderhoud (speerzetten + 2x wieden)	150,-	-	-	-
Oogsten en afleveren				
Rooien in hoopjes op het land	175,-	-	-	-
In hoop rijden	52,50	10	20	10
Totaal	±378,-	42	43	12

Deze kosten zijn eenvoudigheidshalve ook voor de voederbieten aangehouden.

Bijlage VII - L

P O O T A A R D A P P E L E N
(omgerekend per ha aangegeven oppervlakte¹⁾)

Omschrijving	Arbeid		Trekkracht	
	Accoord- loon	m.u.	p.u.	t.u.
Directe werkzaamheden				
Vervoer naar bewaarplaats en transport van kistjes	-	3	-	2
Pootklaar maken	-	4	-	4
Aanvoer pootgoed	-	4	2	-
Geulen trekken en dicht- rijden	-	9	9	-
Poten (50.000 planten)	32,50	-	-	-
Verplegen totaal	-	70	22	-
Selecteren	22,50	60	-	-
Oogsten				
Looftrekken (1,5 ha goed- gekeurd in klasse A)	75,-	-	-	-
Lichten	-	5	10	-
Rapen in hoopjes (2,5 ha goedgekeurd f.1,45 per 100 m ¹)	202,-	-	-	-
Rapen op de wagen (0,5 ha afgekeurd f.1,55 per 100 m ¹)	43,-	-	-	-
Rijden naar kuil, lossen en dekken (0,5 ha)	-	5	3	-
Na-eggen	-	6	12	-
Loof opruimen	-	3	2	-
Afleveren				
Aanvoer bij sorteren (2,5 ha) ²⁾	-	20	13	-
Sorteren afgekeurde opp. incl. op auto laden (0,5 ha)	-	17	-	-
Kuilen opruimen	-	3	-	-
Opladen na sorteren (2,5 ha)	-	10	-	-
Totaal	375,-	219	73	6

1) Voor nadere specificatie zie bijlage V - F

2) Het sorteren van het pootgoed zelf geschiedt in loondienst.

Bijlage VII - M

R O D E K L A V E R
(uitsluitend gehooïd - tweemaal)

Omschrijving	Arbeid		Trekkracht	
	Accoord-loon	m.u.	p.u.	t.u.
<u>Directe werkzaamheden</u>				
Zaaien (zie onder stoppelklaver)	-	-	-	-
Verplegen				
1e jaar (wieden)	-	5	-	-
2e jaar (eggen)	-	3	3	-
Oogsten				
1e snede				
Maaien	-	5	10	-
Keren (2 m. 3 u.)	-	6	-	-
Harken (1 m., 1 p., 3 u.)	-	3	3	-
Ruitervervoer (2x)	-	6	2	-
Ruiteren	15,-	-	-	-
Aanharken (1m., 1 p., 2 u.)	-	2	2	-
Inhalen	25,- 1)	-	5	-
Totaal 1e snede	40,-	22	22	-
2e snede (als 1e snede)	40,-	22	22	-
Totaal	80,-	52	47	-

1) Het max. tarief is f.30,-. Dit bedrag komt in verhouding tot het inhalen van granen wel erg hoog voor.

Bijlage VII - N

D I V E R S E U R E N

Omschrijving	m.u.	p.u.	t.u.
Zaaien groenbemestingsgewassen; 15 ha 1) klaver à 3 m.u. en 5 p.u.	45	75	-
Afrasteren klaverweide	20	1	-
Maaien en ruiteren van een deel van de stoppelklaver 2 ha à 35 m.u. en 20 p.u.	70	40	-
Onderhoud tractor	50	-	-
Verzorging paarden à 100 m.u.	300	-	-
Verzorging koe	300	-	-
Mislukte gewassen ²⁾ Gemiddeld 2 ha à 7 m.u., 8 p.u. en 2 t.u.	14	16	4
Grasland (verplegen enz.) 1 ha	40	20	-
Totaal	839	152	4

1) Hiervan mislukt 2 ha.

2) Per ha mislukt gewas:

1 x eggen met trekker	2 m.u.	- p.u.	2 t.u.
Inzaaien	3 "	6 "	
Ineggen	2 "	2 "	
	7 m.u.	8 p.u.	2 t.u.

Bijlage VIII

DOCUMENTATIE VAN DE ARBEIDSUREN

In deze bijlage worden de uren vermeld, welke op enkele staatslandbouwbedrijven en enkele pachtersbedrijven werden besteed aan:

a) grondbewerking	bijlage VIII - A
b) overige indirecte uren (algemene boerderijuren)	" VIII - C
c) zaaien (incl. voor- en nabewerking)	" VIII - D
d) verplegen	" VIII - E

Ter vergelijking worden tevens vermeld de uren, welke in rapport 117 voor de Noordelijke Bouwstreek zijn ingecalculeerd, daar de Wieringermeer het meeste met dit gebied is te vergelijken.

De uren voor verplegen zijn aangevuld met de gegevens uit rapport 116 (Z.W.Zeekeleigebied) alsmede met de uren, welke de Heer Gehrels voor de IJpolder in rekening brengt x).

Naast de documentatie der uren voor grondbewerking is tevens voor het typebedrijf een motivering van deze uren opgenomen in bijlage VIII - B.

Voor pootaardappelen zijn de uren vermeld in bijlage VII-L nader in bijlage VIII-F gespecificeerd.

Tenslotte wordt ter algemene oriëntering in bijlage VIII-G nog voor het aantal p.u. en t.u., welke voor het typebedrijf in totaal berekend zijn, een overzicht gegeven in vergelijking tot de trekkrachten van enige pachtersbedrijven over het jaar 1939/40.

x) Zie "Cijfers en Feiten betreffende kostenberekeningen in de Landbouw" door Joh.C. Gehrels, Landbouwer in de Gr.IJpolder, 2e druk.

DOCUMENTATIE VAN DE UREIN VOOR GRONDBEWERKING PER HA

Sectie waarin bedr. is ge- legd	Opp. bedr. ha	Grondsoort	Trekkers	1938			1939			1948			1949			Aangehouden typebedrijf		
				m.u.	p.u.	t.u.	m.u.	p.u.	t.u.	m.u.	p.u.	t.u.	m.u.	p.u.	t.u.	m.u.	p.u.	t.u.
Staatslandbouwbedrijven	B	57	Zware klei	Rups	24,0	8,2	4,5	10,3	5,0	4,7	-	-	-	-	-	-	-	-
	B	73	"	"	19,4	7,0	4,5	12,4	12,0	4,5	-	-	-	-	-	-	-	-
	C	72	Klei	"	34,4	6,1	6,0	22,5	3,9	6,4	-	-	-	-	-	-	-	-
	C	96	"	"	14,8	4,7	3,7	6,6	-	5,0	-	-	-	-	-	-	-	-
Pachtersbedrijven																		
C	67	Klei (één kavel)	Rups Lichte wieltr.	10,0	0,3	6 R	10,5	0,3	7 R	11,3	0,3	7,1 R 0,6 W	12,0	1,4	7,2 R 2,8 W	-	-	-
H	48	Klei Za - lichte	Zware rups	17,5	8,0	8,5 R	13,0	2,0	6,5 R	12,4	2,6	6,3 R	16,0	3,2	6,7 R	-	-	-
E	41	(één kavel) lichte klei	Rups wieltrekker	14,5	6,0	9 R	9,8	5,5	5 W	-	-	-	-	-	-	-	-	-
D	70	Vrij zwaar	Rups wieltrekker	28,0	45,0	7,5 W	21,0	42,0	-	6,3	0,1	4,6 R	6,0	-	5,3 R	21	20	12
M	40	"	"	-	-	-	-	-	-	12,2	7,1	6,0 W	11,9	5,9	4,0 W	16	9	9
H	52	Lichte grond	"	-	-	-	-	-	-	13,0	3,2	2,8 W	11,0	4,4	5,2 W	-	-	-
M	"	"	"	-	-	-	-	-	-	6,6	-	5,9 W	-	-	-	-	-	-
J	"	"	"	-	-	-	-	-	-	19,0	14,0	7,6 W	-	-	-	-	-	-
Noord-Oost Polder 1)				-	-	-	-	-	-	-	-	-	14,3	5,0	10,7 W	-	-	-
Noordelijke Bouwstreek (rapport 117)				-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Wieringermeer				-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

1) Gemiddelde van 3 bedrijven met gemiddelde oppervlakte van 48,24 ha.

N.B. Bij het aantal t.u. dat is aangehouden voor de Wieringermeer in aanmerking te nemen:

1. de grondbewerking is bedoeld voor zavelgrond.
2. het percentage hakvruchten bedraagt 28% (Noordelijke Bouwstreek 15%).
3. de oppervlakte stoppelavert neemt 35% van het bouwland in (Noordelijke Bouwstreek 14%).
4. de trekker is een gewone wieltrekker (type Fordson Major, Farmall H, enz.).

Bijlage VIII - B

MOTIVERING UREN GRONDBEWERKING OP TYPEBEDRIJF

Hierbij wordt er van uitgegaan dat bouwplan-1949 geheel gelijk is aan bouwplan-1950. De volgende oppervlakten worden dan bewerkt:

Gestoppeld:			Geëgd:		Gewintervoord:	
Wintertarwe	7	ha	Gestoppelde oppervlakte 2x:	24 ha	Oppervlakte Bouwland	37 ha
Zomertarwe	3	ha	Pootaard-appelen 2x:	6 ha	Af:	
Zomergerst	2	ha	Cons.		Koolzaad	2 ha
Haver	2,5	ha	aardappelen:	2 ha	Klavers	1,3 ha
Gr. erwten	2,5	ha	Totaal	32 ha	W. tarwe	8 ha
Koolzaad	2	ha	Ondiep geploegd:			11,3 ha
Spinazie	1	ha	Gestoppelde oppervlakte:	12 ha	Met paarden	4 ha
Vlas	5	ha	Aardappelen:	5 ha	Met tractor	21,7 ha
Totaal	25,-	ha	Totaal	17 ha		
Af: Inge-zaaide klavers	13,-	ha	Cultivatorwerk voor aard-appelen:	5 ha		
Blijft	12,-	ha				

Totaal voor Grondbewerking:

Bewerking	Oppervlakte in ha	Norm per ha			Totaal-uren		
		m.u.	p.u.	t.u.	m.u.	p.u.	t.u.
Stoppelen	12,-	3	1	2,5	36	12	30
Eggen	32,-	1,3	-	1,3	42	-	42
Ondiep ploegen	17,-	5	1	4,5	85	17	77
Cultivatorwerk	5,-	2	-	2	10	-	10
Wintervoren	21,7	9	2	7	195	43	152
Idem	4,-	20	60	-	80	240	-
Handwerk	35,7	3	-	-	107	-	-
Totaal over	35,7				555	312	311
Aangehouden per ha					16	9	9

OVERIGE INDIRECTE UREN PER HA CULTUURGROND

Omschrijving	Staatslandbouwbedrijven				Pachtbedrijven (verslagen accountantsdienst)				Pachtersbedr. (Bedr. studier.)		Aangehouden		
	1940 (4 be- drijven)	1941 (8 be- drijven)	1942 (8 be- drijven)	Gem.	1939 (7 be- drijven)	1940 (4 be- drijven)	1941 (4 be- drijven)	Gem.	1948 (7 be- drijven)	1949 (4 be- drijven)	Noord. Bouw- streek (rapp. 117)	Z. W. Zeevl. geb. (rapp. 116)	Wier- ringer- meer
Manuren													
Drooghouden	3,5	1,9	7,4	4,3	8,4	13,0	12,5	11,3	11,5	7,2	10	10	10
Bemesting(excl. N)	4,5	4,1	4,7	4,4	4,0	3,5	4,0	3,8	1,8	4,7	8	10	4 ¹⁾
Onderhoud gebouwen	35,5	24,6	31,2	30,4	2,5	3,0	1,5	2,3	35,9	52,2	20	20	20 ²⁾
Onderhoud werktuigen	6,0	8,4	8,8	7,1	7,5	6,0	6,0	6,5	5,9				
Onderhoud dammen enz.	20,6	15,7	4,5	13,6	4,8	6,5	5,5	5,6	-	-			
Overige	10,1	5,2	5,4	6,9	5,0	8,5	12,0	8,5	6,3 ⁴⁾	6,3 ⁴⁾	15 ³⁾	5 ³⁾	5 ³⁾
Totaal	80,2	59,9	62,0	66,7	32,2	40,5	41,5	38,0	61,4	70,4	53	45	39
Paarde-uren													
Totaal	8,1	7,2	8,9	8,0	2,1	3,1	3,0	2,7	.	.	9	9	3

1) De uren zijn in de Wieringermeer lager dan in de andere gebieden omdat vrijwel geen stalmeest behoefte te worden gestrooid.

2) De documentatie van de uren voor onderhoud geeft sterk variërende gegevens. De uren voor de Staatslandbouwbedrijven 1940 t/m '42 zijn opvallend hoog. Mogelijk is een oorzaak hiervoor mede de omstandigheid dat deze bedrijven toen sedert kort in cultuur waren.

Ook zijn de uren voor onderhoud hoog op de pachtersbedrijven in 1948 en 1949. Dit wordt veroorzaakt door veel extra onderhoud tengevolge van de inundatie. Tevens zijn hierin begrepen de uren voor tuin en privé!

3) Betreft hoofdzakelijk drainage.

4) Betreft betaalde niet gewerkte uren.

DOCUMENTATIE UREN ZAAIEN EN POTEN PER HA GEWAS

Omschrijving	Wintertarwe			Zomer tarwe			Haver			Erwt en			Vlas			Suikerbieten			Aardappelen (pootklaar ma- ken en geulen trekken)		
	m.u.	p.u.	t.u.	m.u.	p.u.	t.u.	m.u.	p.u.	t.u.	m.u.	p.u.	t.u.	m.u.	p.u.	t.u.	m.u.	p.u.	t.u.	m.u.	p.u.	t.u.
1939 (5 pachters- bedrijven)	11	14	-	7	6	1,4	7	6	1,3	8	7	1,1	8	9	1,0	8	8	1,6	20	16	3,6
1940 (4 pachters- bedrijven)	7	9	-	9	12	-	6	4	0,8	11	6	1,5	12	10	1,8	9	5	2,2	30	25	2,3
1941 (4 pachters- bedrijven)	6	7	0,3	6	7	1,3	8	9	0,5	9	11	1,1	9	11	0,8	13	18	0,8	23	25	-
Ingecalculeerd voor Noordelijke Bouwstreek (rapport 117)	7	11	-	12	14	2,5	12	14	2,5	16	22	0,5	18	22	2,0	17	21	2,5	7	8	2,5 ¹⁾
Ingecalculeerd voor Wieringer- meer	7	11	-	8	7	1,5	8	7	1,5	10	8	1,5	12	11	2,0	12	11	2,0	13	9	4,0

1) Alleen pootklaarmaken (excl. geulentrekken)

In de gemiddelde cijfers voor de pachtersbedrijven zijn de eventuele uren voor het overzaaien begrepen.

DOCUMENTATIE UREN VERPLICHTEN PER HA GEMAS

Gewas	Noordelijke Bouwstreek rapport 117		Z.W.zeekle gebied rapport 116		Ijzolders (opgave Hr Gemas)		Staatslandbouwbedrijven (gem. van alle bedr.)				Gemiddelde van 4 pachtersbedr.								Aangehou- den vlie- ringer meer	P.u.
	m.u. p.u.	P.u.	m.u. p.u.	P.u.	m.u. p.u.	P.u.	1940	m.u. p.u.	1941	m.u. p.u.	1942	m.u. p.u.	m.u. p.u.	m.u. p.u.	m.u. p.u.	m.u. p.u.	m.u. p.u.	m.u. p.u.		
Wintertarwe	29	9	40	6	31	12½	27	4	55	5	49	5	38	36	30	37	37	7	35	7
Zometarwe	34	7	35	5	-	-	-	-	-	-	-	-	25	6	-	-	46	45)	35	6
Zomergerst	34	7	30	5	-	-	-	-	-	-	22	3	-	-	-	-	-	-	25	5
Haver	34	7	35	5	29½	9½	18	4	25	4	32	5	29	4	24	48)	38	5	30	5
Koolzaad	26	12	50	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	30	12
Groene erwten	69	9	100	9	44½	17	92	6	64	5	34	4	64	4	72	4	58	6	70	10
Vlas	67	1	70	1	40	-	32	-	90	-	64	-	67	1	54	-	62	-	60	1
Aardappelen	100	36	73	22	43½ ²⁾	19½	100	13	-	-	55	12	70	22
Suikerbieten ¹⁾	18	12	23	10	13	9	206 ³⁾	8	164 ³⁾	6	162 ³⁾	11	20	12
Spinazie	84	11	-	-	-	-	-	-	-	-	100 ⁴⁾	6	67½	8	65 ⁴⁾	-	100 ⁴⁾	4	70	6

1) N strooien en verpleging met werktuigen

2) Excl. loonsproeler

3) Incl. handwerk

4) Men waarn.

5) 2 waarn.

6) Benovens ½ t.u.

7) " ¼ t.u.

8) " 1/8 t.u.

N.B. De uren van verpleging op de Staatslandbouwbedrijven zijn inclusief de uren voor selecteren.

MOTIVERING UREN VOOR POOTAARDAPPELEN

Bij de bepaling van de uren voor pootaardappelen per ha wordt uitgegaan van de volgende veronderstellingen:

1. Van de totale oppervlakte is:
Goedgekeurd: 1,5 ha in klasse A (loof getrokken)
 0,5 ha in klasse AB
 0,5 ha in klasse B
Afgekeurd: 0,5 ha
Totaal 3,- ha
2. Het uitgangsmateriaal wordt bewaard in een poterbewaarplaats, in kistjes van de teler.
3. Voor het selecteren is een toeslag berekend voor gekeurd in klasse A f.30,- per ha, voor gekeurd in klasse B van f.20,- per ha en voor gekeurd in klasse AB van f.25,- per ha.
4. De goedgekeurde aardappelen zijn gerooid in hoopjes op het land. Zij worden niet ingekuild, doch direct naar de sorteermachine gereden. Het sorteren geschiedt op de boerderij. De afgekeurde aardappelen zijn in de kuil gereden. De uren van de afgekeurde oppervlakte zijn afgestemd op de uren van consumptieaardappelen.
5. De goedgekeurde aardappelen zijn door een grote sorteerder in loonwerk gesorteerd, resp. nagesorteerd, waarbij het dichtnaaien der zakken in het tarief is begrepen. (Deze kosten worden verantwoord onder "werk door derden".)
6. De vervoerskosten van de goedgekeurde aardappelen van boerderij naar leveringsplaats bedragen f.0,30 per 100 kg. Deze kosten zijn eveneens onder "werk door derden" opgenomen. De kosten van de afgekeurde pootaardappelen zijn, evenals dit bij consumptieaardappelen het geval is, berekend op basis van afleveren af-boerderij.
De arbeidsuren per ha pootaardappelen (berekend over 3 ha, dus met inbegrip van de afgekeurde $\frac{1}{2}$ ha) zijn als volgt becijferd:

Werksaamheid	Oppervl. waarop betrak- king heeft ha	Norm per bewerkt ha				In totaal voor de bewerkt op- pervlakte (en dus ook voor de 3 ha pootaardappelen)				Per ha aangegeven opper- vlakte			
		Accoord- loon	m.u.	p.u.	t.u.	Accoord- loon	m.u.	p.u.	t.u.	Accoord- loon	m.u.	p.u.	h.u.
Vervoer naar bewaar- plaats													
Transport kistjes													
Pootklaar maken	3,-	-	4	-	4	-	3	-	3	-	1	-	1
Aanvoer pootgoed	3,-	-	4	2	-	-	12	-	12	-	4	-	4
Geulen trekken en dichtrijden	3,-	-	9	9	-	-	27	27	-	-	9	9	-
Poten (50.000 planten)	3,-	32,50	-	-	-	97,50	-	-	-	32,50	-	-	-
Verplegen totaal	3,-	-	70	22	-	-	210	66	-	-	70	22	-
Selecteren	3,-	(zie boven)	60	-	-	67,50	180	-	-	22,50	60	-	-
Looftrekken (f. 0,90 p. 100 m)	1,5	150,-	-	-	-	225,-	-	-	-	75,-	-	-	-
Lichten	3,-	-	5	10	-	-	15	30	-	-	5	10	-
Rapen in hoopjes	2,5	242,-	-	-	-	605,-	-	-	-	202,-	-	-	-
Rapen op wagen	0,5	258,-	-	-	-	129,-	-	-	-	43,-	-	-	-
Rijden naar knuil	0,5	-	10	20	-	-	5	10	-	-	2	3	-
Lossen en dekken	0,5	-	20	-	-	-	10	-	-	-	3	-	-
Na-eggen	3,-	-	6	12	-	-	18	36	-	-	6	12	-
Loof opruimen	3,-	-	3	2	-	-	9	6	-	-	3	2	-
Aanvoer bij sorteren	2,5	-	24	16	-	-	60	40	-	-	20	13	-
Sorteren afgekeurde gard. (op auto laden inbegrepen)	0,5	-	100	-	-	-	50	-	-	-	17	-	-
Knulen opruimen													
Opladen en sorteren													
Totaal per ha	2,5	-	12	-	-	-	30	-	-	375,-	219	73	6

VERGELIJKING TREKKRACHTVOORZIENING TYPEBEDRIJF MET DIE VAN ENIGE FACTOERSBEDRIJVEN IN 1939/40

Soortie waarin bedrijf is gelegen	C (één kavel)	E	C (één kavel)	E	Typebedrijf (vóór 1950)							
Oppervl. cultuurgrond	67 ha	41 ha	67 ha	48 ha	38 ha							
Grondsoort	Klei	Lichte klei	Lichte zavel " klei	Klei	Zavel							
% intensieve gewassen in 1940	16	16	14	13	28							
Trekkkracht	Rups trekker Auto trekker	Wiel trekker	Rups trekker Auto trekker Motorwiedmachine	Rups trekker	Wiel trekker							
Trekkers:												
Aantal werkpaarden:	2	3	2	2	3							
1939/40												
Grondbewerking	t.u.	auto t.u.	t.u.	p.u.	t.u.	p.u.						
Mestrijden	459	-	12	137	1627	332	-	357	309	100	321	321
Zaaien en poten	13	-	108	-	91	4	-	176	14	190	3)	3)
Verplegen	91	-	403	13	668	58	147 ²⁾	215	54	309	61	338
Maaien en rooien	38	-	198	-	158	-	98 ²⁾	-	-	209	-	332
Inhalen, rijden	113	-	132	60	8	95	15	54	65	93	57	208 ⁴⁾
Diversen 1)	58	195	543	88	680	44	115	751	21	869	102	373
Totaal	36	-	371	40 ¹⁾	52	36	26	133	2	78	4	266
Idem per ha cultuurgr.	808	195	1767	338	3284	569	156 ²⁾ 245 ²⁾	1686	465	1848	545	1848
	12	3	26	8	80	8	4 ²⁾	25	10	39	14	49

- 1) Inclusief werk voor derden
- 2) Motorwiedmachine-uren
- 3) Begrepen onder "Diversen" en "Verplegen" (N-bewestiging)
- 4) Klavermaaien inbegrepen.

Bijlage IX-A

UITVOERIGE TOELICHTING OP DE DIVERSE KOSTENFACTOREN

ARBEIDSKOSTEN

1. Gemiddelde uurloon

De berekening van het gemiddelde uurloon (excl. sociale lasten) is gebaseerd op onderstaand aantal uren, waarin zijn begrepen verlet, vakantie e.d. welke worden doorbetaald.

a. 1 vaste arbeider op weekloon, incl. toeslag le knecht	2900 uren	= f. 2938,-
b. $\frac{1}{2}$ vaste arbeider op weekloon, zonder toeslag	1450 "	= " 1391,-
c. losse arbeiders à 88,5 ct per uur	+ 1300 "	= " 1150,-
d. handenarbeid van de boer (gewaardeerd als onder b)	700 "	= " 672,-
Totaal (incl. vakantie en verlet)	6350 uren	= f. 6151,-
Totaal gewerkte uren	5970 "	= " 5791,-

De gemiddelde kosten per uur bedragen f. 0,97.

Bovenstaande berekening van de gemiddelde kosten per uur is gebaseerd op de C.A.O. voor het jaar 1950/'51, waarbij geen rekening is gehouden met de 5% loonsverhoging in September 1950.

2. Accoordloon

De accoordlonen zijn afgestemd op het algemeen geldende maximum tarief voor de Wieringermeer, inclusief 5% voor regenverlet e.d.

Voor het tarief per werkzaamheid kan verwezen worden naar de specificatie per gewas in bijlage VII (4 t/m 14)

Een gedeelte van het accoordwerk wordt uitgevoerd door oogstcolonnes van het Bureau Oogstvoorziening e.a. Het accoordloon hiervoor bedraagt ± 6% van de totale netto arbeidskosten. Dit percentage is gebaseerd op de gegevens van de staatslandbouwbedrijven en pachtersbedrijven over 1949 en 1948. De afsplitsing van dit accoordloon is alleen van belang voor de berekening van de sociale lasten en overige bijkomende kosten (zie punt 7). De tarieven zijn geheel volgens de C.A.O. over 1950/'51, eveneens exclusief de loonsverhoging ad 5% per September 1950.

3. Toeslagen

De losse arbeiders ontvangen voor bepaalde werkzaamheden een toeslag van f. 0,10 per uur. Bij benadering kan het totaal van deze toeslagen gesteld worden op f. 80,- in totaal.

4. Vacantie, verlet, kort verzuim, e.d.

Daar de berekening van de arbeidskosten is gebaseerd op het aantal gewerkte uren (zie bijlage VII) dient een verhoging te worden toegepast voor de verplichte doorbetaling van loon over niet-gewerkte uren tijdens feestdagen, vakantie, regenverlet e.d. Deze kosten bedragen 6% van de totale arbeidskosten (incl. accoordlonen) zijnde 2,5% voor regenverlet, kort verzuim e.d. en 3,5% voor vakantiebonnen. Deze percentages zijn gebaseerd op de uitkomsten, over 2 jaren van een bedrijf in de Wieringermeer. Voor de Noordelijke Bouwstreek bedraagt dit percentage eveneens 6%.

5. Sociale lasten

Over de hierboven berekende loonbedragen is de werkgever de volgende sociale lasten verschuldigd.

Ziektewet	2,- %
Ziekenfondsverzekering	1,8 %
Vereveningsheffing	4,5 %
Kinderbijslag	6,- %
Ongevallenwet	1,8 %
Ouderdoms- en invaliditeitsverzekering	1,2 %
Bedrijfspensioenfonds	2,2 %

366

Totaal 19,5 %

6. Reis- en verblijfkosten arbeiders

De huisvestingsmogelijkheden zijn onvoldoende, zodat de arbeidskrachten gedeeltelijk van elders moeten worden aangetrokken en slechts ten dele op de bedrijven worden ondergebracht. Indien de arbeiders in kampen verblijven worden de kosten van overheidswege vergoed behoudens f.1.- per dag welke de boer moet bijdragen. Indien de arbeider van een openbaar vervoermiddel gebruik maakt worden de kosten voor zover deze meer bedragen dan f.0,60 per dag eveneens vergoed.

Het aantal arbeiders waarvoor subsidie voor verblijf- of reis-kosten wordt gegeven bedroeg ingevolge een opgave van het Bureau Oogstvoorziening in September en October 1950 + 180 à 190 man. In de drukste periode van dit seizoen is het aantal 400 man geweest. Voor de gehele polder is nu het aantal mensen dat in kampen verblijft gesteld op gemiddeld 200 man gedurende 9 maanden, terwijl is aangenomen dat voor 70 man gedurende het gehele jaar f.0,60 per dag voor reiskosten moet worden betaald.

De totale kosten voor vergoeding van reis- en verblijfkosten worden dan:

Verblijfkosten:	200 man in 270 dagen à f.1.- per dag	f.54000,-
Reisvergoeding:	70 " in 300 dagen à f.0,60 " "	<u>f.12600,-</u>
		f.66600,-

Omgeslagen per ha cultuurgrond van de bedrijven die van deze arbeidskrachten gebruik maken, komen deze kosten op rond f.6,-. De totaal oppervlakte van bedoelde bedrijven is daarbij gesteld op 12000 ha.

7. Werkzaamheden door arbeiders via Bureau Oogstvoorziening.

Van het totale accoordwerk wordt een gedeelte verricht door arbeiders van het Bureau Oogstvoorziening e.d. De sociale lasten en andere bijkomende kosten over deze accoordlonen bedroegen 45%.

De berekening van de kosten van deze werkzaamheden wordt dan als volgt. (De berekening van het accoordloon is vermeld onder punt 2.)

Accoordloon van arbeiders via Bureau Oogstvoorziening	f. 640,-
Sociale lasten en andere bijkomende kosten 45%	<u>" 288,-</u>
Totale kosten	f. 928,-

8. Totale arbeidskosten voor het typebedrijf.

De totale arbeidskosten voor het typebedrijf bedragen:

1. 5970 gewerkte uren à f.0,97	f. 5791,-
2. toeslagen voor bijzondere werkzaamheden	" 80,-
3. accoordlonen (f. 5339,- - f.640,-)	" 4699,-
4. vacantie, verlet, kort verzuim e.d. 6% (1+2+3)	" 634,-
5. sociale lasten 19,5% (1 t/m 4)	" 2184,-
6. reis- en verblijfkosten	" 228,-
7. kosten oogstcolleges (arbeiders Bur.Oogstvoorz.)	<u>" 928,-</u>
Totale arbeidskosten	f.14544,-
per ha cultuurgrond	" 383,-

Bijlage IX-B

KOSTEN WERKTUIGEN

1. Documentatie trekkkracht

De trekkkrachtvoorziening in de polder is voor de verschillende grootteklassen van bedrijven ongeveer als volgt. Uiteraard is dit een globaal schema; individuele variaties zijn groot. Speciaal is de uiteenlopende grondsoort van de polder hierbij van betekenis.

Bedrijfs- grootte	Trekkers	Aantal paarden
10 ha	-	1
10-20 ha	-	2
20-30 ha	Lichte wieltrekker (bijv. Ford Dearborn)	2
30-40 ha	Gewone wieltrekker (bijv. Farmall H) (soms ook babytrekker)	2
40-50 ha	Middelzware wieltrekker bv. (Farmall M) (soms ook babytrekker)	2 à 3
50-60 ha	Middelzware wieltrekker of rups Transporttrekker (bijv. Ford Dearborn) (soms ook babytrekker)	2
60-70 ha	Rups Transporttrekker Babytrekker	2

Op de 60 bedrijven, waarvan het gemiddelde bouwplan in bijlage III wordt gegeven, waren in 1948 gemiddeld 3,2 en in 1949 gemiddeld 2,6 paarden aanwezig.

Op grond van bovenstaand schema zou men voor de trekkkracht van het typebedrijf een gewone of een middelzware wieltrekker moeten aannemen.

Daar van zavelgrond wordt uitgegaan is een gewone wieltrekker (bijv. type Farmall H) gekozen. Het aantal werkpaarden wordt op 3 gesteld. Men zou met 2 paarden kunnen volstaan. In feite komen op vele bedrijven echter 3 paarden voor. De paarden op het typebedrijf maken echter maar $1848 : 3 = 616$ werkuren.

Een babytrekker voor het wiewerk is naast de paarden niet ingecalculleerd, hoewel deze in de praktijk wel voorkomt.

2. Werktuigeninventaris

Aan- tal	Werktuigen	Afschrij- vingsper- centage	Nieuwwaarde 1950	Afschrijving
<u>A. Trekker en wagens</u>				
1	Trekker + 25 PK aan de trek- haak	7	+ f. 6000,-	f. 420,-
2	Anti-slipwielen	7	" 400,-	" 28,-
3	Luchtbandenwagens	4	" 4350,-	" 174,-
1	Driewielige wagen	5	" 650,-	" 33,-
<u>B. Grondbewerking</u>				
1	2-3-scharige trekkerploeg	10	" 1240,-	" 124,-
1	Een-scharige wendploeg	7	" 350,-	" 25,-
1	Balansploeg	7	" 105,-	" 7,-
1	Cultivator, 9-tands	7	" 665,-	" 47,-
1/2(1)	Trekker-schijveneg (of 2- scharige stoppelploeg)	5	" 400,-	" 20,-
1	Zware 4-velds kromtandeg	5	" 260,-	" 13,-
1	Scharniereg, 5-velds	5	" 245,-	" 12,-
1	Lichte zigzageg, 3-velds	5	" 95,-	" 5,-
1	Zaadeg, 6-velds	5	" 65,-	" 3,-
1	Onkruideg	5	" 125,-	" 6,-
1	Molbord	5	" 175,-	" 9,-
1	Sleepbord	5	" 50,-	" 3,-
1	Cambridge wals, 3-delig	5	" 345,-	" 17,-
1	Kunstmeststrooier	12	" 940,-	" 113,-
<u>C. Zaaïen en verplegen</u>				
1	Zaaimachine, 2 meter (met drukijsers)	5	" 1015,-	" 51,-
10	Vlaskouters	5	" 165,-	" 8,-
1	Wiedmachine, 2-wielig	5	" 1065,-	" 53,-
1	Geulentrekker	5	" 430,-	" 22,-
1	Zaaizaadontsmetter	5	" 115,-	" 6,-
1	Zaaiviool	4	" 50,-	" 2,-
1	Rugsproeier of handverstuiver	10	" 85,-	" 9,-
<u>D. Oogstwerktuigen</u>				
1	Trekkerbinder, 8-voets	8	" 3105,-	" 248,-
1	Maaimachine	5	" 710,-	" 36,-
1	Stel peulenhoeffers (met torpedo)	5	" 85,-	" 4,-
1	Zwadkeerder-zijaanvoerhark	5	" 960,-	" 48,-
1	Aardappellichter, 2-rijig	4	" 155,-	" 6,-
1	Elevator, 10 meter opvoer- hoogte	5	" 1740,-	" 87,-
<u>E. Diverseen</u>				
1	Electromotor, 2 PK	4	" 250,-	" 10,-
1	Aardappelsorteeremachine	10	" 275,-	" 28,-
1	Bascule met schuifgewicht	4	" 55,-	" 2,-
1	Giertark, 1000 liter	8	" 180,-	" 14,-
1	Gierpomp	5	" 75,-	" 4,-
<u>F. Klein materiaal</u>				
Hieronder zijn begrepen: ruiters, kiembakjes, rooi- kratten, dekzeilen, kruiwa- gens, afraasteringsmateriaal, paardetuigen, enz. enz.			+ " 4000,-	1)
Totaal			f. 30975,-	" 1697,-

1) Van het klein gereedschap wordt niet afgeschreven. De aanschaf van klein gereedschap wordt direct volledig onder kosten opgenomen.

3. Beschrijving werktuigen

Van de voornaamste werktuigen wordt onderstaand een korte beschrijving gegeven.

Trekker:	± 25 PK aan de trekhaak en uitgerust met: riemschijf, aftakas, scharn. trek-beugel, electr.licht en starter, knaldemper, hoge 4e versnelling, spatborden. Geen hydr.hefinrichting.	
Bandenwagen:	3 tons luchtbandwagen	f. 1300,-
	2 menladders	" 60,-
	trekkerboom	" 22,50
	1 stel 2 paardszwing	" 35,-
	1/3 reservewiel met banden	29,50
	± f. 1450,-	
Driewielige wagen	Klein model op luchtbanden	
2-3 Scharige tractorploeg	Diepgang tot 25 cm	
1-Scharige wentelploeg	Voor paardentractie	
Balansploeg	Eenvoudig model voor afmaken en opzetten	
Cultivator	9 tands trekker-cultivator	
Zware viervelds zigzageg	Zgn.kromtandeg, tandlengte 22 cm werkbr. 3,20 m	
Scharniereg	5 velds zelflichtende eg	
Lichte 3 velds zigzageg	Kromtand-eg	
Zaadeg	Lichte 6 velds zigzageg	
Onkruideg	Zgn. duizendpoot	
Molbord	Voor paardentractie	
Zaaimachine	Werkbreedte 2m, 10 pijpen, verschuifbaar lepelrad, met autostuur en drukijzers	
Wiedmachine	2 wielig, verstelbare spoorbreedte 1,75 - 2 m.	
	Machine	f. 572,-
	10 parallelogrammen	" 311,-
	9 ganzevoeten van 15 cm	" 40,-
	4 ganzevoeten van 30 cm	" 37,-
	5 loofbeschermers	" 70,-
	5 ganzevoeten van 25 cm	" 35,-
	f.1065,-	
Geulentrekker	2 wielig, verstelbare spoorbreedte	
	4 aanaarders	f. 235,-
	5 stroppen	" 116,-
	3 aardappelschoffels	" 26,-
	f. 430,-	
Zaaizaadontsmetter	Eenvoudige trommel	
Zaaivlool	Voor breedwerpig zaaien	

Hugsproeier of handverstuiver	Voor beperkte behandeling
Trekkerbinder	8 voets met roterende verdeler, op ijzeren wielen
Maaaimachine	Voor paardentractie met midden-vingerbalk
Zwadkeerder	Gecombineerd met zijaanvoerhark
Aardappellichter	2-rijige uitvoering
Aardappelsorteermachine	Eenvoudig systeem met zeven
Giertank	Gemiddelde van verschillende typen
Gierpomp	Handgierpomp

4. Kosten werktuigen en aanschaf klein gereedschap

De kosten kunnen als volgt worden samengevat:

	Totaal	Per ha cult.gr.
a. Afschrijving werktuigeninventaris =	f. 1697,-	f. 44,-
b. Rente 4% van 60% van f. 30975,- =	" 743,-	" 20,-
c. Onderhoud en reparatie werktuigen =	" 1140,-	" 30,-
d. Aanschaffing klein materiaal (incl. bindertouw) =	" 760,-	" 20,-
	f. 4340,-	f. 114,-

De kosten voor onderhoud en reparatie werktuigen zijn gebaseerd op de gemiddelde uitkomsten van de staatslandbouwbedrijven (akkerbouwbedr.) over de jaren 1948/49 en 1949/50. De kosten van de aanschaffing van klein materiaal zijn uitsluitend gebaseerd op de uitkomsten van de staatslandbouwbedrijven over het jaar 1948/49.

Bijlage IX-C

BRANDSTOFFEN EN SMEERMIDDELEN VOOR DE TREKKER

Aantal werkuren voor trekker: 544 uur.	
Benzine 0,3 l per uur: 163 l à f. 35,30 = f. 58,-	
Petroleum 6 l " " : 3264 " " " 15,75 = " 514,-	
Smeerolie $\frac{1}{4}$ l " " : 136 " " " 78,- = " 106,-	
Spuitsvet: 30 kg per jaar = " 27,-	

Totaal per bedrijf f. 705,-

Dit is per ha cultuurgrond f. 19,-.

Bijlage IX-D

WERK DOOR DERDEN

1. Dorskosten

Voor oogst 1949 geldende tarieven:

Granen:

a. dorsen van het veld f.2,60 per 100 kg

b. dorsen uit de schuur: voor 1 October f.2,30 per 100 kg
na 1 October f.2,- " " "

Stropersen f.0,15 per pak van 50 kg, alles inbegrepen.

Verplaatsen van de machine f.5,-.

Zaden: f.35,- per uur, alles inbegrepen excl. persen.

Voor oogst 1950 is met een geringe stijging rekening gehouden, waardoor de volgende bedragen zijn aangehouden:

a. dorsen van het veld f.2,70 per 100 kg alles inbegrepen

b. uit de schuur na 1 October f.2,10 per 100 kg alles inbegrepen.

c. zaderijen f.36,50 per uur

d. stropersen f.0,15 per 50 kg

DORSKOSTEN

	Oppervlakte in ha	Totale opbrengst	Tarief per 100 kg/p.uur	Totale kosten
Wintertarwe	7 ha	30100 kg	f.2,10	f. 632,-
Zomertarwe	3 "	10800 "	" 2,10	" 227,-
Zomergerst	2 "	7200 "	" 2,70	" 194,-
Haver	2,5"	10500 "	" 2,70	" 284,-
Groene erwten	2,5"	8500 "	" 2,10	" 179,-
Spinaziezaad ¹⁾	1 "	1400 "	"36,50	" 102,-
Stro van granen	14,5"	70300 "	" 0,30	" 211,-
Erwtenstro	2,5"	4250 "	" 0,30	" 13,-
Verplaatsen 2½x				" 13,-
				f.1855,-
			d.i. per ha	" 49,-

1) capaciteit 500 kg per uur.

2. Maaidorsen

Koolzaad is met de combine op het land gedorst. De kosten bedragen f.100,- per ha, in totaal voor 2 ha f.200,-.

3. Machinaal trekken van vlas

Het machinaal trekken van vlas door derden bedraagt per ha f.100,- in totaal voor 5 ha bedragen deze kosten f.500,-.

4. Sorteren van poot aardappelen

Het sorteren van de goedgekeurde poot aardappelen (2,5 ha) geschiedt door loonwerker. De kosten hiervan bedragen in totaal 60500 kg à f.1,10 = f.665,50. Het nasorteren van de kleinste maat is berekend op 5500 kg à f.1,50 = f.82,50, zodat voor het sorteren in totaal in rekening is gebracht f.748,-.

5. Ziektebestrijding (incl. sproeimiddelen)

Het sproeien is uitgevoerd door een loonsproeier tegen een tarief van f.10,- per ha.

Erwten: Eenmaal met 2½ kg D.D.T. preparaat per ha

Kosten: 2,5 kg D.D.T. preparaat f.4,-

Uitvloeier (75 gr per 100 l) " 1,-

Loonsproeier "10,-

Totaal per ha f15,-

Dit is voor 2,5 ha f.38,- (incl. f.25,- werk door derden)

Koolzaad: a. Een bestuiving met H.C.H.

(30 à 40 kg per ha), 2 ha = f. 46,-

b. 75% bespuiting met D.D.T.

(zie onder erwten), 2 ha = " 23,- (incl.f.15,-
werk door derden)

Vlas: 25% bestuiving met H.C.H. (25 kg per ha), 5 ha = f.20,-

Aardappelen: 3 x bespoten tegen phytophthora, inclusief 1 x tegen coloradokevers.

Kosten per ha: 8 kg koperoxychloride f.13,20

1,5 " Ca.arsenaat " 1,15

Uitvloeier " 1,-

Loonsproeier " 10,-

f.25,35

Dit is voor 5 ha, 3 x 5 x f.25,35 = f.380,- (incl. f.150,- werk door derden).

De totale kosten van ziektebestrijding (incl.sproeimiddelen) bedragen f.507,- of f.13,- per ha cultuurgrond.

6. Samenvatting werk door derden

De totale kosten van het werk door derden bedragen als volgt:

1. dorsen f.1855,-

2. dorsen van koolzaad " 200,-

3. machinaal trekken van vlas " 500,-

4. sorteren van pootaardappelen " 748,-

5. loonsproeien " 190,-

Totaal f.3493,-

Per ha cultuurgrond f.92,-

De kosten van de bestrijdingsmiddelen welke niet in de samenvatting zijn begrepen, bedragen f.317,- of f.8,- per ha cultuurgrond.

Bijlage IX-E

ZAAIZAAD EN POOTGOED

De volgende hoeveelheden aan zaaizaad en pootgoed zijn aangehouden. De verhouding tussen aangekocht en zaaizaad uit eigen bedrijf is gebaseerd op de aankoopverhoudingen van niet-zaaizaad-telende bedrijven in Noordelijk Groningen.

1. Granen, erwten en vlas

Gewas	Verbruik volgens rapport pachters Mei '44 kg/ha	Aangehouden kg/ha	Hiervan			Zaaizaadprijs per 100 kg t.b.v. oogst '50			Totale kosten per ha
			Aankoop		Eigen bedrijf	orig.	le nab.	eigen bedrijf	
			orig.	le nab.					
			kg/ha	kg/ha	kg/ha	gld	gld	gld	gld
Wintertarwe	150	160+20 ¹⁾	-	90	90	-	29,-	24,-	48,-
Zomertarwe	.	170	-	70	100	-	30,-	24,50	46,-
Zomergerst	150	150	-	60	90	-	37,50	28,50	48,-
Haver	125	130	30	35	65	40,-	33,-	26,25	41,-
Groene erwten	200	210	75	75	60	63,-	53,-	44,50	114,-
Vlas	150	160	-	160	-	-	92,-	-	147,-

1) uitwinteringsrisico (eens in de 8 jaar)

2. Overige gewassen (behalve aardappelen)

Gewas	Zaaizaad verbruik per ha kg	Prijs per 100 kg gld	Kosten per ha gld
Koolzaad	10 ²⁾	100,-	10,-
Spinaziezaad	25	100,-	25,-
Suikerbieten	16 ²⁾	165,-	26,-
Voederbieten	18 ²⁾	180,-	32,-
Rode klaver	12	375,-	45,-
Hopperupsklaver	16	160,-	26,-

2) Incl. reserve voor overzaaien

3. Pootaardappelen

De kosten voor pootgoed zijn als volgt berekend voor de totale oppervlakte (3 ha) waarbij de prijzen zijn berekend voor klasse A.

Aankoop: 500 kg 28/35 à f. 21,05 = f. 105,25
 Eigen bedrijf: 5000 " 35/45 à " 15,- = " 750,-
 Bewaarloon : 5500 " à " 2,- = " 110,-

Totale kosten f. 965,25
 Kosten per ha pootaardappelen " 322,-

4. Consumptie-aardappelen

De kosten van het pootgoed voor consumptie-aardappelen zijn gebaseerd op de prijzen voor klasse B en bedragen voor de gehele oppervlakte (2 ha)

Eigen bedrijf: 4000 kg 35/45 à f. 11,70 = f. 468,-
 Bewaarloon : 4000 " à " 2,- = " 80,-

Totale kosten f. 548,-
 Kosten per ha consumptie-aardappelen " 274,-

5. De totale kosten van zaaizaad en pootgoed bedragen dus:

Gewas	Oppervlakte	Kosten per ha	Kosten totaal
Wintertarwe	7 ha	f. 48,-	f. 336,-
Zomertarwe	3 "	" 46,-	" 138,-
Zomergerst	2 "	" 48,-	" 96,-
Haver	2,5"	" 41,-	" 103,-
Groene erwten	2,5"	" 114,-	" 285,-
Koolzaad	2 "	" 10,-	" 20,-
Spinaziezaad	1 "	" 25,-	" 25,-
Vlas	5 "	" 147,-	" 735,-
Cons. aardappelen	2 "	" 274,-	" 548,-
Pootaardappelen	3 "	" 322,-	" 965,-
Suikerbieten	5,5"	" 26,-	" 143,-
Voederbieten	0,2"	" 32,-	" 6,-
Rode klaver	7 "	" 45,-	" 315,-
Hopperupsklaver	8 "	" 26,-	" 208,-
Totaal			f. 3923,-
Per ha cultuurgrond			f. 103,-

Bijlage IX-F

BEMESTINGSKOSTEN

1. Kunstmestgiften

a. Stikstof

De volgende stikstofgiften zijn aangehouden. Tevens zijn de beschikbare gegevens vermeld.

Gewas	Enquête ¹⁾ Ir Kalis- vaart 1940 kg N/ha	Rapport ²⁾ pachters Mei 1944 balen/ha	Opgave voorlich- tings- dienst balen/ha	Aangehouden Wieringer- meer kg N/ha
Tarwe	44-58	3	2 - 4 ³⁾	55
Gerst	35-47	3		55
Erwten	.	---	1 baal voor 70%	10
Koolzaad	.	5	7 (coms 10)	120
Vlas	18-24	1	2	30
Aardappelen	86-115	4	7	120 ⁴⁾
Suikerbieten	123-164	7	10	160
Grasland	.	-	2½ à 3	50

1) Zie het rapport: "Pacht- en verkoopwaarde van ingepolderde Zuiderzeegronden" door Ir A. Ovinge, Februari 1944.

2) Opgesteld naar aanleiding van het rapport van Ir Ovinge.

3) Granen zonder stoppelklaver als voorvrucht 3½ à 4 baal
" met " " " 2-2½ baal
wordt bij 60% stoppelklaver als voorvrucht 2½ baal gemiddeld.

4) Consumptie-aardappelen (Pootaardappelen 80 kg)

b. Fosforzuur

De Wieringermeer is fosfaatbehoefstig. De Rijkslandbouwvoorlichtingsdienst adviseert 4 à 5 baal te strooien. Gemiddeld zal 4 baal gegeven worden ofwel $\pm 70 \text{ kg P}_2\text{O}_5$.

c. Kali

Een kalibemesting is alleen nodig op de zandgronden en de lichte zavel. Hier zal men 2 baal strooien over het gehele bedrijf. Deze gronden beslaan 25 à 30% van de oppervlakte.

Op de andere gronden ontvangen aardappelen nog wel een kleine gift ($1\frac{1}{2}$ à 2 baal). In het rapport van de pachters (Mei 1944) wordt alleen voor aardappelen 3 baal patent kali gerekend.

Gemiddeld is voor de gehele polder 1 baal K_2O ingecalculleerd.

Stalmestkosten zijn intern.

Kalk wordt niet gestrooid.

Kosten groenbemesting: opgenomen onder zaaizaadkosten resp. arbeidsloon.

2. Bemestingskosten

a. Stikstof

Gewas	Bemesting in kg zuiver per ha	Aantal ha	Totaal in kg zuiver
Wintertarwe	55 kg	7 ha	385 kg
Zomertarwe	55 "	3 "	165 "
Zomergerst	55 "	2 "	110 "
Haver	55 "	2,5"	138 "
Erwten	10 "	2,5"	25 "
Koolzaad	120 "	2 "	240 "
Spinaziezaad	90 "	1 "	90 "
Vlas	30 "	5 "	150 "
Consumptie-aardappelen	120 "	2 "	240 "
Pootaardappelen	80 "	3 "	240 "
Suikerbieten	160 "	5,5"	880 "
Voederbieten	160 "	0,2"	32 "
Grasland	50 "	1 "	50 "
Rode klaver	-	1,3"	-
Totaal verbruik		38,-ha	2745 kg

Gemiddelde prijzen stikstofmeststoffen voor oogst 1950.

Chilisalpeter	f. 1,43	per kg zuiver
Kalksalpeter	" 1,07	" " "
Kalkstikstof	" 1,06	" " "
Kalkammonsalpeter	" 0,82	" " "

Gewogen gem. prijs f. 0,92 per kg zuiver

Kosten stikstofbemesting per typebedrijf $2745 \times f.0,92 = f.2525,-$

b. Fosforzuur

Prijs superfosfaat per kg zuiver f. 0,50.
Gemiddelde fosfaatgift is aangehouden op 70 kg zuiver per ha.
Kosten fosfaatbemesting per typebedrijf:
 $38 \times 70 = 2660 \text{ kg à f. 0,50} = \text{f. 1330,-}$

c. Kali

Prijs kalizout 40% per kg zuivere kali = f. 0,31.
Gemiddelde kaligift 40 kg per ha.
Kosten kalibemesting per typebedrijf:
 $38 \times 40 = 1520 \text{ kg à f. 0,31} = \text{f. 471,-}$

d. Totale bemestingskosten

De totale bemestingskosten bedragen;	
a. Stikstof	f. 2525,-
b. Fosforzuur	" 1330,-
c. Kali	" 471,-
Totaal	f. 4326,-
Per ha cultuurgrond	" 114,-

Bijlage IX-G

DE VOEDERVOORZIENING VAN DE VEESTAPEL

De paarden en koe lopen tot Augustus in de weide, komen daarna op de stoppelklaver (bijv. vlasstoppel). Van de stoppelklavers wordt 2 ha gehooid (opbrengst 2 ton hooi per gemaaid ha).

Aanwezig zijn de volgende hoeveelheden ruwvoedermiddelen:

1. 1,3 ha x 9 ton = 11,7 ton klaverhooi.
2. 20 are voederbieten à 60 ton = 12 ton.
3. 5,5 ha suikerbietenblad (waarvan $\frac{1}{3}$ wordt ondergeploegd).
4. erwtenstro, kanthooi, kaf en stoppelklaverhooi (wordt desnoods van de ruiter gevoerd).

Daar de veestapel klein is in verhouding tot het aanwezige ruwvoeder en dientengevolge per koe meer verloren gaat dan bij een grotere veestapel, zijn de hoeveelheden ruwvoeder welke voor de verkoop beschikbaar zijn niet nauwkeurig te bepalen.

Aangenomen is eenvoudigheidshalve:

1. $\frac{2}{3}$ van het suikerbietenblad wordt te velde verkocht, voor f. 150,- per ha.
2. al de voederbieten worden vervoerd.
3. van het klaverhooi wordt 4 ton vervoerd. 7,7 ton wordt dus verkocht.
4. van het erwtenstro wordt 2 ton vervoerd.

Verder wordt aangenomen:

- a) dat het krachtvoeder, benodigd voor de koe wordt aangekocht nl. 300 kg.
- b) dat de paarden per jaar in totaal 600 kg haver ontvangen.

Tenslotte wordt aangenomen dat in het bedrijf 6 ton stro wordt verbruikt. (strooisel, afdekken enz.)

Bijlage IX-H

DIVERSE KOSTEN

1. Rente kort omlopend kapitaal

De rente over het in de gewassen geïnvesteerde bedrijfskapitaal is berekend volgens de bij het L.E.I. in gebruik zijnde normen. De berekening is als volgt:

Granen, erwten, zaden en vlas:	25	ha	x	f. 20,-	=	f. 500,-
Aardappelen:	5	"	x	" 25,-	=	" 125,-
Bieten:	5,7	"	x	" 20,-	=	" 114,-
Lucerne (hoofdgewas):	1,3	"	x	" 15,-	=	" 20,-
Nagewassen:	13	"	x	" 3,-	=	" 39,-
				Totaal		f. 798,-

2. Afschrijving veestapel

De afschrijving op werkpaarden is berekend op basis van een waardevermindering van f. 250,- over een periode van 13 jaar. Hierbij is uitgegaan van een waarde van f. 800,- op 3 à 4 jarige leeftijd en een verkoopwaarde van f. 550,- op 16 jarige leeftijd. De kosten voor afschrijving bedragen dus voor 3 paarden f. 58,- per jaar.

De afschrijving op de melkkoe, welke in het algemeen voor eigen gebruik wordt aangehouden is berekend op basis van een aanloopprijs van f. 800,- en een verkoopprijs na drie lactatieperiodes van f. 500,-. De jaarlijkse waardevermindering bedraagt dus gemiddeld f. 100,-.

3. Rente levende inventaris

Over het gemiddeld geïnvesteerde kapitaal is 4% rente in rekening gebracht:

Werkpaarden	4% van f. 2025,-	=	f. 81,-
Melkkoe	4% van " 650,-	=	" 26,-
	Totaal		f. 107,-

4. Hoefbeslag

Deze kosten zijn als volgt berekend voor 2 werkpaarden.

2 maal vierkant beslaan:	4 x f. 8,-	=	f. 32,-
2 maal verleggen:	4 x " 5,-	=	" 20,-
			f. 52,-
voor 3e paard alleen hoefverzorging	"		8,-
	Totaal		f. 60,-

5. Ontsmettingsmiddelen

De kosten voor ontsmetting van zaaizaad van granen, peulvruchten en vlas zijn gebaseerd op een prijs van het ontsmettingsmiddel van f. 3,- per kg, bij een verbruik van \pm 0,2 kg per 100 kg zaaizaad.

De kosten voor ontsmetting van bietenzaad zijn berekend bij een prijs van f. 3,40 per kg en een verbruik van 0,8 kg. per 100 kg zaaizaad.

In totaal bedragen de ontsmettingskosten f. 24,- per bedrijf.

6. Omzetbelasting

Voor het jaar 1950 worden de volgende producten belast bij levering aan ondernemers:

zaden	3%
vlas	1%
hooi en stro	3%

Het totaal bedrag aan verschuldigde omzetbelasting is als volgt berekend:

Koolzaad:	3%	van f. 2530,-	= f. 76,-
Spinaziezaad:	3%	" " 770,-	= " 23,-
Vlas:	1%	" " 7200,-	= " 72,-
Klaverhooi:	3%	" " 578,-	= " 17,-
Stro en overige:	3%	" " 1785,-	= " 54,-
Totaal			f. 242,-

7. Keurings- en plombekosten pootaardappelen

De keurings- en plombekosten voor pootaardappelen zijn voor de gehele oppervlakte als volgt.

Kosten bij aangifte	3 ha à f. 11,- per ha	= f. 33,-
Aardappelmoeheidsonderz.	3 " à " 2,50 " "	= " 7,50
Plombekosten	37500 kg à f. 0,45 per 100 kg	= " 168,75
Totale kosten		f. 209,25

8. Dekgeld

Als dekgeld voor de aanwezige melkkoe is f. 15,- in rekening gebracht. Aangezien voor de paardenstapel de fokkerij buiten beschouwing is gebleven, behoeft hiervoor niets te worden opgenomen.

9. Veeartskosten

Deze post berust op een schatting. Zij werd gesteld op f. 20,- per jaar.

10. Verzekering

De kosten van verzekering werden aangehouden op het gemiddelde van de akkerbouw-staatsbedrijven uit het boekjaar 1948/'49 nl. f. 4,- per ha.

Bovendien is f. 30,- opgenomen voor W.A. verzekering tegen brand. Volgens inlichtingen is thans iedere boer in de polder verzekerd tegen brand W.A. Het tarief bedraagt f. 0,75 per ha. Voor het type-bedrijf is dit dus f. 30,-.

De kosten van veeverzekering, voorzover niet in bovenstaand bedrag begrepen, zijn gesteld op f. 80,- in totaal.

11. Onderhoud drainage

Het onderhoud van de drainage is voor rekening van de pachter. De hoogte van deze kosten is echter moeilijk te bepalen daar slechts zeer weinig gegevens beschikbaar zijn. Op basis van de cijfers uit de andere zeekleigebieden zijn de kosten voor het onderhoud van de drainage gesteld op f. 3,- per ha. Hierbij kan worden opgemerkt, dat in de indirecte uren begrepen zijn de uren voor het onderhoud van drainage door eigen personeel.

12. Aangekocht krachtvoer

De kosten bedragen 300 kg à f. 27,50 = f. 82,50.

13. Afleveringskosten suikerbieten

Het vervoer van de bieten van de hoop aan de weg tot in het schip geschiedt per auto.

De kosten hiervan bedragen momenteel f. 2,75 per ton bruto. De netto bietenopbrengst is gesteld op 44000 kg netto of ± 49 ton bruto.

De vrachtkosten bedragen dus $49 \times f.2,75 = f.134,75$ per ha
 Weegloon 44 ton à f.0,15 = " 6,60

Totaal f.141,35

Totaal voor 5,5 ha $5,5 \times f.141,35 = f.777,-$.

14. Afleveringskosten granen, zaden, peulvruchten en pootaardappelen

Voor het ophalen van de granen door de gehele polder is het tarief 0,25 per 100 kg, hetgeen verhoogd zal worden tot f.0,30 per 100 kg. In totaal bedragen de kosten 725 à f.0,30 = f.218,-.

De vrachtkosten van pootaardappelen zijn gesteld op f.0,30 per 100 kg en totaal is berekend 44500 kg à f.0,30 = f.134,-.

15. Algemene kosten

Deze post heeft betrekking op allerlei kleine kosten als licht, water, drukwerken, porti, boekhouding, marktbezoek enz. Deze kosten zijn gesteld op het gemiddelde onkostencijfer van f.15,- per ha, dat berekend werd uit de fiscale boekhoudingen van een aantal bedrijven in de Wieringermeer.

Diverse kosten

In totaal bedragen de diverse kosten:

Omschrijving	Kosten per type-bedrijf	Idem per ha cultuurgrond
1. Rente omlopend kapitaal	f. 798,-	f.21,-
2. Afschrijving veestapel	" 158,-	" 4,-
3. Rente levende inventaris	" 167,-	" 3,-
4. Hoefbeslag	" 60,-	" 2,-
5. Ontsmettingsmiddelen	" 24,-	" 1,-
6. Omzetbelasting	" 242,-	" 6,-
7. Keurings- en plombekosten	" 209,-	" 5,-
8. Dekgelden	" 15,-	" 1,-
9. Veeartskosten	" 20,-	" 1,-
10. Verzekering	" 262,-	" 7,-
11. Onderhoud drainage	" 114,-	" 3,-
12. Aangekocht kraachtvoer	" 82,50	" 2,-
13. Afleveringskosten suikerbieten	" 777,-	" 30,-
14. " " granen, zaden, peulvruchten en pootaardappelen	" 352,-	" 15,-
15. Algemene kosten	" 570,-	" 15,-
	f.3791,-	f.100,-

Noten behorende bij staat van Bijlage XI.

- 1) Gemiddelde van staatslandbouwbedrijven Oogst 1948.
- 2) Prijs die naar schatting weergeeft een redelijke verhouding van vraag en aanbod bij het kostenniveau van 1948.
- 3) Opbrengst in gld per ha aardappelen ad f.1778,- als gemiddelde voor 11 staatslandbouwbedrijven; de goedgekeurde oppervlakte maakte hier ongeveer een zelfde percentage uit voor de totale aardappeloppervlakte als op het typebedrijf. In het bedrag is begrepen de opbrengst pootaardappelen, welke niet afzonderlijk bekend was.
- 4) Prijs per 1000 kg.

KOSTENPEIL VAN VOOR- EN NACALCULATIE OOGST 1948

Bijlage X

1. Arbeidskosten (personeelsbezetting als voor oogst 1950)
 - a. Gemiddeld uurloon (vlg. C.A.O. 1948/49): f.0,89 per uur
 - b. Accoordloon vlg. C.A.O. voor oogst 1948
 - c. Sociale lasten 17,7%:

Ziektewet	2,- %	Kinderbijslag	6,- %
Ziekenfondsverz.	1,9 %	Ongevallenwet	1,8 %
Vereveningsheffing	4,5 %	Ouderdoms- en invaliditeitsverz.	1,5 %
 - d. Sociale lasten en bijkomende kosten voor werkzaamheden, verricht door personeel van Bureau Oogstvoorziening e.d. 30 %
 - e. Vergoeding voor reis- en verblijfkosten kwam in 1948 niet ten laste van de pachter -
2. Werk door derden.
 - a. Dorsen in het veld: f.2,60 per 100 kg
 - Dorsen uit de schuur: " 2,- " 100 kg (na 1 Oct.)
 - b. Dorsen van koolzaad: " 90,- " ha
 - c. Machinaal trekken van vlas: " 95,- " ha
 - d. Afleveringskosten: " 0,25 " 100 kg
3. Werktuigkosten.
 - a. Afschrijving en rente zijn gebaseerd op het prijspeil van de afzonderlijke werktuigen in 1948.
 - b. Onderhoud en reparatie van werktuigen gebaseerd op de gegevens van staatslandbouwbedrijven (akkerbouwbedrijven) over oogst 1948.
4. Brandstoffen en smeermiddelen voor trekker

Prijzen per 100 l./kg:	Benzine	f.26,-	Smeerolie	f.64,50
	Petroleum	" 13,85	Spuitsvet	" 83,50
5. Zaaizaad en pootgoed

Prijzen p. 100 kg:	Tarwe	f. 31,90	1e nab.,	f.20,50	eigen bedrijf
	Gerst	" 31,75	1e nab.,	" 19,50	" "
	Haver	" 36,50	orig./1e nab.,	" 18,-	" "
	Groene erwten	" 45,75	orig./1e nab.,	" 38,-	" "
	Vlas	" 82,50	1e nab.		
	Koolzaad	" 118,-			
	Bootaardappelen	" 21,50	klasse A 28/35	aankoop	
	"	" 16,60	" A 35/45	eigen bedrijf	
	"	" 11,75	" B 35/45	"	
	"	" 1,50	bewaarvergoeding		
6. Meststoffen. Prijzen per kg zuivere meststof:

Stikstof	f.0,79,
fosforzuur	f.0,42,
kali	f.0,31.
7. Ondernemingsbelasting. Het bedrag voor deze post, geldende voor de pachters-bedrijven (akkerbouw) is onveranderd voor het typebedrijf ingecalculleerd.

Bijlage XI

OPBRENGSTEN PER GEWAS (NAAR HOEVEELHEID EN PRIJS)
Voor- en nacalculatie Oogst 1948.

Gewassen	Voorcalculatie 1948		Nacalculatie 1948	
	Opbrengsten kg/ha	Prijs gld/100 kg	Opbrengsten kg/ha	Prijs gld/100 kg
Wintertarwe	4300	21,-	4600	21,-
Zomertarwe	3600	21,-	4000	21,-
Zomergerst	3600	19,-	4500	21,-
Haver	4200	17,50	4750	18,50
Erwten	3400	35,-	2850	35,-
Koolzaad	2300	70,-	2400	70,-
Spinaziezaad	1400	70,-	1200	70,-
Vlas (ongeropeld)	8000	16,75	8400	16,75 ¹⁾
Cons.aardappelen (excl. veevoer)	29000	6,50 ²⁾	3)	3)
Suikerbieten	44000	32,- ⁴⁾	41000	36,50 ⁴⁾
	(16,5%)		(16,2%)	

Noten zie blz. 84.

VERGELIJKING VAN DE RENTABILITEIT VAN HET TYPEBEDRIJF EN VAN
PRAKTIJKBEDRIJVEN VAN OOGST 1948

Omschrijving	Akkerbouwbedrijven					Gemengde bedrijven		
	Typebedrijf		Pacht- bedr. Gem.v. 11 bedr.	Staatslandb.bedr.		Pacht- bedr. Gem.v. 7 bedr.	Staatslandb.bedr.	
	Voor- calc. 1948	Naocal- culatie 1948		Gem.v. 4bedr. I	Gem.v. 4bedr. II		Gem.v. 5bedr. III	Gem.v. 6bedr. IV
	1948	1948	bedr.	I	II	bedr.	III	IV
Oppervl. cultuurgrond	38 ha	38 ha	41,8ha	41,5ha	73,4ha	36,9ha	24,3ha	22,9ha
Gem. classificatie- cijfer v.d. grond			84,5	86	94	60,5	76,5	51,5
Grondgebruik in % v/d cultuurgrond								
1. Granen	37 %	37 %	34 %	38 %	35 %	34 %	25 %	17 %
2. Peulvruchten	4 %	4 %	5 %	1 %	4 %	5 %	-	4 %
3. Handelszaden	11 %	11 %	9 %	11 %	13 %	6 %	11 %	5 %
4. Vlas	13 %	13 %	15 %	13 %	13 %	9 %	14 %	11 %
5. Cons. aardappelen	9 %	9 %	9 %	9 %	15 %	8 %	11 %	8 %
6. Pootaardappelen (goedgekeurd)	7 %	7 %	7 %	7 %	2 %	9 %	5 %	13 %
7. Suikerbieten	12 %	12 %	11 %	12 %	12 %	6 %	13 %	17 %
8. Voederbieten	-	-	1 %	-	-	3 %	1 %	2 %
9. Grasland + klaver	7 %	7 %	6 %	8 %	4 %	19 %	18 %	23 %
10. Overige gewassen	-	-	3 %	1 %	2 %	1 %	2 %	-
Kosten 3)	gld/ha	gld/ha	gld/ha	gld/ha	gld/ha	gld/ha	gld/ha	gld/ha
1. Arbeidskosten	341	343	367	393	382	274	514	535
2. Werk door derden	108	111	85	112	76	94	90	88
3. Werktuigkosten	102	102	118	90	123	94	110	99
4. Brandstoffen en smeermiddelen	16	16	25	12	18	9	5	-
5. Zaaizaad en pootgoed	103	103	84	112	96	49	110	111
6. Aangek. meststoffen	100	100	98	82	95	103	112	122
7. Ziektebestr. middelen	8	8	.	5	14	.	3	13
8. Afschrijving + onderhoud gebouwen	8	8	9	4	6	7	6	1
9. Aangekocht veevoer	2	2	12	5	3	23	35	25
10. Diverse kosten	68	68	95	76	70	88	95	100
11. Ondernemingsbel.	14	14	14	-	-	24	-	-
Totale kosten	870	875	907	891	883	765	1080	1094
12. Pacht (excl. huur- waarde woning)	(104)	(104)	109	112	135	74	92	55
Opbrengsten 3)								
1. Granen	300	338	302	328	331	237	190	103
2. Peulvruchten	47	39	72	24	73	46	-	23
3. Handelszaden	153	155	123	170	195	90	188	60
4. Vlas	176	185	155	193	166	100	181	159
5. Aardappelen	358	281	312	289	247	295	299	480
6. Bieten	167	177	167	202	176	103	176	197
7. Veehouderijproducten	19	19	8	18	6	183	328	277
8. Overige opbrengsten	85	90	124	141	107	76	68	53
Totale opbrengsten	1305	1284	1263	1365	1301	1130	1430	1352
Resultaten								
Opbrengsten-Kosten (excl. pacht)	435	409	356	474	418	365	350	258
Berekende kosten han- denarbeid boer	18	18	18	48	17	31	157	152
Inkomen v.d. boer + pacht	453	427	374	522	435	396	507	410

1) Incl. verhuurd vlasland

2) Incl. werk voor derden

3) Alles per ha cultuurgrond, gemeten maat

BIJZONDERHEDEN WAARMEE BIJ HET BEOORDELEN VAN LEVENSTAANDE TABEL
REKENING GEHOUDEN MOET WORDEN
(zie tevens opmerkingen bij tabel 4 § 7)

B o u w p l a n.

Het percentage pootaardappelen geeft uitsluitend weer de goed-gekeurde oppervlakte. In het percentage voor consumptieaardappelen zijn ook begrepen de afgekeurde pootaardappelen, nl.:

Typebedrijf	- 1,3 %
Pachtbedrijven-akkerbouwtype	- 5 %
Pachtbedrijven-gemengd type	- 1 %
Staatslandbouwbedr.-akkerbouwbedr. I	- 1,5 %
idem II	- 2 %
Gemengde bedr. III	- 0,4 %
idem IV	- -

K o s t e n.

1. Arbeidskosten. Voor de pachtbedrijven zijn de kosten voor de handenarbeid van de boer gesteld op 700 en 1100 uren, resp. voor akkerbouw- en gemengde bedrijven.
Voor de staatslandbouwbedrijven zijn de arbeidskosten van de bedrijfsleiders berekend met behulp van de gewerkte uren voor handenarbeid volgens tijdschrijfgegevens. De waardering van deze uren geschiedde, in afwijking van die voor het typebedrijf, op basis van het loon van een vaste arbeider met een toeslag eerste knecht of voorman.
2. Werktuigkosten. De rentekosten over het geïnvesteerde kapitaal in de werktuigeninventaris waren niet opgenomen in de fiscale boekhoudingen en zijn voor de pachtbedrijven en de staatslandbouwbedrijven gelijkgesteld aan die van het typebedrijf. Voor 1948 bedragen deze kosten f.18,- per ha cultuurgrond.
3. Zaaizaad en pootgoed. Voor de pachtbedrijven betreft dit uitsluitend de kosten van het aangekochte zaaizaad en pootgoed. Op deze bedrijven is zaaizaad en pootgoed van eigen bedrijf noch als kosten noch als opbrengst in rekening gebracht.
4. Afschrijving en onderhoud gebouwen. De kosten voor het onderhoud zijn voor het typebedrijf en de pachtbedrijven gesteld op f.1,- per ha cultuurgrond. Voor de pachtbedrijven zijn deze kosten in mindering gebracht van de verzamelpost voor onderhoudskosten uit de fiscale boekhoudingen, die o.a. ook werktuigen e.d. omvat.
5. Diverse kosten.
 - a. De rente over het in de gewassen geïnvesteerde bedrijfskapitaal is voor de pacht- en staatslandbouwbedrijven op dezelfde wijze berekend als voor het typebedrijf.
 - b. De rentekosten van de levende have in de afschrijving op werkpaaarden zijn voor de pacht- en voor de staatslandbouwbedrijven, type akkerbouw, gelijkgesteld aan die van het typebedrijf. Voor de gemengde bedrijven zijn de rentekosten van de levende have overeenkomstig de omvang van de veehouderij hoger gesteld.
6. Ondernemingsbelasting. Op de staatslandbouwbedrijven was deze niet van kracht.

O p b r e n g s t e n .

1. De vermelde bedragen hebben bij de pachtbedrijven uitsluitend betrekking op verkoop en privéverbruik. Voor het typebedrijf en de staatslandbouwbedrijven is hierin eveneens begrepen de opbrengst van zaaizaad en pootgoed, aangewend voor de volgende oogst; onder de kosten zijn voor deze bedrijven tevens opgenomen die van het verbruik van zaaizaad en pootgoed uit het eigen bedrijf.
2. Onder overige opbrengsten is voor de staatslandbouwbedrijven een bedrag begrepen voor uitgevoerde werkzaamheden voor derden. Deze bedragen zijn gemiddeld
voor de akkerbouwbedrijven onder I f. 21,- per ha cultuurgrond
" II " 19,- " " "
voor de gemengde bedrijven " III " 13,- " " "
" IV " 13,- " " "
3. Daar bij de pachtbedrijven een deel van het vlas betrekking heeft op verhuurd vlasland zijn de opbrengsten (evenals de kosten) lager dan voor de bedrijven waar al het vlas in eigen beheer wordt geteeld.

OVERZICHT VAN DE RENTABILITEIT VAN HET TYPEBEDRIJF VOOR DE
VOORCALCULATIE OOGST 1950 EN OOGST 1948 (bij verschillend bouwplan)

Omschrijving	Voorcalou- latie oogst 1950	Voorcalculatie voor oogst 1948	
		B Bouwplan 1950	A Bouwplan 1948
Oppervlakte cultuurgrond	38,- ha	38,- ha	38,- ha
Grondgebruik in % v.d. cult. gr.			
1. Granen	38 %	38 %	37 %
2. Peulvruchten	7 %	7 %	4 %
3. Handelszaden	8 %	8 %	11 %
4. Vlas	13 %	13 %	13 %
5. Cons. aardappelen	6 %	6 %	9 %
6. Poot-aardappelen (goedgek.)	6 %	6 %	7 %
7. Suikerbieten	14 %	14 %	12 %
8. Voederbieten	1 %	1 %	-
9. Grasland + klaver	6 %	6 %	7 %
Kosten	gld/ha	gld/ha	gld/ha
1. Arbeidskosten	383,-	340,-	341,-
2. Werk door derden	121,-	113,-	108,-
3. Werktuigkosten	114,-	102,-	102,-
4. Brandstoffen en smeermiddelen	19,-	16,-	16,-
5. Zaaizaad en pootgoed	103,-	99,-	103,-
6. Aangek. meststoffen	114,-	99,-	100,-
7. Ziektebestrijdingsmiddelen	8,-	8,-	8,-
8. Afschr. + onderh. gebouwen	8,-	8,-	8,-
9. Aangekocht veevoer	2,-	2,-	2,-
10. Diverse kosten	68,-	67,-	68,-
11. Ondernemingsbelasting	-	14,-	14,-
Totale kosten	940,-	868,-	870,-
12. Pacht (excl. huurw. woning)	(104,-)	(104,-)	(104,-)
Opbrengsten			
1. Granen	335,-	308,-	300,-
2. Peulvruchten	81,-	78,-	47,-
3. Handelszaden	87,-	111,-	153,-
4. Vlas	189,-	176,-	176,-
5. Aardappelen	333,-	305,-	358,-
6. Suikerbieten	236,-	204,-	167,-
7. Veehouderij-producten	18,-	19,-	19,-
8. Overige opbrengsten	62,-	82,-	85,-
Totale opbrengsten	1341,-	1283,-	1305,-
Resultaten			
Opbrengsten-kosten (excl. pacht)	401,-	415,-	435,-
Berekende kosten handenarbeid boer	21,-	18,-	18,-
Inkomen v.d. Boer + pacht	422,-	433,-	453,-

Bijlage XIV

RESULTATEN PER HA CULTUURGROND VAN EEN AANTAL PACHTBEDRIJVEN
OVER DE JAREN 1946, 1947 EN 1948

Omschrijving	Akkerbouwbedrijven			Gemengde bedrijven		
	Boekjaar 1948/49 gem. 11 bedr.	Boekjaar 1947/48 gem. 12 bedr.	Boekjaar 1946/47 gem. 11 bedr.	Boekjaar 1948/49 gem. 7 bedr.	Boekjaar 1947/48 gem. 6 bedr.	Boekjaar 1946/47 gem. 4 bedr.
Oppervlakte cult.gr.	41,80 ha	41,20 ha	39,30 ha	36,90 ha	37,30 ha	35,55 ha
Grondgebruik in % v/d cultuurgrond						
1. Granen	34 %	44 %	68 %	34 %	48 %	64 %
2. Peulvruchten	5 %	5 %	7 %	5 %	4 %	7 %
3. Handelszaden	9 %	9 %	8 %	6 %	3 %	4 %
4. Vlas	15 %	16 %	4 %	9 %	10 %	4 %
5. Aardappelen	16 %	11 %	3 %	17 %	10 %	5 %
6. Bieten	12 %	9 %	5 %	9 %	7 %	8 %
7. Grasland + klaver	6 %	4 %	5 %	19 %	18 %	7 %
8. Overige gewassen	3 %	2 %	-	1 %	-	1 %
Kosten						
1. Arbeidskosten	367	307	259	274	258	245
2. Werk door derden	85	73	103	94	63	86
3. Werktuigkosten	118	111	109	94	105	120
4. Brandstoffen + smeer middelen	25	21	11	9	-	7
5. Zaaizaad en pootgoed	84	86	115	49	66	94
6. Aangek. meststoffen	98	97	105	103	128	98
7. Afschrijving en onderh. gebouwen	9	11	10	7	12	10
8. Aangekocht veevoeder	12	7	15	23	15	24
9. Diverse kosten	109	118	86	112	108	87
Totale kosten (excl. pacht)	907	831	813	765	755	771
10. Pacht (excl. huurw. woning) 1)	109	99	74	74	77	78
Opbrengsten						
1. Granen	302	300	517	237	286	454
2. Peulvruchten	72	57	48	46	34	42
3. Handelszaden	123	62	50	90	18	30
4. Vlas	155	118	35	100	82	26
5. Aardappelen	312	244	55	295	230	124
6. Bieten	167	158	88	103	76	47
7. Veehouderijprod.	8	7	7	183	156	59
8. Vergoedingen	8	-	73	3	1	16
9. Overige opbrengsten	116	97	71	73	78	92
Totale opbrengsten	1263	1043	944	1130	961	890
Resultaten						
Opbrengsten-Kosten (excl. pacht)	356	212	131	365	206	119
Berekende kosten han- denarbeid boer	16	17	18	31	29	31
Inkomen v/d boer+pacht	374	229	149	396	235	150

1) De variaties in de kosten van de pacht per ha worden veroorzaakt door de onderlinge verschuiving van akkerbouwbedrijven naar de meer gemengde bedrijven en tevens door de verschillen in de betaalde pacht in de opeenvolgende jaren op enige bedrijven.

Bij de beoordeling van de resultaten uit nevanstaande tabel dient rekening te worden gehouden met de volgende punten:

1. Bij de omrekening van de kosten en opbrengsten per ha cultuurgrond (gemeten maat) is de oppervlakte van het onland (sloten en wagenpaden) gesteld op 2 $\frac{1}{2}$ % van de kadastrale oppervlakte (exclusief erf).

2. In de kosten zijn eveneens begrepen de b e r e k e n d e kosten voor de rente over het geïnvesteerde kapitaal en de arbeidskosten voor de handenarbeid van de boer. Deze kosten vloeien niet voort uit de fiscale boekhoudingen.

De rentekosten zijn voor de verschillende jaren gelijkgesteld aan die voor oogst 1948. Ze hebben betrekking op het kapitaal, geïnvesteerd in werktuigeninventaris en veestapel alsmede op het kort omlopend kapitaal, geïnvesteerd in de gewassen te velden.

Het aantal uren welke de boer handenarbeid verricht is voor de akkerbouwbedrijven gesteld op 700 uur per jaar, overeenkomstig gegevens van bedrijven van + 40 ha in de Noordelijke Bouwstreek van Groningen. Ook in de verslagen van de Accountantsdienst, welke betrekking hebben op de boekhoudkundige resultaten van enkele Wieringermeerbedrijven over de jaren 1939 t/m 1941, zijn aantallen uren handenarbeid van de boer vermeld. In 1939 was dit aantal hoger dan 1000, in de latere jaren echter lager.

Op de meer gemengde bedrijven is het aantal arbeidsuren van de boer hoger dan op de zuivere akkerbouwbedrijven. Op grond van gegevens van enkele overeenkomstige gemengde bedrijven uit de Friese Kleibouwstreek is het aantal uren handenarbeid van de boer per jaar op 1100 gesteld.

3. Voor zover op de pachtbedrijven gebruik is gemaakt van auto of motor, zijn de kosten hiervan opgenomen, doch de fiscale afschrijvingsbedragen zijn buiten beschouwing gelaten.

4. In de opbrengsten per ha zijn (onder 8) eveneens begrepen de ontvangen vergoedingen uitgekeerd door de Rijksdienst voor Landbouwherstel en de Cultuurtechnische Dienst. In het bijzonder voor oogst 1946 zijn deze vergoedingen van belang, nl. voor akkerbouwbedrijven en gemengde bedrijven resp. gemiddeld f.73,- per ha en f.16,- per ha.

AANVULLEND OVERZICHT VAN DE RENTABILITEIT VAN HET TYPEBEDRIJF
EN VAN PRAKTIJKBEDRIJVEN

Bijlage XV

VERGELIJKING VAN DE RENTABILITEIT VAN HET TYPEBEDRIJF
EN VAN PRAKTIJKBEDRIJVEN VAN OOGST 1949

Omschrijving	Typebedrijf		Gem. van 9 pacht- bedrijven	Staatslandb. bedr.	
	Voorcalc. 1949	Nacalc. 1949		Gem. van 4 bedr. I	Gem. van 4 bedr. II
Oppervlakte cultuurgrond	38 ha	38 ha	39,4 ha	40,7 ha	71,7 ha
Classificatiecijfer van de grond			80,7	86	94
<u>Grondgebruik in % v.d. cultuurgrond</u>					
1. Granen	38 %	38 %	36 %	35 %	35 %
2. Peulvruchten	7 %	7 %	7 %	6 %	6 %
3. Handelszaden	8 %	8 %	9 %	18 %	17 %
4. Vlas	13 %	13 %	11 %	12 %	14 %
5. Consumptie-aardappelen	6,5%	6,5%	12 %	11 %	11 %
6. Pootaardappelen (goedgekeurd)	6,5%	6,5%			
7. Suikerbieten	14,5%	14,5%	12 %	12 %	12 %
8. Voederbieten	0,5%	0,5%	0 %	0 %	2 %
9. Grasland + klaver	6 %	6 %	10 %	6 %	3 %
10. Overige gewassen	-	-	3 %	0 %	0 %
<u>Kosten 1)</u>	<u>gld/ha</u>	<u>gld/ha</u>	<u>gld/ha</u>	<u>gld/ha</u>	<u>gld/ha</u>
1. Arbeidskosten	362	362	357	421	371
2. Werk door derden	113	123	109	93	74
3. Werktuigkosten	109	109	145	104	121
4. Brandstoffen en smeermiddelen	16	16	25	12	20
5. Zaaizaad en pootgoed	106	106	54	108	120
6. Aangekochte meststoffen	99	99	104)	105	97
7. Ziektebestrijdingsmiddelen	8	8	.		
8. Afschrijving en onderhoud gebouwen	8	8	12	11	5
9. Aangekocht veevoer	2	2	13	5	3
10. Diverse kosten	67	67	89	94	77
11. Ondernemingsbelasting	14	21	21	-	-
Totale kosten	904	921	929	953	888
12. Pacht (excl. huurwaarde woning)	.	.	108	107	130
<u>Opbrengsten 1)</u>					
1. Granen	328	438	435	.	.
2. Peulvruchten	78	91	113	.	.
3. Handelszaden	95	109	139	.	.
4. Vlas	168	173	126	.	.
5. Aardappelen	305	312	245	.	.
6. Bieten	230	217	188	.	.
7. Veehouderijproducten	18	18	57	.	.
8. Overige opbrengsten	62	64	117	.	.
Totale opbrengsten	1284	1422	1420 2)	387	1349
<u>Resultaten</u>					
1. Opbrengsten - Kosten (excl. pacht)	380	501	491	434	461
2. Berskende kosten handenarbeid boer	19	19	19	51	16
3. Inkomen van de boer + pacht	399	520	510 2)	485	477

1) In guldens per ha cultuurgrond, gemeten maat.

2) Exclusief ontvangen vergoedingen, f. 16,- per ha cultuurgrond.

In rapport 149 zijn oorspronkelijk geen uitkomsten vermeld van praktijkbedrijven over oogst 1949, doordat de gegevens hierover niet voldoende tijdig beschikbaar waren. In verband hiermee is later een aanvulling op het rapport opgesteld en aan de Centrale Grondkamer verzonden (dd. 16 Maart 1951).

Deze aanvulling had betrekking op de gemiddelde resultaten van een negen-tal pachtbedrijven (akkerbouw-type) over oogstjaar 1949/50. De uitkomsten dezer pachtbedrijven konden worden vergeleken met enkele (reeds eerder - eind Januari 1951 - opgestelde) berekeningen over oogst 1949 van het typebedrijf.

In deze aanvullende bijlage wordt in nevenstaande staat een samenvatting gegeven van de berekeningen welke zijn opgesteld nadat het rapport in de oorspronkelijke vorm aan de Centrale Grondkamer was verzonden. Hierbij zij opgemerkt, dat de in deze staat vermelde gegevens over de staatslandbouwbedrijven, aanzienlijk later beschikbaar zijn gekomen en daardoor niet meer aan de Centrale Grondkamer zijn doorgegeven.

Bij het vergelijken van de nevenstaande uitkomsten blijkt, dat de nacalculatie van het typebedrijf slechts geringe afwijkingen vertoont t.o.v. de werkelijke praktijkcijfers over oogst 1949 van de pachtbedrijven.

Hierbij zij opgemerkt, dat de kosten van het zaaizaad en pootgoed uit het eigen bedrijf bij de pachtbedrijven niet zijn opgenomen in de kosten, noch in de opbrengsten. Dit is wel het geval bij het typebedrijf en eveneens bij de staatslandbouwbedrijven. Rekening houdend met dit feit, liggen zowel de kosten als de opbrengsten van de pachtbedrijven ongeveer f.50.- per ha hoger dan bij de typeberekening (nacalculatie).

Anderzijds zijn in de kosten van de pachtbedrijven uitgaven begrepen, welke niet speciaal ten behoeve van het bedrijf worden verricht, zoals bijv. autokosten tot een bedrag van ca. f.16.- (per ha) voor onderhoud en brandstoffen, e.a. Overigens kan worden opgemerkt, dat het kostenniveau van de typeberekening de werkelijkheid goed benadert, al zijn er tussen de afzonderlijke posten verschillen te zien.

De opbrengsten van het typebedrijf zijn - gezien de uitkomsten van de pachtbedrijven - wellicht iets aan de lage kant. In welke mate de opbrengsten van de pachtbedrijven beïnvloed zijn door bijzondere omstandigheden, zoals hogere opbrengstprijzen en opbrengsten in natura, (classificatiecijfer van de grond der pachtbedrijven ca 81; typebedrijf ca 73), zaaizaadteelt is echter niet te becijferen.

In het algemeen kan worden opgemerkt, dat het bedrag voor het inkomen van de boer + pacht, zoals dit voor oogst 1949 bij de nacalculatie is becijferd : door de uitkomsten van de pachtbedrijven op bevredigende wijze wordt bevestigd.

Bij de staatslandbouwbedrijven is dit bedrag over 1949 lager dan bij het typebedrijf. Over 1948 zijn de uitkomsten der staatslandbouwbedrijven echter in nog iets sterkere mate hoger geweest dan de pachtbedrijven en de overeenkomstige nacalculatie van het typebedrijf (zie bijlage XII, pag. 86). Waardoor de opbrengsten en de kosten der staatslandbouwbedrijven over 1949 resp. lager en hoger zijn dan de uitkomsten van pachtbedrijven en typebedrijf over hetzelfde jaar, is verder niet nagegaan. Gemiddeld over 1948 en 1949 sluiten de uitkomsten van de staatslandbouwbedrijven op bevredigende wijze aan bij de typeberekeningen.

Toelichting op de voor- en nacalculatie oogst 1949 van het typebedrijf.

a. Kosten

De voorcalculatie 1949 is gebaseerd op dezelfde hoeveelheden productiemiddelen als voor de overige voorcalculaties zijn aangehouden, op het voor oogst 1949 geldende kostenpeil en op hetzelfde bouwplan als voor de voorcalculatie voor oogst 1950 werd opgesteld.

Voor de nacalculatie 1949 is van dezelfde kosten uitgegaan als voor de voorcalculatie 1949, slechts de kosten van werk door derden (dorskosten en afleveringskosten) zijn verhoogd in verband met de grootte van de oogst. Deze verhoging komt neer op ca f.10.- per ha cultuurgrond.

Bij het vergelijken van de voorcalculaties voor de jaren 1948 t/m 1950 blijkt, dat de productiekosten van 1948 tot 1950 met ruim 8% zijn gestegen:

Kosten per ha cult.gr.	Voorcalculaties bij bouwplan 1950			Indexcijfers	
	1948	1949	1950	1948 = 100	
				1949	1950
Arbeidskosten + werk door derden	453,-	475,-	504,-	104,9	111,3
Werktuigkosten + brandstoffen + smeerm.	118,-	125,-	133,-	105,9	112,7
Zaaizaad/pootgoed + meststoffen	198,-	205,-	217,-	103,5	109,6
Overige kosten (excl. ondernemingsbelasting)	85,-	85,-	86,-	100,-	101,2
Ondernemingsbelasting	14,-	14,-	-	100,-	-
Totale kosten (excl. pacht)	868,-	904,-	940,-	104,1	108,3

b. Opbrengsten

Bij ongeveer gelijkblijvende kosten kan zich een belangrijk verschil voordoen tussen het werkelijke en het genormaliseerde opbrengstniveau. Speciaal bij oogst 1949 is dit het geval geweest, zowel door de zeer goede graanoogsten als door de relatief hoge prijzen voor gerst en haver. De rentabiliteitsberekeningen voor oogst 1949 van het typebedrijf zijn gebaseerd enerzijds op de prijzen en anderzijds op de opbrengsten in natura welke onderstaand zijn vermeld.

	Voorcalculatie 1949 (genormaliseerd)		Nacalculatie 1949 (geldend voor oogst 1949)	
	kg/ha	gld/100 kg	kg/ha	gld/100 kg
Wintertarwe	4300	22,50	5400	22,50
Zomertarwe	3600	22,50	4450	22,50
Zomergerst	3600	19,75	4320	28,-
Haver	4200	18,25	4860	23,50
Gr. erwten	3400	35,-	3475	40,-
Koolzaad	2300	60,40	2500	66,-
Spinaziezaad	1400	60,-	1400	60,-
Vlas (ongerepeld)	8000	16,-	8200	16,-
Cons. aardappelen (excl. veevoeder)	29000	6,50	.(f. 2370, ³).	
Suikerbieten	44000 1)	36,- 4)	45900 2)	32,60 ⁴)
Voeraardappelen		3,-		3,-
Graanstro		18,- 4)		15,- ⁴)

1) 16,5% suikergehalte.

2) Volgens Staatslandbouwbedrijf met 14,8% suikergehalte.

3) Gemiddelde van poot- en cons. aardappelen op Staatslandbouwbedrijf.

4) Prijs per ton.

c. Rentabiliteit bij de nacalculatie 1949 en de voorcalculatie 1949

Zowel de opbrengstprijz per 100/1000 kg, als de opbrengst in natura per ha gewas oefenen uiteraard een belangrijke invloed uit op de rentabiliteit der bedrijven. De mate waarin deze factoren van invloed zijn op de rentabiliteit van het typebedrijf is af te lezen uit onderstaande tabel:

Invloed opbrengst en prijs op rentabiliteit (typebedrijf)

Opbrengsten, gld. per ha cultuurgr.	I	II	III	Verschillen		
	Voorcalculatie 1949	Nacalculatie 1949	Werkelijke opbr. niveau tegen genorm. pr.	III-I (opbr. in natura)	II-III (prijs)	II-I (totaal)
1. Tarwe	242,2	302,9	302,9	60,7	-	60,7
2. Gerst	37,4	63,7	44,9	7,5	18,8	26,3
3. Haver	47,6	71,4	55,5	7,9	15,9	23,8
4. Gr. erwten	78,3	91,4	80,0	1,7	11,4	13,1
5. Koolzaad	73,1	86,8	79,5	6,4	7,3	13,7
6. Spinaziezaad	22,1	22,1	22,1	-	-	-
7. Vlas	168,4	172,6	172,6	4,2	-	4,2
8. Aardappelen ¹⁾	305,3	311,8	305,3	-	6,5	6,5
9. Suikerbieten ²⁾	229,3	216,6	216,6	- 12,7	-	- 12,7
10. Veehouderijproducten	17,8	17,8	17,8	-	-	-
11. Ov. opbrengsten	62,2	64,4	70,8	8,6	- 6,4	2,2
Totaal opbrengsten	1283,7	1421,5	1368,0	+ 84,3	+ 53,5	+137,8

- 1) Voor aardappelen is aangenomen dat de kg-opbrengst per ha in voor- en nacalculatie gelijk is. De verschillen welke naar voren komen zijn aan prijsverschillen toegerekend.
- 2) De suikerbieten geven een negatieve meeropbrengst onder III - I in verband met het lage suikergehalte voor 1949.

In bovenstaande tabel is naast de voorcalculatie 1949 (kolom I) en de nacalculatie - 1949 (kolom II) nog een derde berekening van de opbrengsten opgenomen (kolom III). Deze laatste berekening is gebaseerd op de werkelijke opbrengsten in natura (dus gelijk aan die van de nacalculatie-1949) en de genormaliseerde prijzen (dus gelijk aan die van de voorcalculatie-1949)

Uit de verschillen tussen III en I volgt de betekenis van het verschil in opbrengst in natura, gewaardeerd tegen genormaliseerde prijzen. Uit de cijfers volgt, dat de geldopbrengst van het typebedrijf over 1949 alleen reeds door de hogere opbrengsten in natura, ruim f.80.- per ha hoger was dan normaal.

De verschillen tussen II en III geven de invloed aan van de relatief hoge opbrengstprijzen, welke voor oogst 1949 hebben gegolden. Per ha cultuurgrond is de geldopbrengst door deze factor met ruim f.50.- per ha verhoogd.

Het verschil tussen II en I geeft aan de totale invloed van hogere opbrengsten in natura en hogere prijzen. Deze invloed komt neer op een verhoging van de geldopbrengst per ha cultuurgrond met ruim f.135.- Daar de hogere oogstopbrengst gepaard gaat met hogere kosten, ten bedrage van f.10.- per ha cultuurgrond, is de rentabiliteit uiteindelijk nog ruim f.125.- hoger dan normaal.

d. Rentabiliteit typebedrijf oogst 1949 en oogst 1950 bij normale opbrengsten in natura en werkelijke opbrengstprijzen

Tenslotte zijn nog berekeningen opgesteld over de invloed van het in de loop van 1949 en 1950 gewijzigde prijspeil van de oogstproducten, op de uitkomsten van de voorcalculaties voor het typebedrijf over 1949 en 1950.

De hiermee samengaande wijzigingen van de rentabiliteit, welke zijn bepaald op basis van de genormaliseerde opbrengsten in natura, kunnen uit onderstaande tabellen worden afgelezen.

1. Invloed prijswijzigingen op voorcalc. 1949.

Opbrengsten, gld. per ha cultuurgrond	Voorcalc. 1949 (genorm. opbrengsten in natura)		Invloed v. prijswijziging (b - a)
	a. genorm. prijspeil	b. werkelijk prijspeil	
Tarwe	242,2	242,2	-
Gerst	37,4	53,1	+ 15,7
Haver	47,6	61,2	+ 13,6
Gr. erwten	78,3	89,5	+ 11,2
Koolzaad	73,1	79,9	+ 6,8
Spinaziezaad	22,1	22,1	-
Vlas	168,4	168,4	-
Aardappelen	305,3	305,3 ¹⁾	-
Suikerbieten	229,3	229,3	-
Ov. opbrengsten	80,0	74,9	- 5,1
Totaal opbrengsten	1283,7	1325,9	+ 42,2

1) Cons. aardappelprijs + f.6,50 per 100 kg.

Zou de voorcalculatie voor 1949 niet zijn gesteld op het genormaliseerde prijsniveau, doch op de geraamde werkelijke opbrengstprijzen van de verschillende producten, dan zou de rentabiliteit van het typebedrijf ca f.40,- hoger zijn geweest. Het inkomen van de boer + pacht zou dan per ha cultuurgrond op ca f.440.- komen, in plaats van ca f.400.-

2. Invloed prijswijzigingen op voorcalculatie 1950

	Prijzen p. 100 kg		Voorcalcul. 1950		Invloed prijswijziging per ha
	a	b	Opbr. niv.	Opbr. niv.	
	Genormaliseerd	Geldend v. oogst 1950	a	b	
Tarwe	22,85	22,85	246,-	246,-	-
Gerst	20,75	28,75	39,-	55,-	+ 16,-
Haver	19,25	27,75	50,-	72,-	+ 22,-
Gr. erwten	36,-	40,-	81,-	89,-	+ 8,-
Koolzaad	55,-	60,50	67,-	73,-	+ 6,-
Spinaziezaad	55,-	55,-	20,-	20,-	-
Vlas	18,-	22,50	189,-	237,-	+ 48,-
Aardappelen	7,-	8,50	284,- ¹⁾	343,-	+ 59,-
Suikerbieten	37,-	37,-	236,-	236,-	-
Ov. opbrengsten	-	-	80,-	113,-	33,-
Totaal			1292,-	1484,-	+192,-

1) Uitsluitend cons. aardappelen.

Indien bij de voorcalculatie 1950 was uitgegaan van het geraamde werkelijke prijsniveau, zou de rentabiliteit van het typebedrijf bij overigens normale opbrengsten in natura (en bij ongewijzigde prijzen der kostenelementen), ca f.190,- hoger zijn dan op basis van de in rekening gebrachte genormaliseerde prijzen het geval is. Het inkomen van de boer + pacht zou dan per ha cultuurgrond niet ca f.422,- belopen (zie bijlage XIII), maar omstreeks f.600,- bedragen.